

WITAJ W DOMU!

Przewodnik dla cudzoziemców
mieszkających w Krakowie

Autorzy:

Urszula Majcher-Legawiec (red.)

Adam Bulandra (prawo - adam.bulandra@interkulturalni.pl)

Justyna Kaltzin

Magdalena Kiwior

Paulina Kuzawińska

Ferdinand Wouters

Tłumaczenie:

Justyna Kaltzin (język angielski)

Natalia Shymborska (język ukraiński - tłumaczenia biuro@tbapolska.eu, tel: 690 852 894)

Kateryna Zvarych (język ukraiński)

Kristina Levsha (język rosyjski)

Grafika:

Anna Czekaj

Joanna Czekaj

Skład i tkanie:

Anna Czekaj

Joanna Czekaj

Magdalena Kiwior

Wydawca:

Fundacja Wspierania Kultury i Języka Polskiego im. Mikołaja Reja

www.fundacjareja.eu

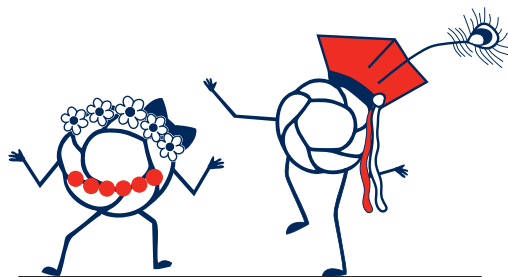
Projekt zrealizowany przez Fundację Wspierania Kultury i Języka Polskiego im. Mikołaja Reja ze środków Gminy Miejskiej Kraków w formie wsparcia zadania publicznego w zakresie działalności na rzecz integracji cudzoziemców. Tytuł zadania publicznego: „Pakiet powitalny dla cudzoziemców”.

Copyright © Fundacja Wspierania Kultury i Języka Polskiego im. Mikołaja Reja

Kraków 2021

Witaj w domu!

Przewodnik dla cudzoziemców
mieszkających w Krakowie

Spis treści

ELEKTRONICZNY DOSTĘP DO USŁUG ADMINISTRACYJNYCH I INNYCH

1. Profil Zaufany _____ 7
2. Zestawienie przydatnych stron internetowych i związanych z nimi aplikacji mobilnych _____ 7

LEGALIZACJA POBYTU W POLSCE

1. Zasady ogólne _____ 10
2. Legalizacja pobytu obywateli UE, EOG i KSz _____ 11
3. Legalizacja pobytu obywateli państw trzecich _____ 11
4. Rodzaje pobytów czasowych _____ 12
5. Pobyt długoterminowy obywateli państw trzecich _____ 16
6. Obowiązki cudzoziemca w trakcie pobytu oraz konsekwencje ich naruszenia _____ 17
7. Zasady udzielania cudzoziemcom ochrony na terytorium RP _____ 18
8. Przepisy tymczasowe związane ze stanem epidemii i zagrożenia epidemicznego wynikające z rozprzestrzenianiem się wirusa Sars-CoV-2 _____ 19
9. Kto może pomóc w legalizacji pobytu _____ 19

W tej części znajdziesz odpowiedzi na następujące pytania:

- Co to znaczy, że postępowanie jest dwuinstancyjne?
- Ile to kosztuje?
- Co robić, kiedy postępowanie się przedłuża?
- Co zrobić, żeby dostać zezwolenie na pobyt?
- Jak ustala się polskie pochodzenie?
- Co to znaczy, że pobyt jest nieprzerwany?
- Czy można stracić prawo do stałego pobytu w Polsce?
- Kto jest uprawniony do kontroli obowiązków cudzoziemca?
- Kiedy cudzoziemiec powinien opuścić Polskę, jeśli nie ma zezwolenia na pobyt?
- Jakie są konsekwencje naruszenia terminu wyjazdu z Polski?
- Jakie są konsekwencje naruszenia zasad pobytu?
- Czy cudzoziemiec może skorzystać z prawa do zgody na pobyt humanitarny?
- Gdzie szukać pomocy prawnej w przypadku decyzji odmownej?
- Gdzie składa się wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej?
- Gdzie można się odwołać w przypadku decyzji negatywnej?
- Czy cudzoziemiec ma prawo do pomocy materialnej?

ZATRUDNIANIE I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ CUDZOZIEMCÓW

1. Dostęp do rynku pracy w Polsce _____ 21
2. Przedsiębiorczość cudzoziemców _____ 23

W tej części znajdziesz odpowiedzi na następujące pytania:

- Kto może pracować na podstawie oświadczenie o powierzeniu pracy zarejestrowanego przez pracodawcę?
- Czy cudzoziemiec może sam wnioskować o zezwolenie na pracę?
- Jakie są rodzaje umów przy zatrudnieniu pracownika w Polsce?
- Czy pracodawca może wystąpić o pozwolenie na pracę dla pracownika – cudzoziemca?
- Jakie są obowiązki pracodawcy przy umowie o pracę?
- Kiedy można rozwiązać umowę o pracę?
- Co warto wiedzieć o zatrudnieniu na umowę zlecenia albo umowę o dzieło?
- Co mogę zrobić, jeśli moja umowa zlecenia przypomina umowę o pracę, a mój pracodawca postępuje nie fair?
- Czy prowadzenie działalności gospodarczej jest podstawą do uzyskania zezwolenia na pobyt w Polsce?
- Czy spółka zarejestrowana przez cudzoziemca może kupować nieruchomości?
- Gdzie mogę znaleźć pomoc jako przedsiębiorca?

BEZPIECZEŃSTWO W KRAKOWIE

1. Reguły życia społecznego. Straż Miejska _____ 25
2. Ochrona obywateli i mieszkańców. Policja _____ 25
3. Przemoc w rodzinie. Niebieska Karta i Niebieska Linia _____ 25
4. Ważne numery alarmowe _____ 26
5. Nagła pomoc lekarska i pomoc lekarska w czasie świąt _____ 26

W tej części znajdziesz odpowiedzi na następujące pytania:

Czy korzystanie z SOR lub pomocy lekarskiej w czasie świąt jest płatne?
Czy w Krakowie jest bezpiecznie?

ORGANIZACJA PODSTAWOWYCH ASPEKTÓW ŻYCIA W KRAKOWIE

1. Wynajem mieszkania _____ 27
2. Obowiązek meldunkowy _____ 27
3. PESEL _____ 27
4. Transport publiczny w Krakowie _____ 28
5. Karta Krakowska _____ 29
6. Prawo jazdy _____ 29
7. Strefy płatnego parkowania w Krakowie _____ 29

W tej części znajdziesz odpowiedzi na następujące pytania:

Czym różni się meldunek tymczasowy od stałego?
Gdzie mogę złożyć wniosek o numer PESEL w Krakowie?
Gdzie mogę szukać dodatkowych informacji?
Co znaczą numery linii autobusowych?
Kto musi okazać PIT, żeby móc otrzymać status Karty Krakowskiej?
Co trzeba okazać ubiegając się o Kartę Krakowską?
Co to jest parkometr i jak go używać?

ZDROWIE I DOSTĘP DO USŁUG MEDYCZNYCH

1. Publiczna służba zdrowia w Polsce _____ 30
2. Obowiązkowe ubezpieczenie zdrowotne _____ 30
3. Dobrowolne ubezpieczenie zdrowotne _____ 30
4. Teleplatforma Pierwszego Kontakt _____ 31
5. Internetowe Konto Pacjenta _____ 33

W tej części znajdziesz odpowiedzi na następujące pytania:

Od kiedy przysługuje mi prawo do świadczeń?
Co zrobić, jeśli nie podlegam obowiązkowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu?
Czy mogę ubezpieczyć członków swojej rodziny?
Jakie są moje prawa jako pacjenta?
Co zrobić, jeśli źle się poczuję w nocy albo w dzień wolny od pracy?
Jak mogę wezwać pogotowie ratunkowe?
Jak wygląda rozmowa z dyspozytorem? Czy dyspozytor mówi tylko po polsku?
Kiedy mogę wezwać pogotowie ratunkowe?

EDUKACJA DZIECI I MŁODZIEŻY

1. Uczeń ma prawo... i obowiązek _____ 34
2. Obowiązek szkolny i nauki _____ 34
3. Etapy kształcenia _____ 34
4. Ramowa struktura systemu edukacji _____ 36
5. Studia w Polsce _____ 36
6. Typy szkół, liczba lat nauki, ważne egzaminy i ścieżka kariery _____ 37
7. Edukacja – ile to kosztuje? _____ 38
8. Moje dziecko idzie do polskiej szkoły – edukacja uczniów z doświadczeniem migracji _____ 38

9. Kilka ważnych terminów i spraw związanych ze szkołą _____ 40
 10. Uznawalność wykształcenia _____ 41

W tej części znajdziesz odpowiedzi na następujące pytania:

Ile kosztuje przedszkole dla dziecka w wieku 3-5?
 Jak zapisać dziecko do przedszkola samorządowego?
 Jak zapisać dziecko do przedszkola niepublicznego?
 Ile kosztuje edukacja dziecka 6-letniego?
 Jak znaleźć szkołę rejonową (obwodową)?
 Co jest potrzebne przy przyjęciu dziecka cudzoziemskiego do szkoły?
 Co w sytuacji, kiedy nie ma świadectwa i innych dokumentów ze szkoły?
 Czy dokumenty potrzebne przy przyjęciu do szkoły muszą być tłumaczone przez tłumacza przysięgłego?
 Do której klasy powinno być przyjęte mojego dziecko?
 Moje dziecko nie zna języka polskiego – gdzie może się go nauczyć?
 Co to są zajęcia wyrównawcze?
 Co to jest oddział przygotowawczy?
 Kto to jest asystent międzykulturowy?
 Czy moje dziecko może korzystać z pomocy psychologiczno-pedagogicznej?
 Chcę, żeby moje dziecko miało kontakt z językiem ojczystym. Czy to jest możliwe w polskiej szkole?
 Czy moje dziecko musi zdawać egzaminy zewnętrzne?

EDUKACJA DLA DOROSŁYCH – SZANSA, NIE OBOWIĄZEK

1. Policealne szkoły dla dorosłych _____ 42
 2. Szkolnictwo wyższe _____ 42
 3. Rekrutacja na studia _____ 43
 4. Kilka ważnych terminów i spraw związanych ze studiami _____ 43
 5. Kursy kwalifikacyjne _____ 44

W tej części znajdziesz odpowiedzi na następujące pytania:

Jak znaleźć szkołę policealną w Krakowie?
 Gdzie mogę znaleźć wykaz szkół wyższych w Krakowie?
 Gdzie mogę znaleźć informację o dacie rekrutacji na studia?
 Gdzie mogę znaleźć informację o prowadzonych kursach kwalifikacyjnych w Krakowie?

NAUKA JĘZYKA POLSKIEGO W KRAKOWIE

1. Język polski w Krakowie _____ 45
 2. Materiały dostępne online _____ 45
 3. Państwowy certyfikat poświadczający znajomość języka polskiego _____ 46

W tej części znajdziesz odpowiedzi na następujące pytania:

Co oznaczają nazwy poziomów opanowania języka obcego?
 Z jakich części składa się egzamin?
 O ile wcześniej muszę zapisać się na egzamin?
 Ile kosztuje egzamin?

FORMY WSPARCIA RODZINY, POMOC SPOŁECZNA I POLITYKA SENIORALNA W KRAKOWIE

1. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej _____ 48
 2. Asystent rodziny _____ 48
 3. Placówki wsparcia dziennego _____ 48
 4. Rodziny wspierające _____ 49
 5. Program 500+ _____ 49
 6. Krakowska Karta Rodzinna 3+ _____ 50
 7. Karta Dużej Rodziny _____ 50

8. Kluby Malucha w Krakowie	51
9. Instytucje wspierające rodzinę	51
10. Seniorzy w Krakowie	51

W tej części znajdziesz odpowiedzi na następujące pytania:

Gdzie w Krakowie można znaleźć placówki wsparcia dziennego?
 Jak mogę otrzymać 500+?
 Kiedy złożyć wiosek?
 Gdzie szukać informacji na temat organizacji, klubów i wydarzeń zreszających rodziny?
 Co znaczą skróty MOPS, PCPR i DPS?
 Gdzie można znaleźć najbliższą sobie filię?
 Gdzie mogę znaleźć informacje o najbliższym Centrum Aktywności dla Seniora?

KRAKÓW – MIASTO KULTURY

1. Cykliczne wydarzenia kulturalne w Krakowie	53
2. Kultura przez cały rok – ważne miejsca kultury w Krakowie	53
3. Tradycje, które przetrwały do dziś	55
4. Słynni krakowianie i krakowianki	56
5. Symbole Krakowa (te bardziej i mniej oficjalne)	57

W tej części znajdziesz odpowiedzi na następujące pytania:

Gdzie mogę znaleźć aktualne informacje na temat wydarzeń kulturalnych w Krakowie?
 Czy mogę otrzymać dofinansowanie na działania w zakresie kultury w Krakowie?

WSPARCIE DLA CUDZOZIEMCÓW I PROCES INTEGRACJI SPOŁECZNEJ. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

1. Program „Otwarty Kraków”	58
2. Centrum Wielokulturowe	58
3. Punkt Informacyjny dla Obcokrajowców	58
4. Krakowski Ambasador Wielokulturowości	59
5. Organizacje pozarządowe (NGO)	59

W tej części znajdziesz odpowiedzi na następujące pytania:

Jak mogę skontaktować się z organizacją pozarządową?
 Czy mogę zostać wolontariuszem w organizacji pozarządowej?
 Czy cudzoziemcy mogą założyć organizację pozarządową?

Droga Mieszkanek i Drogi Mieszkańcu Krakowa!

Na początku chcemy powiedzieć jasno: dobrze wybraliście! Kraków to miasto wyjątkowe. Miasto wielu możliwości. Miasto otwarte. Cieszymy się, że tu jesteście i chcemy, żeby żyło się Wam tutaj jak najlepiej.

Od jakiegoś czasu staramy się tutaj, w Krakowie stworzyć mieszkańcom jak najlepsze warunki do życia i rozwoju. Obserwujemy procesy miejskie, w szczególności proces migracji, dzięki któremu odtwarza się wielokulturowa tradycja naszego miasta. To dzięki ludziom, ich potencjałowi i kreatywności Kraków ma status miasta kultury, nauki i sztuki. Status miasta dynamicznego, w którym nowoczesność dobrze się komponuje z historią, a na ulicach można usłyszeć języki z całego świata.

Tu dzieją się sprawy ważne w skali świata, kraju, miasta, dzielnicy i ulicy, ale też sprawy ważne dla zwykłych ludzi. I właśnie sprawom zwykłych ludzi poświęcona jest ta publikacja. Oddajemy w ręce mieszkanki i mieszkańców Krakowa krótki przewodnik po najważniejszych obszarach życia w mieście. Nie, nie po wszystkich – to byłoby chyba niemożliwe... Zdecydowaliśmy się na formułę rozszerzonej rzeczywistości i często wskazujemy w tekście miejsca w sieci, gdzie Czytelnik i Czytelniczka znajdą więcej informacji na dany temat. Interaktywne linki lub kody QR odsyłają Was do stron prowadzonych przez Urząd Miasta Krakowa lub inne, wiarygodne instytucje. Strony te są na bieżąco aktualizowane i dzięki temu macie możliwość dotrzeć do informacji, które będą aktualne także np. po roku od wydania przewodnika.

Informacje w przewodniku zorganizowaliśmy w czterech sekcjach:

1. informacyjnej - tu wyjaśniamy jak jest, podajemy najważniejsze informacje z danego tematu,
2. sekcji pytań i odpowiedzi,
3. sekcji, w której krakowski obywatel zwraca Waszą uwagę na ważne kwestie,
4. sekcji "Polski nie taki obcy" zawierającej praktyczne słowa i zwroty po polsku.

I na koniec koniecznie chcemy Wam powiedzieć, że nie byłoby tego przewodnika, gdyby nie miejski Program „Otwarty Kraków”, Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia i Zespół Interdyscyplinarny do spraw współpracy na rzecz realizacji Programu „Otwarty Kraków” i gdyby nie organizacje pozarządowe, które angażują się w działania na rzecz wielokulturowego Krakowa. Nie byłoby tego przewodnika, gdyby nie życzliwi i zaangażowani ludzie, od których usłyszysz: „Witaj w domu!”

Autorzy

ELEKTRONICZNY DOSTĘP DO USŁUG ADMINISTRACYJNYCH

Duża część spraw administracyjnych może być załatwiona online. Najpopularniejszym i najwygodniejszym narzędziem do logowania się do większości z tych stron jest „Profil Zaufany” („PZ”). PZ jest bezpłatny, można mieć tylko jeden profil, który jest ważny przez 3 lata. Żeby założyć PZ, trzeba przygotować następujące dane: imię, drugie imię, datę urodzenia i numer PESEL. PZ jest chroniony w taki sposób, że nikt inny nie może z niego skorzystać. Oprócz Profilu Zaufanego mamy również ePUAP, czyli Elektroniczną Platformę Usług Administracji Publicznej, za pośrednictwem której obywatele mogą załatwiać sprawy urzędowe przez Internet.

1. Profil Zaufany

Masz kilka możliwości założenia Profilu Zaufanego, najbardziej praktyczne dla obywateli są następujące:

- za pośrednictwem swojego banku;

Większość lokalnych banków oferuje możliwość aktywacji PZ. W systemie bankowości elektronicznej swojego banku wypełnij formularz zakładania PZ. Potwierdź operację kodem autoryzacyjnym banku. Na swój adres e-mail otrzymasz potwierdzenie założenia konta.

- wniosek online: **1**.

Możesz wypełnić ankietę online, a następnie w ciągu 2 tygodni potwierdzić ją w jednym z punktów potwierdzających (np. urzędy skarbowe, oddziały NFZ, oddziały ZUS).

Posiadając Profil Zaufany, możesz:

- wnioskować o różne świadczenia, zasiłki i dopłaty,
- złożyć wniosek o wydanie dowodu osobistego i zgłosić jego utratę,
  - uzyskać odpis aktów stanu cywilnego,
- zameldować się na pobyt stały lub czasowy,
  - sprawdzić punkty karne,
  - zarejestrować narodziny dziecka,
  - zapisać się na wizytę w urzędzie,
  - zarejestrować, wznowić lub zawiesić działalność gospodarczą,
  - dopisać się do spisu wyborców.

W sierpniu 2021 Krakowie została uruchomiona nowa aplikacja do zakupu biletów okresowych i jednorazowych na komunikację miejską **2**. Aplikację można bezpłatnie pobrać ze sklepów Google Play **3** i Apple App Store **4**. Po pobraniu aplikacji wystarczy się zarejestrować i założyć konto – potrzebny będzie do tego m.in. adres mailowy. Więcej informacji znajdziesz tutaj: **5**.

2. Zestawienie przydatnych stron internetowych i związanych z nimi aplikacji mobilnych

Poniżej znajduje się zestawienie najbardziej przydatnych stron internetowych i aplikacji mobilnych. Niestety większość z tych stron jest tylko w języku polskim.

1

2

3

4

5

ZAKRES	OPIS	STRONA INTERNETOWA	SPOSÓB LOGOWANIA	APLIKACJA MOBILNA
Sprawy administracyjne	<p>Na tej stronie znajdziesz spis wielu spraw administracyjnych. Część z nich ("usługi online") można załatwić on-line za pomocą Profilu Zaufanego. Sprawy te obejmują między innymi:</p> <ul style="list-style-type: none"> rejestrację/dokumenty/prawo jazdy/wniosek o wydanie zaświadczeń. Znajdziesz tu również narzędzie do elektronicznego podpisywania dokumentów. <p>Posiadając Profil Zaufany, uzyskujesz dostęp do Elektronicznej Platformy Usług Administracji Publicznej ePUAP – bezpłatnej platformy kontaktu z różnymi urzędami, za pośrednictwem której możesz wysyłać wnioski lub pisma oraz otrzymywać pisma z urzędów.</p>		PZ	mObywatel (cyfrowy portfel na dokumenty) (Uwaga! Na chwilę obecną z tej aplikacji można korzystać tylko posiadając polski dowód osobisty)
Zdrowie	<p>Uzyskaj dostęp do swojego osobistego Internetowego Konta Pacjenta (IKP):</p> <ul style="list-style-type: none"> e-recepta/e-skierowanie, wniosek o wydanie Europejskiej Karty Ubezpieczenia Zdrowotnego, historia wszystkich Twoich zabiegów medycznych, udostępnianie dokumentów zdrowotnych (np. członkowi rodziny), dokumenty szczepień Covid i kod QR, Unijny Certyfikat Covid, wybór lekarza/pielęgniarki/położnej pierwszego kontaktu. <p>Dostęp do oficjalnego systemu emerytalnego/rentowego:</p> <ul style="list-style-type: none"> umawianie się na wizytę w urzędzie, monitorowanie wszystkich płatności na rzecz Polskiego Funduszu Emerytalnego. 		PZ	mojeIKP Zaszczepieni
Emerytura (ZUS)	<p>Dostęp do oficjalnej administracji podatkowej:</p> <ul style="list-style-type: none"> e-urząd skarbowy, dostęp do e-deklaracji, dostęp do deklaracji podatkowych, twój osobisty generator kont mikropodatkowych. 		PZ	niedostępna
Podatki	<p>Dostęp do oficjalnej administracji podatkowej:</p> <ul style="list-style-type: none"> e-urząd skarbowy, dostęp do e-deklaracji, dostęp do deklaracji podatkowych, twój osobisty generator kont mikropodatkowych. 		PZ	niedostępna
Miasto Kraków	Aktualne informacje dotyczące miasta Kraków.		nie dotyczy	kraków.pl
Karta Krakowska	<p>Złóż wniosek o wydanie Karty Krakowskiej online. Karta może być wydana każdej osobie, która płaci podatki w Krakowie (jeśli jesteś zameldowany na pobyt stały w Krakowie, nie będziesz musiał przedstawiać PIT-u, a ważność statusu Krakowskiej Karty Miejskiej zostanie przedłużona bez konieczności składania kolejnych wniosków).</p> <p>Możliwość wyrobienia karty mobilnej i/lub plastikowej (możesz również wykorzystać każdy inny nośnik, który już posiadasz do zapisania na nim statusu Krakowskiej Karty Miejskiej, w tym celu możesz wykorzystać: Krakowską Kartę Miejską (KKM), Małopolską Kartę Aglomeracyjną (MKA), Krakowską Kartę Rodzinną (KKR) lub legitymację studencką).</p>		e-mail/hasło	Karta Krakowska

Zarząd Dróg Miasta Krakowa (ZDMK)	Tutaj znajdziesz informacje o pracach drogowych i możliwościach parkowania. Znajdziesz tu również instrukcje, jak możesz poprosić o obniżenie kosztów parkowania na terenie osiedla.		nie dotyczy	nie dotyczy
Krakowska Karta Miejska	Na tej stronie można: <ul style="list-style-type: none"> przeglądać aktualnie ważne bilety, zakupić nowy bilet okresowy, przeglądać zrealizowane transakcje online (dotądowania). 		Karta Krakowska/ Krakowska Karta Rodzinna: numer klienta (nr ID), numer karty Legitymacja studencka/ doktorancka: Nr albumu PESEL: wybrane cyfry	nie dotyczy
Bilety na komunikację miejską	Lista aplikacji, w których można kupić bilety na komunikację miejską. Niektóre bankowe aplikacje mobilne również posiadają tę funkcjonalność.		nie dotyczy	iMKA moBILET mPay SkyCash Jakdojade

POLSKI NIE TAKI OBCY

INTERNACJONALIZMY... i polski jest łatwy!

profil
kod autoryzacyjny
elektroniczna platforma bankowości elektroniczna
logować się, logowanie, login
bezpłatny = gratis

imię – Jan   nazwisko – Kowalski

Najpopularniejsze imiona w Krakowie w 2021 roku

Dziewczynki:

Zofia, Hanna, Julia (następnie: Emilia, Alicja, Laura, Zuzanna, Oliwia, Maja i Maria)

Chłopcy:

Jan, Antoni, Aleksander (następnie: Franciszek, Jakub, Leon, Mikołaj, Adam, Ignacy i Filip)

POLSKI NIE TAKI OBCY

PESEL – numer identyfikacyjny Polaka i cudzoziemca, unikalny

Przykład: kobieta urodzona 2 lipca 1923

2 3 0 7 0 2 4 1 5 4 9

ostatnie dwie cyfry

rok urodzenia

miesiąc urodzenia

dzień urodzenia

4 cyfry, ostatnia informuje o płci (parzysta - kobieta, nieparzysta - mężczyzna)

← płeć

cyfra kontrolna

LEGALIZACJA POBYTU W POLSCE

1. Zasady ogólne

Polski system prawny wyróżnia kilka kategorii cudzoziemców i dla każdej z tych kategorii obowiązują odrębne przepisy prawne.

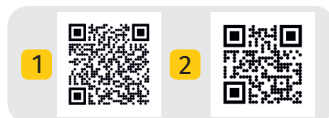
Co to znaczy, że postępowanie jest dwuinstancyjne?

Cudzoziemiec składa dokumenty (wniosek) w Urzędzie Wojewódzkim (tzw. pierwsza instancja). Dla mieszkańców Krakowa jest to Małopolski Urząd Wojewódzki. Więcej informacji znajdziesz tutaj: **1**.

Urząd Wojewódzki (tzw. pierwsza instancja) podejmuje decyzję. Jeśli nie zgadzasz się z tą decyzją, możesz się odwołać do Urzędu ds. Cudzoziemców (tzw. druga instancja) za pośrednictwem Urzędu Wojewódzkiego, który wydał decyzję. Masz na to 14 dni: jeśli decyzję otrzymałeś w środę – twój termin mija w środę za dwa tygodnie. Możesz zanieść swoje odwołanie do urzędu (złożyć na dzienniku podawczym) albo wysłać na poczcie listem poleconym i zachować dowód nadania **2**.

Jeśli zgadzasz się z decyzją pierwszej instancji, nie musisz nic więcej robić. Twoja sprawa jest załatwiona. Ale jeśli nie jest to decyzja, której się spodziewałeś, możesz napisać odwołanie do drugiej instancji.

Decyzja wydana przez urząd drugiej instancji jest ostateczna, podlega wykonaniu i nie możesz się od niej odwołać. Można ją jednak zaskarżyć do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie. Masz na to 30 dni – skargę składasz za pośrednictwem Urzędu ds. Cudzoziemców, który tę decyzję wydał. Twoja skarga może zawierać wniosek o wstrzymanie skutków prawnych niekorzystnej dla ciebie decyzji urzędu drugiej instancji. Jeżeli Sąd wstrzyma skutki prawne, oznacza to, że decyzja nie jest wykonywana aż do czasu, kiedy twoja skarga zostanie rozpatrzona. Uwaga! Postępowanie przed sądami administracyjnymi jest bardzo sformalizowane, dlatego dobrze jest zlecić sprawę profesjonalnemu prawnikowi.

Legalizacja pobytu lub rejestracja pobytu odbywa się w języku polskim i jest dwuinstancyjna. Wszystkie dokumenty (z wyjątkiem paszportu oraz innych dokumentów identyfikacyjnych) muszą być przetłumaczone na język polski przez tłumacza przysięgłego.

Kiedy piszesz do urzędu, zawsze podawaj: imię, nazwisko, adres, informację do kogo kierujesz pismo, kto wydał decyzję oraz numer postępowania. Musisz też napisać, że nie zgadzasz się z wydaną decyzją oraz podpisać pismo. Odwołanie może zawierać uzasadnienie prawne i faktyczne, ale nie jest to konieczne.

Ile to kosztuje?

Żeby dostać pozwolenie, cudzoziemiec musi zapłacić tzw. opłatę skarbową:

- 340 zł dla większości rodzajów zezwoleń,
- 440 zł dla pozwoleń związanych z podejmowaniem pracy w Polsce,
- 640 zł dla pozwoleń na pobyt stały i rezydenta długoterminowego UE.

Uwaga! Urząd musi mieć z tobą kontakt! Zawsze musisz podać adres zamieszkania, a jeśli zmienisz miejsce zamieszkania (masz nowy adres) – musisz poinformować o tym urząd. Jeśli urząd wyśle pismo na stary adres, a ty tego pisma nie odbierzesz, możesz utracić prawo do legalnego pobytu. Na przykład: urząd pisze, bo twoja dokumentacja jest niekompletna. W piśmie określa termin uzupełnienia dokumentacji. Jeśli nie zdążysz na czas (nie dotrzymasz terminu) urząd zakończy postępowanie.

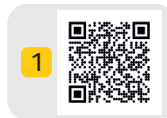
Co robić, kiedy postępowanie się przedłuża?

Cudzoziemiec może złożyć skargę na bezczynność urzędu pierwszej instancji do urzędu drugiej instancji. Informacja o tym, jak to zrobić, znajduje się w każdym piśmie z Urzędu Wojewódzkiego. Pisma do instancji drugiego stopnia zawsze kieruje się na adres urzędu – instancji pierwszego stopnia (a więc do Urzędu Wojewódzkiego).

2. Legalizacja pobytu obywateli UE, EOG i KSZ

Każdy obywatel Unii może bez żadnych ograniczeń przebywać na terytorium Polski przez okres trzech miesięcy. Po upływie tego okresu powinien swój pobyt zarejestrować. Rejestracją pobytu obywateli UE zajmuje się Małopolski Urząd Wojewódzki. Wszystkie informacje znajdują się tutaj: **1**.

UWAGA! Brak zarejestrowania pobytu nie powoduje negatywnych konsekwencji dla obywateli Unii, ale zagrożony jest grzywną. Kiedyś może też utrudnić uzyskanie pobytu stałego obywatela UE, ponieważ niezbędne jest udowodnienie pięcioletniego pobytu w Polsce. Prawo stałego pobytu mogą dostać wcześniej osoby, które:

- są przedsiębiorcami w Polsce,
- są małżonkami polskiego obywatela.

Obywatel UE musi mieć wystarczające środki do życia w Polsce. Pod uwagę bierze się nie tylko dochód z pracy, ale również wsparcie dostępne obywatelowi Unii w ramach systemów zabezpieczenia społecznego. Te same przepisy dotyczą również obywateli Zjednoczonego Królestwa, którzy mają prawo do zarejestrowania pobytu lub przedłużenia tej rejestracji, jeżeli do tej pory korzystali ze swobody przepływu osób w Polsce.

Każdy obywatel Unii ma prawo mieszkać ze swoją rodziną (wg polskiego prawa to rodzice, mąż/żona i dzieci). Członkowie rodziny obywateli UE mają prawo do uzyskania wizy wjazdowej oraz dokumentu pobytowego członka rodziny obywatela UE. Uzyskanie takiego dokumentu jest konieczne dla uznania pobytu za legalny.

3. Legalizacja pobytu obywateli państw trzecich

Państwo trzecie, to państwo które nie jest członkiem EOG (członkami EOG są kraje UE, Norwegia, Islandia i Lichtenstein). Obywatele tych państw mogą przebywać w Polsce na następujących zasadach:

Rodzaj prawa pobytu	Ważne informacje
prawo pobytu w ruchu bezwizowym	Zasadniczo do 90 dni w każdym 180-dniowym okresie.
prawo pobytu w ruchu wizowym	Przez okres ważności wize, maksymalnie do 12 miesięcy (wizę można jednokrotnie przedłużyć, tylko z ważnych powodów – wniosek musi być złożony najpóźniej w ostatnim dniu ważności wize). Nową wizę można wyrobić wyłącznie za granicą w polskiej placówce dyplomatycznej. Nie ma możliwości wydania wize podczas pobytu na terytorium Polski. Będąc w Polsce, możesz tylko raz przedłużyć wizę w Urzędzie Wojewódzkim. Koszt przedłużenia to 400 zł.
pobyt czasowy	Przez okres określony decyzją Wojewody, maksymalnie do trzech lat. Pobyt czasowy może być przedłużany dowolną liczbą razy. Wniosek o zgodę na pobyt musi być złożony najpóźniej w ostatnim dniu legalnego pobytu w Polsce.
pobyt stały	Udzielany na czas nieokreślony szczególnie kategoriom cudzoziemców, w tym posiadającym więzy rodzinne z Polakami lub posiadającymi polskie korzenie.
pobyt rezydenta długoterminowego UE	Udzielany na czas nieokreślony cudzoziemcom przebywającym w Polsce przez minimum pięć lat, posiadającym certyfikowaną znajomość języka polskiego (poziom B1) i ustabilizowaną sytuację społeczno-ekonomiczną.

Niezależnie od podstawy prawnej, cudzoziemiec musi mieć:

- ciągłość prawnych podstaw pobytowych (pobyt zawsze musi być legalny od pierwszego do ostatniego dnia),
- ubezpieczenie zdrowotne, pozwalające na pokrycie kosztów leczenia i pobytu w szpitalu,
- środki niezbędne do utrzymania siebie i rodziny (bez konieczności korzystania z systemu wsparcia socjalnego). Polskie prawo wymaga przy tym aby dochód taki był regularny i stabilny. Obecnie (rok 2021) próg takiego dochodu to 701 zł dla osoby samotnej oraz 528 zł na kolejnych członków rodziny,
- w większości przypadków, prawo do lokalu mieszkalnego, w którym cudzoziemiec przebywa (własność lub umowa najmu).

Co zrobić, żeby dostać zezwolenie na pobyt?

Cudzoziemiec musi złożyć wniosek – w języku polskim i na specjalnym formularzu. Dodatkowo należy:

- załączyć kopię ważnego dokumentu podróży (paszportu, dowodu osobistego),
- załączyć cztery zdjęcia paszportowe,
- zapłacić opłatę skarbową,
- złożyć odciski palców (termin wyznacza Urząd Wojewódzki).
- Formularz znajdziesz tutaj: **1**.

1

Jeżeli w okresie ważności twojego pobytu złożysz następny wniosek o legalizację, to nawet jeśli twoja wiza albo Karta pobytu straciły ważność, twój pobyt będzie legalny. Potwierdzać to będzie stampila wbita do paszportu lub zaświadczenie wydane przez Urząd. W czasie oczekiwania na nowe zezwolenie na pobyt nie możesz przekraczać granicy polskiego państwa. Jednak jeśli twój pobyt ma charakter bezwizowy lub dostaniesz wizę, twoje podróże będą już legalne.

2

4. Rodzaje pobytów czasowych

Zgoda w związku z zamiarem podpisania umowy o pracę

Zgodę na pobyt czasowy i pracę wydaje się cudzoziemcowi, który zawarł lub zamierza zawrzeć umowę o pracę lub umowę cywilnoprawną z pracodawcą w Polsce. Dochód z pracy musi być co najmniej równy minimalnemu wynagrodzeniu za pracę za pełny wymiar czasu pracy (w roku 2021 to kwota 2800,00 brutto). W tym przypadku do wniosku będziesz potrzebował specjalnego załącznika wypełnionego przez pracodawcę. Załącznik znajdziesz tutaj: **2**.

O taką zgodę nie mogą wnioskować osoby prowadzące działalność gospodarczą w Polsce, osoby delegowane do pracy w Polsce (tzw. ekspaci) oraz osoby przebywające na wizie turystycznej. Pozwolenie na pobyt czasowy i pracę jest wydawane dla konkretnego pracodawcy i na konkretne stanowisko.

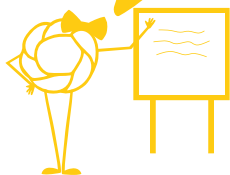
Zgoda w związku z zatrudnieniem w zawodzie wymagającym wysokich kwalifikacji. Niebieska Karta UE

Zgodę na pobyt czasowy i pracę w zawodzie wymagającym wysokich kwalifikacji wydaje się cudzoziemcowi, który zawarł przynajmniej na 12 miesięcy umowę o pracę lub umowę cywilnoprawną dotyczącą pracy wymagającej wysokich kwalifikacji. Tego zezwolenia nie można otrzymać prowadząc działalność gospodarczą, ale można zarejestrować i prowadzić działalność gospodarczą posiadając takie zezwolenie, aby przy przedłużaniu pobytu uzyskać zgodę na pobyt czasowy związany z taką działalnością. Tego zezwolenia nie może też dostać turysta. Zasadniczo posiadanie tego zezwolenia wymaga lojalności wobec pracodawcy przez okres 2 lat od zatrudnienia. Podobnie jak w przypadku pobytu czasowego związanego z pracą, cudzoziemiec ma obowiązek zawiadomić Wojewodę o zmianie lub utracie pracy w ciągu 21 dni. Jednak ma więcej czasu na znalezienie nowej pracy, bo aż 3 miesiące. Taka zmiana może nastąpić dwa razy w okresie zezwolenia.

Jeśli zmienisz pracodawcę lub stracisz pracę, musisz w ciągu 21 dni zawiadomić wojewodę. Powinieneś też w ciągu kolejnych 30 dni znaleźć nową pracę, aby nie utracić prawa do pobytu. Musisz też ponownie złożyć wniosek o pozwolenie na pobyt i pracę.

Wysokie kwalifikacje to wykształcenie wyższe, co najmniej 5 lat doświadczenia zawodowego, wynagrodzenie w wysokości 150% przeciętnego wynagrodzenia w Polsce. O zezwoleniu tego typu potocznie mówi się „Niebieska Karta UE”. Osobom, które mają „Niebieską Kartę UE” pozwala się zaliczyć okres pracy w innych państwach Unii do pobytu rezydenta długoterminowego UE, a także pozwala na połączenie z rodziną, która jest zasadniczo zwolniona z ubiegania się o zezwolenie na pracę.

Zgoda dla tzw. ekspatów

Cudzoziemcy mogą również uzyskać pozwolenie na pobyt czasowy i pracę w związku z przeniesieniem wewnątrz przedsiębiorstwa lub delegacji przez przedsiębiorcę zagranicznego. Potocznie mówi się o takim cudzoziemcu „ekspata”.

Zgoda dla przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą

Zezwolenie na pobyt czasowy dla cudzoziemców prowadzących działalność gospodarczą mogą dostać obywatele państw trzecich, którzy utworzyli w Polsce spółki kapitałowe lub też są członkami organów zarządzających takich spółek lub prokurentami. Osoby prowadzące działalność gospodarczą mają obowiązek legalizowania się na tej podstawie, jeżeli ich wyłącznym celem pobytu jest praca zarobkowa. Aby działalność gospodarcza mogła być prowadzona na podstawie takiego zezwolenia, musi ona spełniać następujące warunki:

- przynosić dochód równy dwunastokrotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w województwie lub pozwalać na osiągnięcie takiego dochodu w przyszłości, lub
- właściciel musi zatrudniać przez okres minimum roku w pełnym wymiarze czasu dwie osoby, które są Polakami lub są zwolnione z konieczności posiadania zezwolenia na pracę, lub
- przyczynić się do wzrostu inwestycji, transferu technologii, wprowadzania korzystnych innowacji lub tworzenia miejsc pracy.

Osoby niespełniające tych warunków a prowadzące działalność gospodarczą w Polsce przez okres przekraczający sześć miesięcy w roku mogą przebywać na jej terytorium wyłącznie na podstawie wizy.

Zgoda ze względu na studia

Zezwolenie na pobyt czasowy ze względu na studia jest udzielany cudzoziemcom, którzy mają zamiar podjąć w Polsce studia i posiadają stosowne zaświadczenie z uczelni oraz w przypadku studiów płatnych – opłaciły czesne. W Polsce obowiązuje system certyfikacji uczelni przyjmujących na studia, stąd cudzoziemcy mogą studiować tylko na uczelniach publicznych lub tych prywatnych, które uzyskały wpis do rejestru prowadzonego przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Pierwsze zezwolenie udzielane jest na okres 15 miesięcy, kolejne na okres 2 lat.

Do 2018 roku istniała możliwość posiadania tego rodzaju zezwolenia pobytowego również przez osoby, które rozpoczęły kurs przygotowujący na studia, np. kurs językowy. Obecnie (rok 2021) z tej możliwości mogą skorzystać wyłącznie obywatele Białorusi. Tego zezwolenia nie mogą otrzymać osoby odbywające w Polsce staże lub posiadające, czy też ubiegające się o „Niebieską Kartę UE”. Studenci studiujący w innych państwach Unii mają również prawo do korzystania z mobilności studenta, np. przyjazdu w ramach programu Erasmus+ lub innych form wymiany akademickiej. Długość takiego pobytu nie może przekraczać 360 dni. W takim przypadku pobyt w Polsce jest legalny na podstawie wize lub dokumentu pobytowego wydanego przez inne państwo Unii.

Zgoda ze względu na prowadzenie badań naukowych

Pobyt czasowy naukowców możliwy jest po zawarciu z naukowcem umowy o prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych. Naukowiec powinien mieć zaświadczenie, że uczelnia pokryje koszty związane z ewentualnym zobowiązaniem go do powrotu. Również w tym przypadku obowiązuje system certyfikacji jednostek naukowych przyjmujących naukowca (nie dotyczy to uczelni publicznych). Naukowcy mogą również korzystać z mobilności na podstawie dokumentów pobytowych lub wiz wystawionych przez inne państwo unijne. Pobyt czasowy na tej podstawie udzielany jest na okres prowadzenia badań naukowych lub na 3 lata, jeżeli okres badań jest dłuższy.

Zgoda dla stażysty oraz wolontariusza

Z końcem 2020 roku wprowadzono nowe typy zezwolenia na pobyt czasowy – dla stażysty oraz wolontariusza. Aby otrzymać zezwolenie związane z odbywaniem stażu, należy przedstawić zaświadczenie o ukończeniu studiów wyższych w ciągu 2 lat bezpośrednio poprzedzających złożenie wniosku na terytorium UE lub o odbywaniu takich studiów poza UE, zobowiązanie podmiotu przyjmującego na staż o pokryciu kosztów ewentualnego zobowiązania do powrotu oraz umowę stażową. Staż musi odpowiadać kwalifikacjom zawodowym stażysty i być związany z dziedziną jego wykształcenia, a stażysta musi udowodnić, że zna język stażu – np. poprzez certyfikat ukończenia kursu językowego. Należy również pamiętać, iż podmiot przyjmujący na staż musi prowadzić działalność co najmniej od 5 lat i musi być wpisany do rejestru **1**.

Podobne zasady dotyczą cudzoziemców – wolontariuszy. Oni także mogą uzyskać zezwolenie pobytowe na okres trwania wolontariatu, nie dłuższy niż rok, pod warunkiem podpisania umowy wolontariackiej z podmiotem znajdującym się w stosownym rejestrze **2**.

Zgoda ze względu na rodziny

Pobyt czasowy może być również usprawiedliwiony różnymi względami rodzinnymi. Za rodzinę uważa się w Polsce małżonków i dzieci własne lub przysposobione. Pozostali członkowie rodziny również mogą otrzymać dokument pobytowy, jeżeli udowodnią, iż jego brak narusza polskie zobowiązania do ochrony życia rodzinnego na mocy Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. To samo dotyczy cudzoziemców nowoprzybytych, a zatem tych, którzy nie łączą się z osobą, która już jest w Polsce od jakiegoś czasu. Prawo wymaga bowiem dla połączenia z rodziną, aby cudzoziemiec przebywał w Polsce minimum dwa lata w oparciu o zezwolenia na pobyt czasowy, na podstawie kolejno po sobie wydanych decyzji, z których jedna była wydana na minimum rok. Niektórzy cudzoziemcy, tacy jak naukowcy, kadra kierownicza, obywatele brytyjscy, czy osoby posiadające „Niebieską Kartę UE”, mogą sprowadzić małżonka lub dzieci bezpośrednio po otrzymaniu własnych dokumentów pobytowych. Takie postępowanie o połączenie z rodziną jest jedynym z postępowań o pobyt czasowy, w którym wnioskodawcą jest polski rezydent, a osoby uprawnione mogą przebywać za granicą. Po wydaniu decyzji należy ją przesać do kraju pochodzenia i na tej podstawie członkowie rodziny otrzymają specjalną wizę wjazdową do Polski. Aby ubiegać się o tego rodzaju pobyt czasowy w imieniu rodziny, należy posiadać urzędowe dokumenty urodzenia i małżeństwa. Niekiedy urzędnicy wymagają, aby do postępowania złożyć polskie dokumenty stanu cywilnego. Wymaga to transkrypcji aktów urodzenia i małżeństwa do polskich ksiąg stanu cywilnego. Procedura tego rodzaju została opisana tutaj: **3**.

1**2****3**

To zezwolenie udzielane jest również małoletnim dzieciom cudzoziemców urodzonym na terytorium Polski, jeśli posiadają wizę lub dokument pobytowy. Samodzielny dokument pobytowy mogą również uzyskać małżonkowie oraz dzieci cudzoziemca po osiągnięciu pełnoletniości, jeśli wcześniej przebywali na podstawie zezwolenia w związku z połączeniem z rodziną przez 5 lat. Dokumenty pobytowe dla rodziny wydawane są na okres do 3 lat, zwykle na okres związany z datą ważności dokumentu wnioskodawcy.

Jeżeli ważne względy cudzoziemca przemawiają za jego dalszym pobytem w Polsce, może on jednorazowo na okres 3 lat otrzymać pobyt czasowy także w razie rozwodu lub śmierci osoby, z którą przebywał w ramach połączenia z rodziną.

Ważną możliwością legalizacji pobytu jest również przebywanie i opieka nad dzieckiem uczącym się w polskim systemie oświaty, które otrzymało dokument pobytowy w związku z nauką.

Nieuregulowany pobyt cudzoziemca nie stanowi przeszkody do wydania dokumentu pobytowego jeżeli jest on małżonkiem obywatela polskiego lub gdy jego wyjazd z Polski naruszałby polskie zobowiązania do ochrony życia rodzinnego i praw dziecka na podstawie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz Konwencji Narodów Zjednoczonych o Prawach Dziecka.

W postępowaniu dotyczącym łączenia rodzin należy spodziewać się wywiadu środowiskowego, który jest prowadzony przez funkcjonariuszy Straży Granicznej oraz rozmowy z urzędnikiem prowadzącym sprawę, który będzie sprawdzał czy małżonkowie dobrze się znają. W tej procedurze chodzi o to, aby wykluczyć tych, którzy małżeństwo zawarli tylko po to, żeby uzyskać dokument pobytowy.

Zgoda ze względu na zamiar podjęcia pracy sezonowej

Cudzoziemcy, którzy przyjeżdżają do Polski do prac sezonowych, np. w hotelach, restauracjach i innych pracach turystycznych mogą uzyskać zezwolenia na pobyt czasowy i pracę sezonową. Aby uzyskać taki dokument, należy posiadać zezwolenie na pracę sezonową oraz spełniać ogólne warunki do przebywania w Polsce (źródło dochodu, ubezpieczenie zdrowotne, zakwaterowanie). Długość pozwolenia jest związana z długością zezwolenia na pracę sezonową. Zgodę można uzyskać nawet do 5 lat. Jednak cudzoziemiec posiadający takie zezwolenie może przebywać w Polsce wyłącznie do 9 miesięcy w jednym roku kalendarzowym, 3 miesiące musi spędzić poza Polską.

Zgody na podstawie innych przestanków

Zezwolenie na pobyt czasowy mogą uzyskać również inne kategorie obywateli państw trzecich, m.in.:

- małoletni urodzeni w Polsce i przebywający w Polsce bez opieki,
- cudzoziemiec posiadający zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego w innym państwie UE zamierzający w Polsce pracować, prowadzić biznes, kontynuować lub podjąć naukę lub kształcenie zawodowe, lub wskaże inne okoliczności uzasadniające pobyt, a także członkowie jego rodziny,
- absolwenci polskiej uczelni poszukujący pracy lub rozpoczynający biznes oraz naukowcy, którzy zakończyli badania i zamierzają podjąć pracę lub rozpocząć biznes,
- obywatele Turcji posiadający uprawnienie do wykonywania pracy w Polsce, które nabywa się na specjalnych zasadach, a bez ograniczeń po 4 latach pobytu na terytorium UE, o czym stanowi specjalna umowa między Turcją a UE, zawarta w 1981 roku,
- obywatele Wielkiej Brytanii wykonujący pracę w Polsce jako pracownicy delegowani (tzw. ekspaci),
- osoby zamierzające podjąć lub kontynuować naukę lub szkolenie zawodowe,
- duchowni,
- osoby, których wyjazd powodowałby naruszenie zobowiązań do ochrony życia rodzinnego i praw dziecka na podstawie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz Konwencji Narodów Zjednoczonych o Prawach Dziecka,
- cudzoziemcy posiadający każdy inny powód, uzasadniający ich pobyt powyżej trzech miesięcy w Polsce.

Zgoda dla osób o nieuregulowanym pobycie

Cudzoziemcy, których pobyt jest nieuregulowany, a którzy muszą przebywać w Polsce ze względu na szczególnie ważny interes osobisty (np. zdanie egzaminów, ukończenie studiów, załatwienie istotnych życiowych spraw) lub mają się stawić przed polskim organem administracyjnym lub sądowym, mogą otrzymać zgodę na pobyt na okres do sześciu miesięcy (tzw. pobyt krótkoterminowy). Pobyt ten można przedłużyć, ale w okresie jego trwania i po jego upływie nie można wystąpić o innego typu dokument

pobytowy. Po upływie okresu jego ważności cudzoziemiec musi wyjechać z Polski. Ważne jest jednak, iż otrzymanie takiego pobytu pozwala na niewydawanie decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, a zatem po wyjeździe z Polski nie będzie go obowiązywał zakaz wjazdu przez określony czas. Wadą tego rodzaju pobytu jest brak uprawnienia do pracy, w tym uzyskania pozwolenia na pracę, rejestracji oświadczenia.

Zgoda dla obywateli Stanów Zjednoczonych

Szczególny charakter ma pobyt obywateli Stanów Zjednoczonych. Na mocy międzyrządowego, dwustronnego porozumienia obywatele USA mogą przebywać w Polsce bez konieczności posiadania wizy przez następujące po sobie 90-dniowe okresy pod warunkiem, iż przed końcem każdego z tych okresów opuszczą terytorium Polski. Taką regulację nazywa się tzw. ucieczkami wizowymi. Wystarczy zatem wyjechać na kawę do czeskiego Cieszyna lub na zakupy do Berlina i powrócić tego samego dnia, zachowując paragony lub inne rachunki, aby odnowić prawo do trzymiesięcznego pobytu w Polsce. Poza tą regulacją obywatele USA obowiązują wszelkie inne przepisy dotyczące uzyskiwania zgody na pobyt czasowy i stały.

5. Pobyt długoterminowy obywateli państw trzecich

Zezwolenie na pobyt stały dla obywateli państw trzecich

Zezwolenie na pobyt stały mogą uzyskać niektórzy obywatele państw trzecich, tj.:

- dzieci cudzoziemców posiadających prawo stałego pobytu urodzone po uzyskaniu takiego prawa,
- cudzoziemskie dzieci obywateli polskich będące pod ich opieką,
- osoby o polskim pochodzeniu zamierzające się w Polsce osiedlić oraz posiadacze Karty Polaka,
- małżonkowie obywateli polskich, przebywający w Polsce od 2 lat ze zgodą na pobyt czasowy w związku z tym małżeństwem, statusem uchodźcy lub pobytem humanitarnym i których małżeństwo trwa od co najmniej 3 lat,
- ofiary handlu ludźmi współpracujące z organami ścigania i przebywające na pozwoleniu pobytowym związanym z taką współpracą od co najmniej 1 roku,
- osoby objęte ochroną międzynarodową po 5 latach pobytu, a osoby z pobytem tolerowanym po 10 latach pobytu oraz azylanci,
- obywatele Wielkiej Brytanii, którzy przez 5 lat przebywali w Polsce jako pracownicy delegowani (tzw. ekspaci) i spełniają ogólne przesłanki pobytu (dochód, ubezpieczenie, zakwaterowanie).

Jak ustala się polskie pochodzenie?

Polskie pochodzenie ustala się w oparciu o przepisy repatriacyjne. Wymagają one posiadania polskich przodków (wystarczy jeden dziadek lub jedna babcia, ale potrzeba już dwojga pradiadków), którzy byli polskiej narodowości. Należy również udowodnić związek z polskością najczęściej poprzez zachowanie i kultywację języka, obyczajów i kultury.

Co to znaczy, że pobyt jest nieprzerwany?

Od części cudzoziemców wymaga się nieprzerwanego pobytu, za który uznaje się pobyt w Polsce, w którym nie było przerw jednorazowo przekraczających sześć miesięcy i w sumie dziesięć miesięcy w całym wymaganym okresie. Nie jest przerwą wyjazd służbowy, wyjazd w toku studiów na polskiej uczelni (np. stypendium zagraniczne, programy wymiany akademickiej) lub wyjazd związany ze szczególną sytuacją osobistą (np. leczenie, załatwianie spraw spadkowych, konieczność opieki nad członkiem rodziny).

Czy można stracić prawo do stałego pobytu w Polsce?

Zezwolenie na pobyt stały ma charakter bezterminowy, ale jest cofane jeżeli cudzoziemiec opuści Polskę na okres dłuższy niż 6 lat.

Zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE

To zezwolenie może otrzymać każdy cudzoziemiec, który przebywa nieprzerwanie w Polsce przez okres 5 lat, spełnia ogólne warunki pobytu (dochód + ubezpieczenie) oraz posiada certyfikowaną znajomość języka polskiego na poziomie B1 (ten wymóg nie dotyczy absolwentów polskich szkół oraz szkół wyższych z wykładowym językiem polskim, a także małoletnich poniżej 16. roku życia).

Wymogiem uzyskania rezydentury jest również posiadanie stabilnego i regularnego dochodu przez okres:

- 2 lat poprzedzających złożenie wniosku dla osób posiadających „Niebieską Kartę UE” lub
- 3 lat dla pozostałych cudzoziemców.

Pewne dodatkowe wymagania dotyczą również pięcioletniego okresu nieprzerwanego pobytu oraz dozwolonych długości przerw. Cudzoziemcy posiadający „Niebieską Kartę UE” mogą do tego okresu zaliczyć również pobyt na tej podstawie w innych krajach Unii, z tym, że dwa ostatnie lata muszą spędzić w Polsce. Niestety osoby będące studentami mogą zaliczyć do tego okresu tylko połowę swojego pobytu na wizach studenckich lub pobytach czasowych w związku ze studiami. To samo dotyczy osób kształcących się zawodowo. Dla większości cudzoziemców długość przerw oblicza się jak dla pobytu stałego z wyjątkiem posiadaczy „Niebieskiej Karty UE”, u których dopuszcza się jednorazowo przerwę dwunastomiesięczną i osiemnastomiesięczną sumę przerw.

6. Obowiązki cudzoziemca w czasie pobytu oraz konsekwencje ich naruszenia

Obowiązek pozostawania w zgodzie z prawem

W czasie pobytu w Polsce podstawowym obowiązkiem cudzoziemca jest zachowanie prawnych podstaw do tego pobytu oraz przestrzeganie polskiego prawa. Deklarowany i opisany w zezwoleniu pobytowym cel pobytu powinien być realizowany w sposób ciągły. Jeżeli ten cel się zmienia, np. cudzoziemiec obok pracy zakłada spółkę lub zawiera małżeństwo z obywatelem polskim i ów cel staje się podstawowym celem pobytu w Polsce, powinien o tym zawiadomić wojewodę i zmienić podstawę prawną pobytu poprzez złożenie nowego wniosku.

Obowiązek posiadania karty pobytu i mieszkania w Polsce

Po uzyskaniu pozytywnej decyzji cudzoziemiec otrzymuje kartę pobytu, która wraz z paszportem stanowi podstawowy dokument dokumentujący prawo do pobytu i przekraczania granicy. Cudzoziemiec powinien mieć kartę pobytu zawsze przy sobie. Z polską kartą pobytu można przekraczać granice i przebywać w innych państwach strefy Schengen do 90 dni w każdym 180-dniowym okresie. Oznacza to, iż cudzoziemiec może wyjechać np. do Niemiec między styczniem a marcem, a następnie np. do Słowacji między lipcem a wrześniem.

Obowiązek przestrzegania reguł pracy i prowadzenia działalności gospodarczej

Ważne jest, aby cudzoziemiec przestrzegał również reguł dotyczących pracy i prowadzenia działalności gospodarczej. Ich naruszenie może skutkować cofnięciem zezwolenia pobytowego oraz zobowiązaniem cudzoziemca do powrotu. W Polsce pozwolenie na pracę jest powiązane z konkretnym pracodawcą i konkretnym stanowiskiem pracy. Każda zmiana wymaga powiadomienia wojewody w ciągu 21 dni. Podjęcie pracy innej niż wynikającej z zezwolenia bez jego odnowienia stanowi naruszenie prawa skutkujące utratą prawa do pobytu. Nie dotyczy to osób, które mają swobodny dostęp do rynku pracy, np. studentów czy małżonków obywateli polskich. Osoba, która utraciła pracę, również ma obowiązek zawiadomić o tym fakcie wojewodę. Na znalezienie kolejnej pracy ma 30 dni lub 90 dni jeżeli była zatrudniona na stanowisku wymagającym wysokich kwalifikacji. Posiadacze „Niebieskiej Karty UE” mogą też w okresie zezwolenia dwukrotnie utracić pracę.

Kto jest uprawniony do kontroli obowiązków cudzoziemca?

Pobyt cudzoziemców w Polsce podlega kontroli wykonywanej najczęściej przez organy Straży Granicznej. Straż Graniczna jest również organem, który wydaje decyzję o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu. Dzieje się tak najczęściej, gdy cudzoziemiec naruszy warunki zezwolenia pobytowego. Należy też pamiętać, iż polskie prawo wyklucza możliwość ponownego uzyskania dokumentu pobytowego w sytuacji utraty prawa do pobytu bez uprzedniego wyjazdu z Polski.

Kiedy cudzoziemiec powinien opuścić Polskę, jeśli nie ma zezwolenia na pobyt?

Cudzoziemiec powinien opuścić Polskę w ciągu 30 dni od upływu okresu ważności dotychczasowego zezwolenia pobytowego, a także w ciągu 30 dni od otrzymania ostatecznej decyzji odmawiającej mu prawa do pobytu. Cudzoziemcy posiadający wizey powinni opuścić Polskę w ostatnim dniu ważności wizey. Wyjazd nie jest konieczny jeżeli cudzoziemiec posiada inną podstawę do pobytu. I tak np. obywatel Ukrainy czy Wenezueli, któremu skończyło się pozwolenie na pobyt czasowy może przebywać w Polsce jeszcze przez 90 dni na podstawie przepisów o ruchu bezwizowym. Co więcej może w tym okresie złożyć wniosek.

Jest to wyjątek od reguły, ponieważ zasadniczo w okresie zarezerwowanym na wyjazd z Polski złożenie ponownego wniosku o pobyt czasowy nie jest możliwe.

Jakie są konsekwencje naruszenia terminu wyjazdu z Polski?

Cudzoziemiec, który otrzymał ostateczną decyzję o zobowiązaniu do powrotu, powinien wyjechać z Polski w terminie wskazanym w tej decyzji lub w terminie 30 dni od jej otrzymania. Decyzji tego rodzaju zazwyczaj towarzyszy zakaz ponownego wjazdu na okres od 6 miesięcy do 5 lat. Cudzoziemiec, który zrealizował decyzję, może zwrócić się do komendanta placówki Straży Granicznej, który wydał taką decyzję, o skrócenie okresu zakazu wjazdu o połowę. Ten sam organ z ważnych przyczyn może przedłużyć czas do wyjazdu maksymalnie do 12 miesięcy.

Jakie są konsekwencje naruszenia zasad pobytu?

Naruszenie zasad pobytu, stwierdzone przez organ kontrolny, skutkuje zawsze wydaniem decyzji o zobowiązaniu do powrotu. Od takiej decyzji można złożyć odwołanie do Szefa Urzędu ds. Cudzoziemców. Do czasu wydania ostatecznej decyzji cudzoziemiec nie musi jej wykonywać (nie musi wyjeżdżać z Polski). Najczęstszymi przypadkami wydawania decyzji o zobowiązaniu do powrotu są te, które mają związek z naruszaniem przepisów o zatrudnieniu. Warto jednak pamiętać, iż Straż Graniczna nie powinna wydawać decyzji o zobowiązaniu do powrotu wobec cudzoziemca, który naruszył zasady podejmowania pracy w Polsce, jeżeli przeciwko wydaniu takiej decyzji przemawia jego ważny interes. Jeżeli np. cała rodzina cudzoziemca przebywa w Polsce, to decyzja taka nie powinna być wydana. Decyzji takich nie wydaje się również wobec osób posiadających zezwolenia długoterminowe oraz małżonków obywateli polskich.

Czy cudzoziemiec może skorzystać z prawa do zgody na pobyt humanitarny?

Przed wydaniem decyzji zobowiązującej cudzoziemca do powrotu organ ma obowiązek rozważyć, czy tego rodzaju nakaz nie będzie naruszał przepisów Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz Konwencji Narodów Zjednoczonych o Prawach Dziecka. Jeżeli tego rodzaju zagrożenie byłoby realne, organ zobowiązany jest do udzielenia cudzoziemcowi zgody na pobyt humanitarny. Prawami chronionymi przez konwencje są prawo do życia, nakaz humanitarnego traktowania, zakaz pracy przymusowej, prawo do bezpieczeństwa osobistego, prawo do rzetelnego i uczciwego procesu, zakaz arbitralnego pozbawienia wolności, zakaz bezprawnego karania, prawo do ochrony życia rodzinnego oraz potrzeba ochrony praw dziecka.

7. Zasady udzielania cudzoziemcom ochrony na terytorium RP

Istnieją dwa podstawowe rodzaje ochrony międzynarodowej udzielanej przez państwo polskie: status uchodźcy na podstawie przepisów Konwencji Genewskiej z 1951 roku i przepisów unijnych oraz ochrona uzupełniająca na podstawie przepisów unijnych.

Status uchodźcy może otrzymać osoba, która przebywa poza granicami kraju pochodzenia z powodu prześladowania lub uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu rasy, narodowości, wyznania, poglądów politycznych oraz przynależności do określonej grupy społecznej. Uchodźcą można stać się również przebywając w kraju bezpiecznym, gdy ze względu na zmiany społeczne i polityczne w kraju pochodzenia powrót cudzoziemca staje się niemożliwy (uchodźstwo *sur place*). Ochronę uzupełniającą może otrzymać osoba, której życie, integralność cielesna, zdrowie i bezpieczeństwo osobiste oraz wolność są poważnie zagrożone wskutek działań wojennych lub masowych naruszeń praw człowieka, będących następstwem konfliktu międzynarodowego lub wewnętrznego. Ochrony międzynarodowej nie może uzyskać osoba, która może bezpiecznie przemieścić się do innego regionu w swoim kraju pochodzenia. Osoba ubiegająca się o ochronę nabywa po 6 miesiącach od złożenia wniosku prawo do pracy, jeżeli w tym czasie bez jej winy nie wydano decyzji. Powinna w tym celu pobrać zaświadczenie wydawane przez Szefa Urzędu ds. Cudzoziemców. Osoby, którym udzielono ochrony międzynarodowej cieszą się zasadniczo tymi samymi prawami co obywatele polscy. W szczególności mogą podejmować pracę bez zezwolenia, łączyć się z rodzinami, a także mają swobodę prowadzenia biznesu. Dodatkowo mają prawo do rocznego programu integracyjnego finansowanego przez gminę, w której mieszkają, który pozwala im na naukę języka, naukę i zdobywanie kwalifikacji zawodowych.

Gdzie szukać pomocy prawnej w przypadku decyzji odmownej? 1

Cudzoziemcowi, który otrzymał decyzję odmowną przysługuje nieodpłatna pomoc prawna w złożeniu odwołania lub skargi na decyzję ostateczną. Urząd ds. Cudzoziemców publikuje listę adwokatów i radców prawnych oraz fundacji i stowarzyszeń świadczących tego rodzaju pomoc finansowaną przez budżet państwa.

Gdzie składa się wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej?

Wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej składa się do miejscowego oddziału lub placówki Straży Granicznej **2**.

Organ ten nie ma prawa do odmowy przyjęcia wniosku o nadanie statutu uchodźcy. Osoba składająca taki wniosek jest przesłuchiwana w celu ustalenia okoliczności uzasadniających udzielenie jej ochrony. W czasie postępowania powinna również przedstawić wszelkie dowody, jakie posiada na okoliczność doznanych krzywd i prześladowań. Wraz z wnioskiem cudzoziemiec deponuje u Szefa Urzędu ds. Cudzoziemców swój paszport.

Gdzie można się odwołać w przypadku decyzji negatywnej?

Od decyzji negatywnej przysługuje odwołanie do Rady ds. Uchodźców w ciągu 14 dni od otrzymania decyzji, a od decyzji ostatecznej – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie w ciągu 30 dni od otrzymania decyzji. Złożenie takiej skargi wraz z wnioskiem o wstrzymanie skutków jej wykonania powoduje wstrzymanie skutków decyzji do czasu rozpatrzenia tego wniosku lub skargi. Cudzoziemiec nie musi zatem wyjeżdżać, jeżeli odmówiono mu ochrony.

Czy cudzoziemiec ma prawo do pomocy materialnej?

Jeżeli cudzoziemiec nie posiada środków na utrzymanie, może skorzystać z prawa do pomocy w tym zakresie, realizowanej w ośrodkach recepcyjnych dla uchodźców lub w formie wypłacanego miesięcznie ekwiwalentu na zakwaterowanie. Szef Urzędu ds. Cudzoziemców może również nakazać cudzoziemcowi przebywanie w określonym miejscu.

8. Przepisy tymczasowe związane ze stanem epidemii i zagrożenia epidemicznego wynikającego z rozprzestrzeniania się wirusa Sars-CoV-2

Przepisy wprowadzone specjalną ustawą, która ma celu usprawnienie zwalczania epidemii, zasadniczo zmieniły sytuację prawną cudzoziemców przebywających w Polsce. Cudzoziemcy, których dotychczasowe zezwolenie pobytowe wygaśło w okresie stanu epidemii lub zagrożenia epidemicznego, mają prawo złożyć kolejny wniosek o pobyt czasowy najpóźniej do 30 dnia po odwołaniu stanu epidemii lub zagrożenia epidemicznego. Do upływu 30 dnia od ustania tych stanów zostały przedłużone również wszelkie inne formy uprawniające do pobytu, a zatem pobyt czasowy, wize i prawo do pobytu w ramach ruchu bezwizowego.

Przedłużeniu uległy również zezwolenia na pracę, których ważność upływała w czasie stanu epidemii, o ile dotyczą tego samego pracodawcy i dotychczasowego stanowiska. Zezwolono również na zmianę warunków pracy i płacy wobec cudzoziemców bez konieczności zmiany zezwolenia, jeżeli zmiany te wynikały z przepisów zezwalających na obniżenie wymiaru czasu pracy oraz zmniejszenie innego rodzaju świadczeń usprawiedliwionych gorszą sytuacją pracodawcy wywołaną przez epidemię Covid-19.

Osoby, które posiadały ważne zezwolenia na pracę lub zarejestrowane oświadczenia o powierzeniu pracy sezonowej najpóźniej w dniu 13 marca 2020 roku, są uprawnione do wykonywania tej pracy bez konieczności uzyskania kolejnego zezwolenia lub rejestracji oświadczenia. Do 30 dnia po ustaniu stanu epidemii lub zagrożenia epidemicznego został przedłużony również termin dobrowolnego powrotu lub opuszczenia przez cudzoziemca terytorium Polski. W okresie epidemii cudzoziemcy korzystający z prawa od pracy mają prawo do tzw. świadczenia postojowego.

9. Kto może pomóc w legalizacji pobytu**1**

Kraków od 2016 roku realizuje program „Otwarty Kraków”, który ma na celu pomoc cudzoziemcom w integracji ze środowiskiem lokalnym. W ramach tego programu powstał czterojęzyczny portal internetowy, w którym cudzoziemcy znajdą wiele pomocnych informacji, w tym tłumaczenia wszelkich miejskich procedur, z którymi mogą mieć styczność, mieszkając w Krakowie **3**.

2**3**

W ramach programu powołano również Krakowskie Centrum Wielokulturowe **1**.

W Centrum działa też Punkt Informacyjny dla Obcokrajowców. Tu można uzyskać między innymi pomoc i informację prawną.

Wszelkie niezbędne informacje dotyczące legalizacji pobytu cudzoziemcy mogą znaleźć na stronach internetowych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie **2**.

W Krakowie działają również liczne organizacje, których celem jest integracja, wspieranie wielokulturowego społeczeństwa, mniejszości narodowych i cudzoziemców, a także organizacje reprezentujące środowiska migranckie. Dane kontaktowe części z nich można znaleźć pod tym adresem: **3**.

Inne można łatwo znaleźć za pomocą popularnych wyszukiwarek internetowych. W Krakowie dużo pomocnych informacji znaleźć można również w mediach społecznościowych skupiających diasporę cudzoziemców i przyjaznych im mieszkańców Krakowa. Największa tego rodzaju grupa to Kraków Expats na Facebooku, która skupia nie tylko ekspatów, ale także migrantów o innym statusie prawnym mieszkających w Krakowie.

POLSKI NIE TAKI OBCY

pobyt – mieszkanie, życie w kraju, np. w Polsce

obywatel – mieszka, żyje w kraju, np. w Polsce; ma paszport, legalny pobyt

cudzoziemiec = obcokrajowiec

zasady = reguły

ogólne = generalne

państwo = kraj, np. Polska, Białoruś, Niemcy itp.

zgadzać się = akceptować

zgoda, pozwolenie = akceptacja

INTERNACJONALIZMY - rozumiesz te słowa!

legalizacja

status

dokumenty, dokumenty identyfikacyjne

decyzja

rejestracja

termin

administracja

migrant

ekspata

wolontariusz

konsekwencje

legalny, nielegalny

wiza

rezydent

formularz

paszport

kwalifikacje

procedura

kontrola

kategoria

Jaki kolor ma Niebieska Karta UE?

Kolory po polsku – mały test kompetencji z języka polskiego

biały, żółty, zielony, czerwony, niebieski, czarny, pomarańczowy, szary, różowy, brązowy

	<input type="text"/>		<input type="text"/>
	<input type="text"/>		<input type="text"/>
	<input type="text"/>		<input type="text"/>
	<input type="text"/>		<input type="text"/>
	<input type="text"/>		<input type="text"/>

1

2

3

ZATRUDNIENIE I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ CUDZOZIEMCÓW

1. Dostęp do rynku pracy w Polsce

O dostępie do rynku pracy decyduje status prawny cudzoziemca. W zależności od niego dostęp do rynku pracy może być nieograniczony (wolny) lub ograniczony, czyli od cudzoziemca wymaga się jednego z następujących dokumentów:

- pozwolenie na pracę,
- zarejestrowane oświadczenie o powierzeniu cudzoziemcowi zatrudnienia,
- pozwolenie na pracę sezonową.

Bez pozwolenia na pracę mogą pracować:

- osoby objęte ochroną międzynarodową, zgodą na pobyt humanitarny lub tolerowany,
- cudzoziemcy z pozwoleniem długoterminowym (pobyt stały + rezydenci UE),
- obywatele UE, EOG i Konfederacji Szwajcarskiej (KSz) oraz członkowie ich rodzin,
- obywatele Turcji po czterech latach legalnej pracy na terytorium UE,
- cudzoziemcy korzystający z mobilności kadry kierowniczej, specjalistów, stażystów, studentów lub naukowców,
- cudzoziemcy posiadający zgody na pobyt czasowy, od chwili ich wydania, w związku ze studiami, prowadzeniem badań naukowych, zawarciem małżeństwa z obywatelami polskimi lub UE, lub cudzoziemcami posiadającymi zgody na pobyty długoterminowe, połączeniem z rodziną,
- cudzoziemcy posiadający Kartę Polaka, cudzoziemcy, którzy złożyli wniosek o pobyt stały lub rezydenta długoterminowego UE, jeżeli wcześniej byli uprawnieni do pracy bez zezwolenia z powyższych tytułów prawnych.

Niektóre osoby mogą korzystać z tzw. zwolnienia podmiotowego – lista osób, zawodów i rodzajów pracy znajduje się w Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej **1**.

Każdy pracodawca musi podpisać z cudzoziemcem umowę o pracę lub umowę cywilnoprawną (zlecenie albo dzieło) i dać pracownikowi kopię umowy w tłumaczeniu na język, który jest zrozumiały dla cudzoziemca. Pracownik musi znać warunki pracy i wysokość wynagrodzenia. Jeśli cudzoziemiec pracuje na cały etat, jego wynagrodzenie nie może być niższe niż minimalne wynagrodzenie za pracę w Polsce. Ta sama zasada dotyczy minimalnej dopuszczalnej stawki godzinowej (np. przy umowie zlecenia).

1

2

Kto może pracować na podstawie oświadczenie o powierzeniu pracy zarejestrowanego przez pracodawcę?

Takie oświadczenie rejestruje pracodawca w Grodzkim Urzędzie pracy. Dotyczy to obywateli Armenii, Białorusi, Gruzji, Mołdawii, Rosji i Ukrainy. Na tej podstawie prawnej można pracować w Polsce nie dłużej niż 6 miesięcy w danym roku kalendarzowym. Jeśli cudzoziemiec chce zmienić pracę, nowy pracodawca musi zarejestrować nowe oświadczenie. Czas pracy w danym roku kalendarzowym liczy się łącznie u każdego pracodawcy.

Jeśli cudzoziemiec pracował u jednego pracodawcy przez minimum 3 miesiące, a pracodawca wystąpił przed końcem ważności oświadczenia o wydanie pozwolenia na pracę w oparciu o umowę o pracę, to cudzoziemiec może legalnie kontynuować pracę u takiego pracodawcy także po upływie ważności zarejestrowanego oświadczenia do czasu wydania pozwolenia na pracę.

Czy cudzoziemiec może sam wnioskować o zezwolenie na pracę?

Tak, cudzoziemiec może w jednej procedurze wnioskować jednocześnie o udzielenie zgody na pobyt czasowy i pracę. Cudzoziemiec jest wtedy wnioskodawcą, a jego pracodawca wypełnia odpowiedni dokument, który załącza się do wniosku.

Dokument ten można pobrać tutaj: **2**.

Uwaga! Dokument musi być podpisany przez osobę uprawnioną do reprezentacji pracodawcy. Niestety, tego rodzaju postępowanie jest dosyć długie, a w okresie jego trwania nie jest możliwe rozpoczęcie zatrudnienia u danego pracodawcy, chyba że zostanie zarejestrowane oświadczenie lub wydane odrębne pozwolenie na pracę.

Jakie są rodzaje umów przy zatrudnieniu pracownika w Polsce?

Pracodawca zatrudnia pracownika w oparciu o Kodeks pracy (umowa o pracę) lub Kodeks cywilny (umowa zlecenia lub umowa o dzieło).

Czy pracodawca może wystąpić o pozwolenia na pracę dla pracownika – cudzoziemca?

Tak. Takie postępowanie trwa krócej – zazwyczaj kilka tygodni, a więc cudzoziemiec może szybciej podjąć pracę w Polsce. Jest to również alternatywa dla tych wszystkich obcokrajowców, którzy – posiadając inny typ zezwolenia pobytowego – muszą uzyskać pozwolenie na pracę w Polsce.

Podstawowym typem pozwolenia na pracę dla cudzoziemców wykonujących pracę w Polsce jest pozwolenie typu A. Typ B wydawany jest dla członków organów zarządzających spółek lub prokurentów, którzy w związku z prowadzonym biznesem przebywają w Polsce przez okres dłuższy niż 6 miesięcy. O oba typy zezwoleń występuje pracodawca do Urzędu Wojewódzkiego, składając wymagane tam dokumenty. Pracodawca znajdzie wszystkie informacje tutaj: **1**.

Pracodawca musi uzyskać zaświadczenie od starosty, że nie może znaleźć pracownika na lokalnym rynku pracy (nie może znaleźć Polaka lub innego obywatela UE do zatrudnienia na stanowisku zaoferowanym cudzoziemcowi). Zaświadczenie takie nie jest potrzebne, gdy:

- cudzoziemiec ukończył studia w Polsce lub innym kraju UE w okresie 3 lat poprzedzających złożenie wniosku lub przez taki okres przebywał nieprzerwanie w Polsce w oparciu o zezwolenia pobytowe (wiza, pobyt czasowy) lub
- cudzoziemiec stara się o pracę a jego zawód wymieniony został na liście zawodów zwolnionych. Lista znajduje się tutaj: **2**.

Jakie są obowiązki pracodawcy przy umowie o pracę?

W przypadku zatrudnienia na podstawie prawa pracy cudzoziemiec otrzymuje pełną ochronę zatrudnienia wynikającą z przepisów prawa pracy.

Obowiązkiem pracodawcy jest:

- zawarcie z nim pisemnej umowy oraz potwierdzenie mu warunków pracy i płacy w ciągu 7 dni od zatrudnienia,
- przeszkolenie w zakresie niezbędnych umiejętności na danym stanowisku oraz przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy,
- regularne, najpóźniej do 10 dnia kolejnego miesiąca wypłacanie wynagrodzenia, udzielanie urlopów i zwolnień chorobowych,
- odprowadzanie składek na ubezpieczenie zdrowotne i zabezpieczenie socjalne (renta i emerytura).

Kiedy można rozwiązać umowę o pracę?

Umowa o pracę może być rozwiązana w każdym czasie za porozumieniem stron. Umowę można też wypowiedzieć (to jest prawo każdej ze stron) – okres wypowiedzenia ma różną długość – do 2 tygodni do 3 miesięcy. W tym okresie pracownik niezwolniony ze świadczenia pracy musi pracować, a pracodawca wypłacać mu wynagrodzenie.

Cudzoziemiec niesłusznie zwolniony z pracy, lub którego prawa są naruszane, a wynagrodzenie niewypłacane może wystąpić przeciwko pracodawcy z roszczeniem do Sądu Pracy. Więcej informacji na ten temat znajduje się tutaj: **3**.

Postępowanie to jest wolne od kosztów sądowych. Można również złożyć skargę do Państwowej Inspekcji Pracy. Wtedy inspektorzy urzędu sprawdzą, czy pracodawca naruszał przepisy prawa pracy i wydadzą mu konkretne zalecenia. Mogą go również ukarać grzywną **4**.

Należy pamiętać, iż pozwolenie na pracę jest wydawane dla konkretnego pracodawcy, na konkretne stanowisko oraz określone w nim minimalne warunki dotyczące wynagrodzenia i wymiaru czasowego zatrudnienia. Każda zmiana tych parametrów wymaga zmiany lub wydania nowego zezwolenia na pracę.

1

2

3

4

Co warto wiedzieć o zatrudnieniu na umowę zlecenia albo umowę o dzieło?

Zatrudnienie w oparciu o umowy cywilnoprawne daje większą swobodę kształtowania czasu i miejsca pracy, ale jednocześnie wiąże się z niższym poziomem ochrony i brakiem ochrony administracyjnej. Podstawowymi formami zatrudnienia jest tu umowa zlecenia/świadczenia usług oraz umowa o dzieło. Umowa zlecenie wymaga zachowania przez cudzoziemca należytej staranności przy świadczeniu pracy, natomiast dla umowy o dzieło istotny jest rezultat na, jaki strony się umówiły. Umowy takie można rozwiązać w terminach uzgodnionych przez strony.

Co mogę zrobić, jeśli moja umowa zlecenia przypomina umowę o pracę a mój pracodawca postępuje nie fair?

Możesz odwołać się do sądu cywilnego. Jeżeli twoje roszczenie ma charakter pieniężny i nie przekracza 20 000 zł, należy opłacić koszty wpisu sądowego w stałej kwocie między 30 a 500 zł (to zależy od wysokości kwoty dochodzonego roszczenia). Jeśli to jest więcej, niż 20 000 zł, wpis wynosi 5% wartości roszczenia. Pozwy do 20 000 zł składa się na formularzu, który jest bardzo prosty i możliwe jest jego wypełnienie na podstawie instrukcji, którą ten formularz zawiera **1**.

Jeżeli cudzoziemiec był zatrudniony na umowę cywilnoprawną, ale wykonywał pracę, która charakteryzowała się podległością służbową względem pracodawcy, była wykonywana we wskazanym przez pracodawcę miejscu i w wyznaczonych przez niego godzinach, może wystąpić do Sądu Pracy o ustalenie, iż pozostawał w stosunku pracy a nie zlecenia lub umowy o dzieło. Takie postępowanie jest wolne od kosztów.

2. Przedsiębiorczość cudzoziemców

Zasady prowadzenia działalności gospodarczej

Cudzoziemiec może zostać w Polsce przedsiębiorcą i podjąć działalność na zasadach określonych specjalną ustawą o udziale przedsiębiorców zagranicznych w obrocie gospodarczym w Polsce. Na takich samych zasadach jak Polacy działalność gospodarczą mogą prowadzić:

- obywatele UE oraz członkowie ich rodzin,
- osoby, które mają zgodę na pobyt długoterminowy, zgodę na pobyt czasowy w związku ze studiami, badaniami naukowymi, połączeniem z rodziną,
- osoby, które mają pobyt długoterminowym w innym państwie UE,
- osoby, którym udzielono ochrony międzynarodowej, wydano zgodę na pobyt humanitarny lub tolerowany,
- osoby, które otrzymały pobyt czasowy w związku z kontynuacją działalności gospodarczej na podstawie wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (indywidualni przedsiębiorcy),
- osoby, które mają Kartę Polaka,
- osoby, które korzystają z rządowych programów wsparcia przedsiębiorczości,
- obywatele USA.

1

Pozostali cudzoziemcy są uprawnieni do wykonywania działalności wyłącznie w formie spółki komandytowej, spółki komandytowo-akcyjnej, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, prostej spółki akcyjnej i spółki akcyjnej, a także do przystępowania do takich spółek oraz obejmowania bądź nabywania ich udziałów lub akcji.

Jeśli cudzoziemiec jest wyłącznie udziałowcem w spółce, nie prowadzi działalności gospodarczej w Polsce i wykonuje wyłącznie prawa z kapitału, może przebywać w Polsce na innego typu zezwoleniach pobytowych. Jeśli jednak obejmie funkcje menedżerskie w organach spółki, oznacza to, że w tym momencie zaczyna prowadzić działalność gospodarczą. A więc – jeśli przebywa w Polsce przez okres dłuższy niż sześć miesięcy w roku – musi uzyskać zezwolenie na pracę typu B.

Rejestracja spółki prawa handlowego

Spółkę prawa handlowego można powołać poprzez rejestrację w elektronicznym systemie prowadzonym przez Ministerstwo Sprawiedliwości lub poprzez podpisanie umowy spółki u notariusza. Pierwsza opcja nie pozwala na zindywidualizowanie umowy spółki, gdyż jest ona zawierana wedle narzuconego szablonu. Koszt rejestracji Spółki to 350 zł dla spółek elektronicznych oraz 600 zł dla spółek tradycyjnych. Spółki podlegają obowiązkowemu zgłoszeniu do Krajowego Rejestru Sądowego. Minimalny kapitał zakładowy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością wynosi 5 000 zł, spółki akcyjnej 100 000 zł, a komandytowo-akcyjnej 50 000 zł.

Jeśli cudzoziemiec rozpoczyna działalność gospodarczą w Polsce, ma obowiązek traktować ją jako główne źródło dochodu i podstawę swojego pobytu w Polsce. Oznacza to, iż osoba prowadząca działalność gospodarczą nie może uzyskać zezwolenia na pobyt czasowy i pracę lub też „Niebieskiej Karty UE”. Może uzyskać jednak zezwolenia na inny rodzaj pracy poprzez uzyskanie pozwolenia na pracę.

Spółka jako płatnik podatku

Spółki działające w Polsce są płatnikami podatku VAT, co oznacza, że do każdej wystawionej faktury muszą doliczyć podatek w określonej prawem wysokości. Jednocześnie nabywając produkty i usługi, stanowiące koszt działalności mogą odliczyć wartość VATu nabytego od VATu naliczonego. Różnicę trzeba wpłacić do urzędu skarbowego. W przypadku nadwyżki VATu zakupionego, urząd zwróci nadwyżkę na konto spółki.

Czy prowadzenie działalności gospodarczej jest podstawą do uzyskania zezwolenia na pobyt w Polsce?

Tak, cudzoziemiec może się starać uzyskać zezwolenie na pobyt czasowy w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej. Działalność ta musi spełniać pewne warunki:

- próg rocznych przychodów musi być wyższy niż dwunastokrotność przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w województwie, w którym cudzoziemiec ubiega się o zezwolenie, lub
- cudzoziemiec zatrudnia co najmniej dwie osoby posiadające obywatelstwo polskie lub będące cudzoziemcami, od których nie wymaga się zezwolenia na pracę, czas zatrudnienia to minimum 12 miesięcy i jest to zatrudnienie na pełny etat z pensją minimalną, lub
- wykaże, że posiada środki pozwalające na spełnienie w przyszłości warunków określonych powyżej lub prowadzi działania pozwalające na spełnienie w przyszłości tych warunków, w szczególności przyczyniające się do wzrostu inwestycji, transferu technologii, wprowadzania korzystnych innowacji lub tworzenia miejsc pracy.

Cudzoziemcy, którzy nie spełniają tych warunków mogą prowadzić biznes w Polsce w oparciu o wizę, lub wtedy, gdy są uprawnieni do prowadzenia takiej działalności na zasadach obowiązujących obywateli polskich.

Czy spółka zarejestrowana przez cudzoziemca może kupować nieruchomości?

Spółka zarejestrowana przez cudzoziemca w Polsce jest podmiotem prawa UE i jako taka może nabywać nieruchomości w Polsce bez zezwolenia Ministra Spraw Wewnętrznych.

Gdzie mogę znaleźć pomoc jako przedsiębiorca?

Pomocą w zakładaniu spółek i działalności gospodarczej oraz ich prowadzeniu zajmują się niektóre organizacje pozarządowe. Można również uzyskać wsparcie instytucji miejskich – Punktu Obsługi Przedsiębiorcy Urzędu Miasta Krakowa. W punkcie tym zatrudniona jest osoba posługująca się językiem polskim, ukraińskim i rosyjskim **1**.

POLSKI NIE TAKI OBCY

praca = aktywność profesjonalna
 pozwolenie na pracę = zgoda, akceptacja
 działalność gospodarcza = indywidualny biznes, firma
 pensja, wynagrodzenie = pieniądze za pracę (w Polsce dostajesz co miesiąc)
 pensja, wynagrodzenie netto = pieniądze „na rękę”, bez podatku

zawód = profesja
 przedsiębiorca = biznesmen
 umowa (o pracę) = kontrakt
 podatek = pieniądze dla fiskusa

INTERNACJONALIZMY... i jesteś w domu

mobilność
 biznes
 sukces

kwalifikacje
 profesjonalny
 innowacje

transfer
 technologie

Minimalne wynagrodzenie za pracę w 2021 r. - 2 800 zł brutto (prognoza na rok 2022 – 3 000 zł brutto)
 Minimalna stawka za godzinę w 2021 roku - 18,30 zł brutto.

1

BEZPIECZEŃSTWO W KRAKOWIE

1. Reguły życia społecznego. Straż Miejska

Każdy mieszkaniec Krakowa ma takie same obowiązki. Określa je prawo i przepisy porządkowe obowiązujące na terenie gminy. Podstawowe reguły współżycia społecznego mówią, że mieszkaniec Krakowa ma obowiązek:

- przestrzegać ciszy nocnej między godziną 22:00 a 7:00,
- nie rzucać śmieci na ulicę oraz sprzątać po swoim psie,
- nie niszczyć obiektów przestrzeni publicznej (powstrzymać się od aktów wandalizmu, malowania bazyliaków na ścianach),
- stosować się do zasad ruchu drogowego i zasad parkowania (w tym płacić za parkowanie w strefach płatnego parkowania),
- segregować śmieci,
- stosować się do szczegółowych przepisów obowiązujących w mieście historycznym (wytycznych obowiązujących w obrębie parków kulturowych w mieście).

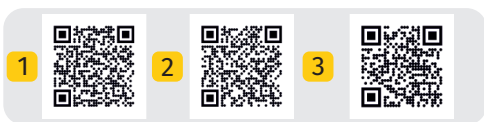
Zapewnieniem przestrzegania tych reguł zajmuje się w Krakowie Straż Miejska. Potrzebę interwencji ze strony Straży Miejskiej można zgłosić tutaj: **1**.

2. Ochrona obywateli i mieszkańców. Policja

Ochroną obywateli i mieszkańców oraz ich zdrowia, życia i mienia zajmuje się policja. Każdy cudzoziemiec, który był ofiarą przestępstwa ma prawo zgłosić takie zdarzenie na policję i żądać ścigania sprawcy. W czasie zgłoszenia ma prawo do obecności tłumacza. Policja nie ma prawa odmówić przyjęcia zgłoszenia. Policja informuje każdego, kto zgłasza przestępstwo o jego prawach oraz o dalszym sposobie prowadzenia postępowania. Takie pouczenie ma formę pisemną i powinno być przetłumaczone mu przez tłumacza.

Jeśli cudzoziemiec zostanie posądzony o przestępstwo lub wykroczenie, ma prawo do przesłuchania w obecności tłumacza, wezwania adwokata lub radcy prawnego, kontaktu z bliskimi oraz odmowy składania wyjaśnień. Jeżeli przedstawiono mu zarzuty otrzymuje pouczenie o prawach i obowiązkach podejrzanego, które powinny mu zostać przetłumaczone przez tłumacza.

Wszystkie ważne informacje na temat policji znajdują się tutaj: **2**.

W Krakowie jest osiem komisariatów policji. Zdarzenia należy zgłaszać w tym komisariacie, który odpowiada za rejon, gdzie doszło do przestępstwa.

W Krakowie mamy cztery parki kulturowe: Park Kulturowy Stare Miasto, Park Kulturowy Nowa Huta, Park Kulturowy Kazimierz ze Stradomiem i Park Kulturowy Podgórze z Krzemionkami. W granicach parków kulturowych często znajdują się ważne dla dziedzictwa polskiego i dziedzictwa UNESCO zabytki. Dlatego te miejsca podlegają szczególnej ochronie.

3. Przemoc w rodzinie. Niebieska Karta i Niebieska Linia

Policja chroni osoby także w przypadku przemocy w rodzinie i ma obowiązek podjąć interwencję oraz założyć tzw. Niebieską Kartę. Niebieska Karta to specjalny plan pomocy osobie pokrzywdzonej. Ofiara przemocy w rodzinie może także skorzystać z tzw. Niebieskiej Linii. Informacja w kilku językach obcych jest tutaj: **3**.

Każdy, kto ma problem z przemocą w rodzinie, może otrzymać bezpłatną pomoc w formie:

- porady medycznej, psychologicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej,
- interwencji kryzysowej i wsparcia,
- ochrony przed przemocą (np. uniemożliwienie osobom stosującym przemoc korzystania ze wspólnie zajmowanego z innymi członkami rodziny mieszkania oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby pokrzywdzonej),
- zapewnienia bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- badania lekarskiego w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie oraz wydania zaświadczenia lekarskiego,
- zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, która nie ma tytułu prawnego do zajmowanego wspólnie ze sprawcą przemocy lokalu, pomocy w uzyskaniu mieszkania.

Zadania te realizują specjalne ośrodki wsparcia dla ofiar. Ich lista jest tutaj: **1**.

4. Ważne numery alarmowe

Zobacz kiedy możesz i kiedy nie powinieneś dzwonić na nr **112**: **2**

999 – pogotowie ratunkowe: jeśli zdarzenie ma charakter medyczny (zagrożenie zdrowia i życia),

998 – straż pożarna: jeśli potrzebna jest interwencja straży pożarnej (pożar, wypadek na drodze, kot na dachu lub w studziencie),

997 – policja: jeśli zdarzenie ma charakter kryminalny.

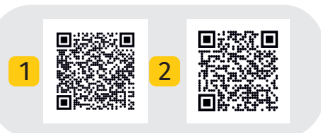
5. Nagła pomoc lekarska i pomoc lekarska w czasie świąt

Jeżeli doszło do wypadku lub istnieje potrzeba interwencji medycznej (np. w środku nocy) należy zgłosić się do jednego z krakowskich Szpitalnych Oddziałów Ratunkowych (SOR) – w Krakowie jest trzynaście takich jednostek. Adresy znajdziesz tutaj: **3**.

Jeśli potrzebujesz pomocy medycznej, ale twój stan nie jest stanem nagłym, możesz skorzystać z tzw. nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej. Nocna i świąteczna opieka zdrowotna to świadczenia w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej udzielane od poniedziałku do piątku w godzinach od 18:00 do 8:00 dnia następnego oraz całodobowo w dni ustawowo wolne od pracy.

Wykaz miejsc, gdzie znajdziesz pomoc, jest tutaj: **4**.

W sytuacji zagrożenia, ryzyka i niebezpieczeństwa zadzwoń na bezpłatny numer 112. Możesz to zrobić nawet jeśli twój telefon nie ma karty SIM.

Czy korzystanie z SOR lub pomocy lekarskiej w czasie świąt jest płatne?

Z tych form pomocy lekarskiej możesz korzystać bezpłatnie (nie musisz płacić za wizytę), jeśli masz ubezpieczenie zdrowotne. Ubezpieczenie takie mają osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę, pracujące w ramach umowy zlecenia, na podstawie umowy agencyjnej albo o świadczenie usług oraz osoby prowadzące działalność gospodarczą. Ubezpieczenie zdrowotne mają również dzieci do czasu rozpoczęcia nauki w szkole, uczniowie, studenci, rolnicy, duchowni, emeryci i renciści oraz bezrobotni, zarejestrowani w powiatowym urzędzie pracy. Jeśli jednak nie masz takiego ubezpieczenia, będziesz musiał zapłacić za wizytę.

Czy w Krakowie jest bezpiecznie?

Zdecydowanie TAK! Możesz czuć się tutaj bezpiecznie, jednak powinieneś też kalkulować ryzyko – wszystko zależy od sytuacji, wiadomo.

Kraków realizuje program „Bezpieczny Kraków” – tutaj znajdziesz więcej informacji o konkretnych działaniach w programie: **5**.

Kraków objęty jest też monitoringiem wizyjnym – sprawdź więcej informacji: **6**.

Jeśli interesują cię dane statystyczne na temat bezpieczeństwa, możesz je sprawdzić na stronie Urzędu Statystycznego (są to dane dla Małopolski): **7**.

Możesz też przeczytać miejski raport z badań na temat bezpieczeństwa w Krakowie, który jest dostępny online tutaj: **8**.

ORGANIZACJA PODSTAWOWYCH ASPEKTÓW ŻYCIA W KRAKOWIE

1. Wynajem mieszkania

Pierwsze kroki w nowym mieście nigdy nie są łatwe, zanim rozpocznie się załatwianie szeregu spraw urzędowych powinno się zadbać o miejsce zamieszkania. Mieszkania można szukać samodzielnie lub za pomocą pośrednika. Chcąc uniknąć dodatkowych prowizji, należy zwrócić uwagę na to, żeby ogłoszenie było opatrzone nagłówkiem „bezpośrednio od właściciela” lub „bez pośredników”. Popularne strony internetowe, na których można szukać ofert to: gumtree.pl **1**, olx.pl **2**, otodom.pl **3**.

Skorzystanie z usług agencji nieruchomości wiąże się z dodatkową opłatą dla agenta/agentki, prowizja zazwyczaj jest równa wysokości jednego czynszu. Warto też poradzić się w tej kwestii innych obcokrajowców mieszkających już w Krakowie, np. dołączając do grupy „Kraków Expats” na portalu Facebook **4**. Mieszkanie można wynajmować na czas określony lub nieokreślony. Tylko w tym drugim wypadku, o ile umowa nie stanowi inaczej, można ją rozwiązać z zachowaniem odpowiedniego okresu wypowiedzenia (zwykle 1-6 miesięcy). W umowach zawartych na czas określony, czyli do określonej daty, rozwiązanie umowy przed jej upływem jest możliwe tylko za zgodą właściciela lub gdy było w niej przewidziane.

2. Obowiązek meldunkowy

Meldunek to określenie adresu stałego lub tymczasowego pobytu, które obejmuje informacje o miejscowości, ulicy, numerze domu/budynku i/lub numerze lokalu. Obowiązek posiadania zameldowania dotyczy zarówno obywateli polskich jak i cudzoziemców. Obywatele innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej muszą się zameldować, jeżeli przebywają w Polsce dłużej niż 3 miesiące, w przypadku pozostałych obcokrajowców termin wynosi 30 dni. W Krakowie można zameldować się osobiście pod adresem pl. Wszystkich Świętych 3-4 lub online za pomocą strony internetowej **5**. Dokładnego objaśnienia procedur należy szukać tutaj **6**.

Czym różni się meldunek tymczasowy od stałego?

Meldunek stały oznacza deklarację, że pod danym adresem zamierzamy przebywać na stałe. Natomiast meldunek tymczasowy oznacza chwilową zmianę miejsca zamieszkania z założeniem, że po danym okresie wrócimy do stałego miejsca zamieszkania.

Najemca – osoba, która wynajmuje od kogoś mieszkanie, żeby w nim mieszkać.

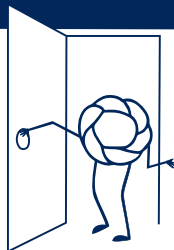
Wynajmujący – osoba, która wynajmuje komuś mieszkanie, zazwyczaj właściciel nieruchomości.

Czynsz – miesięczna opłata za wynajem mieszkania (pieniądze, które przekazujemy wynajmującemu).

Czynsz do administracji – miesięczna opłata, którą musimy przekazać administracji budynku lub spółdzielni mieszkaniowej. Zawiera zaliczki i opłaty za usługi związane z użytkowaniem lokalu: np. za wodę lub wywóz śmieci.

Media – opłaty za prąd (elektryczność), wodę i gaz.

Kaucja – pieniądze, które wpłaca się jako zabezpieczenie dla wynajmującego, gdyby najemca zniszczył w jakiś sposób wynajmowane mieszkanie.

3. PESEL

Numer PESEL składa się z 11 cyfr, które pozwalają na łatwą identyfikację osoby, która go posiada. Zawiera datę urodzenia, numer porządkowy, oznaczenie płci oraz liczbę kontrolną. Nadawany jest automatycznie przez urząd gminy przy zameldowaniu na pobyt stały lub czasowy obywatelom polskim lub obcokrajowcom, którzy uzyskali:

- prawo stałego pobytu lub zezwolenie na pobyt stały,
- zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej,
- status uchodźcy, ochronę uzupełniającą albo azyl,
- zgodę na pobyt tolerowany,
- ochronę czasową,
- zgodę na pobyt ze względów humanitarnych.

1

2

3

4

5

6

W przypadku problemów z uzyskaniem zameldowania każdy cudzoziemiec może uzyskać również numer PESEL na swój wniosek w urzędzie gminy. Dokładne procedury dostępne są pod linkiem: **1**.

Uwaga! PESEL jest wymagany np. podczas rejestracji wizyty u lekarza!

Gdzie mogę złożyć wniosek o numer PESEL w Krakowie?

W zależności od adresu zamieszkania będą to poniższe lokalizacje:

Dzielnice od I do VII – ul. Aleja Powstania Warszawskiego 10, 31-541 Kraków,

Dzielnice od VIII do XIII – ul. Wielicka 28a, 30-552 Kraków,

Dzielnice od XIV do XVIII – ul. Osiedle Zgody 2, 31-949 Kraków.

Gdzie mogę szukać dodatkowych informacji?

Warto zapoznać się ze stronami: **2 3**.

4. Transport publiczny w Krakowie

Komunikacja miejska w Krakowie jest najlepszą komunikacją w Polsce, a na świecie zajmuje 9. miejsce. Podróżujący cenią ją za niezawodność, czystość i punktualność. Teren, po którym poruszają się autobusy i tramwaje dzieli się na 3 strefy: **I strefa biletowa** – obejmuje terytorium Gminy Miejskiej Kraków, a **II i III strefa biletowa** – terytoria miast i gmin, które przystąpiły do współpracy.

Poruszanie się po Krakowie ułatwia aplikacja jakdojade.pl **4**. Natomiast wszystkie potrzebne informacje – w tym zawsze aktualne rozkłady jazdy i ceny biletów – dostępne są na oficjalnej stronie Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacji w Krakowie **5**.

Bilety komunikacji miejskiej dzielą się na dwie kategorie: normalne (100% ceny) i ulgowe (50% ceny). Bilety ulgowe przysługują m.in. studentom, uczniom, emerytom, osobom niepełnosprawnym, rencistom. Więcej informacji na ten temat znajduje się tutaj: **6**.

Oprócz biletów jednorazowych mamy opcję wyboru biletów okresowych: miesięcznych, dwumiesięcznych, trzymiesięcznych lub półrocznych. Bilety okresowe wykupujemy na jedną lub wszystkie linie komunikacji. Dodatkowo 20% zniżki na bilety okresowe przysługuje posiadaczom **Karty Krakowskiej**.

Bilety można kupić w automatach biletowych, które znajdują się w autobusach i tramwajach, na przystankach lub w punktach sprzedaży pod adresami:

ul. Powstańców Wielkopolskich 6	09:00 - 17:00
ul. Podwale 3/5	11:00 - 19:00
os. Centrum D bl. 7	11:00 - 19:00
ul. Krowoderskich Zuchów 8a	11:00 - 19:00
Pętla autobusowa MPK Dworzec Główny Wschód, ul. Pawia 5a	11:00 - 19:00

Co znaczą numery linii autobusowych?

Aby mieć pewność, że wsiada się do dobrego autobusu, należy zapoznać się ze sposobem numeracji autobusów. W pierwszej strefie obowiązują oznaczenia:

- 1xx – linie normalne dzienne,
- 4xx – linie wspomagające dzienne,
- 5xx – linie przyspieszone dzienne,
- 6xx – linie nocne,
- 7xx – linie zastępcze.

Linie autobusowe aglomeracyjne posiadają numerację:

- 2xx – linie normalne dzienne,
- 3xx – linie przyspieszone dzienne,
- 9xx – linie nocne.

1

2

3

4

5

6

5. Karta Krakowska

Karta Krakowska (KK) jest elementem promocyjnej i społecznej polityki Krakowa, która ma na celu rozwój i zwiększenie dostępności do komunikacji miejskiej i dóbr kultury oraz zwiększenie dochodów miasta z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych. Do korzystania z KK uprawnione są osoby zameldowane na pobyt stały na terenie Krakowa lub rozliczające podatek dochodowy od osób fizycznych w Krakowie. Wnioski można składać przez stronę internetową **1** oraz w Punktach Sprzedaży Biletów Komunikacji Miejskiej w Krakowie prowadzonych przez Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne S.A. w Krakowie. Posiadając KK, można korzystać z systemu zniżek, ulg, preferencji i uprawnień. Posiadacze karty z Lajkonikiem kupują bilety okresowe z 35% zniżką: cena normalnego biletu na jedną linię wynosi 69 zł, a dla posiadaczy Karty Krakowskiej – 45 zł; za normalny bilet na dwie linie po zmianach należałoby zapłacić 89 zł, a z Kartą Krakowską – 58 zł; normalny sieciowy kosztuje – 106 zł, dla mieszkańców z KK – 69 zł.

Kto musi okazać PIT, żeby móc otrzymać status Karty Krakowskiej?

Rozliczenie PIT potrzebne jest osobom niezameldowanym na pobyt stały w Krakowie.

Co trzeba okazać ubiegając się o Kartę Krakowską?

Należy okazać:

- pierwszą stronę PIT opatrzoną prezentatą Urzędu Skarbowego (pieczętką wpływu) lub z potwierdzeniem jego złożenia, z zastrzeżeniem, że w przypadku PIT 40A nie wymaga się prezentaty/potwierdzenia złożenia,
- pierwszą stronę PIT wraz z Urzędowym Poświadczeniem Odbioru tego PIT (UPO),
- zaświadczenie z Urzędu Skarbowego.

6. Prawo jazdy

Zagraniczne prawo jazdy jest ważne przez 6 miesięcy od uzyskania pozwolenia na pobyt czasowy lub stały, po tym czasie należy wymienić dokument na polski **2**.

Jak najszybciej powinno się też zarejestrować samochód w Polsce, jeżeli został sprowadzony z zagranicy. Aby móc bezpiecznie poruszać się samochodem, należy posiadać wspomniane prawo jazdy, ubezpieczenie OC oraz ważny przegląd techniczny pojazdu **3**.

7. Strefy płatnego parkowania w Krakowie

W Krakowie obowiązują strefy płatnego parkowania, oznacza to, że w centrum miasta oraz wokół niego będziemy musieli zapłacić za zaparkowanie samochodu. Aktualne informacje na temat kosztów oraz mapa stref znajdują się tutaj: **4**.

Uwaga! Nowe przepisy zabraniają używania jakichkolwiek urządzeń elektronicznych na przejściu dla pieszych! Z kolei kierowca pojazdu ma obowiązek zatrzymać samochód, gdy widzi, że pieszy zbliża się do przejścia dla pieszych.

Co to jest parkometr i jak go używać?

Parkometr to automat, w którym możemy opłacić parkowanie.

Bilety kupujemy przy użyciu monet o nominałach 1 zł, 2 zł i 5 zł (urządzenia nie wydają reszty!) lub kartami zbliżeniowymi typu PayPass, PayWave w następujących sektorach: A2, A4, B6, B12, B20, C5, C10, C15 – we wszystkich parkomatach; A3, A13, C7, C8, C9, C16, C21, C22 – w wybranych urządzeniach. Możemy też skorzystać z aplikacji.

5 6 7

Jeśli posiadamy zagraniczny numer telefonu powinniśmy skorzystać z następujących aplikacji: **8** (tutaj rejestracja jest możliwa za pomocą adresu e-mail) **9 10**.

4

5

6

7

8

9

10

ZDROWIE I DOSTĘP DO USŁUG MEDYCZNYCH

1. Publiczna służba zdrowia w Polsce

Polski system opieki zdrowotnej jest oparty na modelu ubezpieczeniowym. Oznacza to, że każda osoba, która jest ubezpieczona, może korzystać z usług medycznych w podmiotach publicznych bezpłatnie. Głównym źródłem finansowania systemu są składki na tzw. ubezpieczenie zdrowotne. Jeśli jesteś osobą pracującą, to płacenie składek jest obowiązkowe. Składki wynoszą 9% dochodów każdego pracującego obywatela i mieszkańca. Pieniądze ze składek trafiają do Narodowego Funduszu Zdrowotnego (NFZ). Oznacza to, że z publicznej służby zdrowia może korzystać każda osoba ubezpieczona w Narodowym Funduszu Zdrowia (NFZ). Osoba bezrobotna zarejestrowana w urzędzie pracy zachowuje prawo do bezpłatnych usług medycznych, ponieważ obowiązkową składkę zdrowotną płaci za tę osobę powiatowy urząd pracy. Możesz też ubezpieczyć się dobrowolnie. Podsumowując: istnieją dwa rodzaje powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego – obowiązkowe i dobrowolne.

2. Obowiązkowe ubezpieczenie zdrowotne

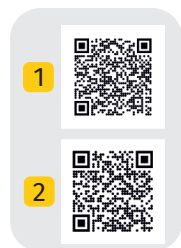
Ubezpieczenie zdrowotne jest obowiązkowe, jeśli:

- jesteś zatrudniony w Polsce,
- uczysz się lub studiujesz w Polsce,
- prowadzisz własną działalność gospodarczą,
- jesteś rencistą, emerytem lub osobą zarejestrowaną jako bezrobotna.

Do obowiązkowego ubezpieczenia zdrowotnego zgłasza cię płatnik twojej składki na ubezpieczenie zdrowotne:

- pracodawca (w przypadku pracownika),
- urząd pracy (w przypadku bezrobotnego),
- szkoła/uczelnia (w przypadku ucznia/studenta).

UWAGA!
Jeśli prowadzisz działalność gospodarczą, musisz zgłosić się do ubezpieczenia zdrowotnego sam/sama!

3. Dobrowolne ubezpieczenie zdrowotne

Jeśli nie podlegasz obowiązkowemu ubezpieczeniu, możesz zdecydować się na dobrowolne ubezpieczenie zdrowotne i sam/sama opłacać co miesiąc swoją składkę. Tak robią na przykład osoby zatrudnione na umowę o dzieło. Dobrowolne ubezpieczenie zdrowotne zostaje zawarte na podstawie umowy na czas nieokreślony. Jeśli chcesz ubezpieczyć się, żeby mieć bezpłatny dostęp do publicznej służby zdrowia, musisz złożyć pisemny wniosek. Jak to zrobić? Zgłoś się do oddziału wojewódzkiego NFZ, wypełnij wniosek o objęcie dobrowolnym ubezpieczeniem zdrowotnym i podpisz dwa egzemplarze umowy. Pamiętaj: miej przy sobie dokument tożsamości oraz dokument potwierdzający ostatni okres ubezpieczenia (np. zaświadczenie z zakładu pracy potwierdzające opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne).

Po zawarciu umowy idź do oddziału lub inspektoratu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS), żeby złożyć odpowiednie dokumenty: ZUS ZZA (Zgłoszenie do ubezpieczenia zdrowotnego) i – jeśli zgłaszasz członków rodziny – druk ZUS ZCNA (Zgłoszenie danych o członkach rodziny dla celów ubezpieczenia zdrowotnego).

Informacje o tym, jak to zrobić oraz formularz zgłoszenia, znajdziesz tutaj **1**.

Dobrowolne ubezpieczenie zdrowotne może być ważnym rozwiązaniem dla cudzoziemców, którzy mieszkają w Polsce i nie są objęci powszechnym ubezpieczeniem zdrowotnym. Kategorie osób uprawnionych do dobrowolnego ubezpieczenia znajdziesz tutaj **2**.

UWAGA!
Jeżeli nie byłeś ubezpieczony przez okres powyżej 3 miesięcy, będziesz musiał wnieść dodatkową opłatę przy podpisywaniu umowy!

Od kiedy przysługuje mi prawo do świadczeń?

Od momentu zgłoszenia do ubezpieczenia zdrowotnego. To prawo nie działa wstecz.

Co zrobić, jeśli nie podlegam obowiązkowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu?

Jeśli mieszkasz w Polsce i nie jesteś objęty powszechnym ubezpieczeniem zdrowotnym, możesz skorzystać z ubezpieczenia dobrowolnego. Przeczytaj informacje w punkcie 3.

Pamiętaj o zgłoszeniu do ubezpieczenia członków rodziny, którzy nie podlegają obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu. Składka nie będzie wyższa.

Czy mogę ubezpieczyć członków swojej rodziny?

Jeżeli członkowie twojej rodziny nie mają własnego tytułu do ubezpieczenia zdrowotnego (np. nie są zatrudnieni), masz obowiązek ich zgłosić (nie ponosisz za to żadnej opłaty). W tym celu poinformuj o tym płatnika (np. swojego pracodawcę) w chwili podpisywania umowy lub w terminie 7 dni od zaistnienia okoliczności, które spowodowały konieczność takiego zgłoszenia (np. gdy twój małżonek straci pracę).

Możesz zgłosić do ubezpieczenia:

- dzieci:
  - > bez ograniczenia wieku (jeżeli dziecko ma orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności),
  - > do ukończenia 18. roku życia (jeśli dziecko nie kontynuuje nauki),
  - > do ukończenia 26. roku życia (jeśli dziecko kontynuuje naukę w szkole lub na studiach),
- małżonka (męża, żonę),
- rodziców/dziadków, jeśli mieszkacie we wspólnym gospodarstwie domowym.

Jakie są moje prawa jako pacjenta?

Jeśli jesteś ubezpieczony, masz prawo do bezpłatnego leczenia. Masz prawo do wyczerpującej i obiektywnej informacji na temat swojego stanu zdrowia oraz proponowanego leczenia, jego skutków, możliwych powikłań i ewentualnych konsekwencji jego zaniechania. Masz prawo wyrazić zgodę na zaproponowane leczenie lub zgłosić sprzeciw. Możesz nie zgodzić się np. na zaproponowany zabieg operacyjny lub badanie. Masz prawo do tego, żeby podczas wizyty u lekarza przebywała razem z tobą bliska ci osoba (ktoś z rodziny lub przyjaciel). Obecność innych osób (np. studentów medycyny) podczas badania wymaga twojej świadomej zgody (wymuszanie zgody np. przez lekarza jest niezgodne z prawem!).

4. Teleplatforma Pierwszego Kontakt

Jeżeli pilnie potrzebujesz porady lekarskiej w języku obcym, skorzystaj z Teleplatformy Pierwszego Kontakt!

Zadzwoń pod numer: 800 137 200.

Teleplatforma Pierwszego Kontakt (TPK) jest dostępna poza godzinami pracy Podstawowej Opieki Zdrowotnej (POZ), czyli:

- od poniedziałku do piątku w godzinach od 18:00 do 8:00 następnego dnia,
- w soboty i niedziele oraz inne dni ustawowo wolne od pracy, w godzinach od 8:00 do 8:00 następnego dnia.

Z TPK możesz skorzystać w sytuacji nagłego zachorowania lub nagłego pogorszenia stanu zdrowia poza godzinami pracy POZ. W ramach teleplatformy możesz skorzystać z porady lekarza, pielęgniarki lub położnej w czterech językach: polskim, angielskim, rosyjskim i ukraińskim.

UWAGA!

Dzieci do ukończenia 16 lat mogą korzystać ze świadczeń tylko za zgodą i w obecności rodziców.

To rodzice decydują o sprawach związanych z leczeniem dziecka. Wyjątek stanowi stan zagrożenia życia – w takiej sytuacji lekarza ratuje życie dziecka także bez zgody i wiedzy rodzica.

TPK

TELEPLATFORMA PIERWSZEGO KONTAKTU

800 137 200

Jak mogę wezwać pogotowie ratunkowe?

Jeśli potrzebujesz natychmiastowej pomocy, bo zagrożone jest twoje lub czyjeś życie, możesz zadzwonić na jeden z dwóch numerów ratunkowych: **999 lub 112**.

UWAGA! Nie wzywaj karetki do zachorowań i zdarzeń, które nie powodują nagłego zagrożenia zdrowia i życia!

UWAGA!
Nie odkładaj słuchawki, nie rozłączaj się, dopóki dyspozytor nie zakończy rozmowy. Połączenia na numery alarmowe są bezpłatne – nie zapłacisz za tę rozmowę bez względu na długość jej trwania.

Jak wygląda rozmowa z dyspozytorem? Czy dyspozytor mówi tylko po polsku?

Dyspozytor musi ustalić najważniejsze rzeczy, żeby mógł skutecznie pomóc, dlatego zapyta cię:

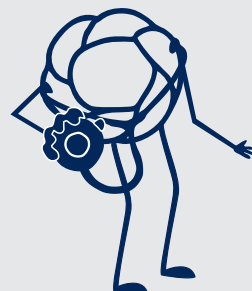
- Co się stało?
- Gdzie to się stało?
- Ile osób jest poszkodowanych?
- Jaki jest stan osoby poszkodowanej? Czy się rusza? Czy oddycha?
- Jak się nazywa (imię, nazwisko) osoba poszkodowana? Ile ma lat?
- Jak się nazywasz?
- Jaki jest twój numer telefonu? (kontakt telefoniczny z tobą może ułatwić karetkie znalezienie adresu lub najkrótszej drogi dojazdu)
- Czy ktoś będzie czekał na karetkę?

Dyspozytorzy mówią nie tylko po polsku. Możesz porozumieć się z nimi po angielsku oraz w innych językach obcych. Oczywiście, może się zdarzyć, że dyspozytor nie zna twojego języka. W takiej sytuacji nie rezygnuj – dyspozytor jest przeszkolony i zrobi wszystko, żeby ci skutecznie pomóc.

Kiedy mogę wezwać pogotowie ratunkowe?

To odpowiedzialna decyzja – nie należy blokować linii, jeśli nie ma takiej potrzeby. Warto zastanowić się, czy sytuacja jest naprawdę poważna. Jeśli tak, nie wahaj się i wybierz numer, żeby wezwać pogotowie. Na pewno powinieneś to zrobić w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia, takich jak:

- utrata przytomności,
- zaburzenia świadomości,
- urazy powstałe w wyniku wypadku komunikacyjnego,
- bardzo wysoka gorączka z drgawkami i/lub objawami, które zwykle u danej osoby podczas gorączki nie występują,
- zatrzymanie akcji serca,
- ostry ból w klatce piersiowej lub ostry ból brzucha,
- drgawki,
- zaburzenia rytmu serca,
- nasiloną duszność,
- uporczywe wymioty, zwłaszcza z domieszką krwi,
- masywny krwotok z dolnego odcinka przewodu pokarmowego,
- masywny krwotok z dróg rodnych,
- gwałtownie postępujący poród,
- ostre i nasilone reakcje uczuleniowe (wysypka, duszność) będące efektem zażycia leku, ukąszenia lub użądlenia przez jadowite zwierzę,
- zatrucia lekami, środkami chemicznymi lub gazami, połknięcie środka żrącego,
- rozległe oparzenia,
- udar cieplny,
- wyziębienie organizmu,
- porażenie prądem,
- podtopienie lub utonięcie,
- zadławienie się,
- agresja spowodowana chorobą psychiczną,
- próba samobójcza,
- upadek z dużej wysokości,
- rozległa rana będąca efektem urazu,
- urazy kończyny dolnej uniemożliwiające samodzielne poruszanie się.

5. Internetowe Konto Pacjenta

Internetowe Konto Pacjenta (IKP) to konto, dzięki któremu możesz mieć dostęp do indywidualnych informacji na temat:

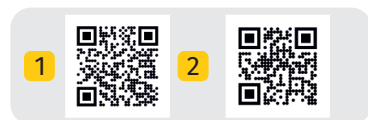
- twoich e-recept, e-skierowań i e-zwolnień,
- przepisanych ci wyrobów medycznych i leków (wraz z wysokością refundacji),
- świadczeń (wraz z kwotami), których udzielono ci w ramach NFZ,
- prawa do świadczeń opieki zdrowotnej (czy je masz i na jakiej podstawie),
- wysokości twojej składki na ubezpieczenie zdrowotne,
- miejsc, w których możesz się leczyć,
- upoważnień do dokumentacji medycznej, które przekazujesz swoim bliskim,
- zgód na świadczenia zdrowotne, które wyrażasz,
- zaświadczeń lekarskich w czasie choroby i macierzyństwa.

Dzięki IKP możesz również:

- otrzymać recepty na leki bez konieczności wizyty u lekarza (jeśli kontynuujesz leczenie),
- otrzymać recepty od pielęgniarki lub położnej – zarówno po tradycyjnej wizycie, jak i po konsultacji telemedycznej (na odległość),
- złożyć wniosek o Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego (EKUZ),
- upoważnić inną osobę do dostępu do twoich danych medycznych lub informacji o stanie twojego zdrowia.

IKP możesz założyć na stronie: **1**.

Aktualnych informacji na temat opieki medycznej w Polsce szukaj na stronie Serwisu Ministerstwa Zdrowia i Narodowego Funduszu Zdrowia (strona w języku polskim): **2**.

POLSKI NIE TAKI OBCY

Ważne antonimy, które decydują o twojej sytuacji:

publiczny (gratis) – niepubliczny (musisz płacić)

np. publiczna służba zdrowia vs. prywatne gabinety lekarskie

ubezpieczony – nieubezpieczony

np. pacjent ubezpieczony leczy się za darmo (gratis, bezpłatnie) vs. pacjent nieubezpieczony musi płacić za leczenie

zatrudniony – bezrobotny

np. osoba zatrudniona jest ubezpieczona przez firmę vs. osoba bezrobotna może być ubezpieczona przez urząd pracy

dobrowolny (nieobowiązkowy) – obowiązkowy

np. ubezpieczenie zdrowotne jest obowiązkowe jeśli pracujesz vs. jeśli nie pracujesz, możesz zdecydować się na ubezpieczenie dobrowolne (nieobowiązkowe)

czas określony – czas nieokreślony

np. umowa o pracę albo umowa ubezpieczenia nie ma terminu finalnego, ma czas nieokreślony vs. umowa obowiązuje od... do... (ma czas określony)

płatny – bezpłatny

np. leczenie w prywatnej klinice (w prywatnym gabinecie lekarskim) jest płatne vs. leczenie w publicznym szpitalu jest bezpłatne

EDUKACJA DZIECI I MŁODZIEŻY

1. Uczeń ma prawo... i obowiązek

Każde dziecko, które mieszka w Polsce (bez względu na to skąd pochodzi i czy zna język polski) ma prawo chodzić do szkoły i ma obowiązek szkolny (musi chodzić do szkoły) lub nauki (musi się uczyć, ale niekoniecznie w szkole):

- dziecko sześćoletnie realizuje roczne przygotowanie przedszkolne w przedszkolu lub w szkole (tzw. zerówka),
- dzieci i młodzież w wieku 7-15 lat realizują obowiązek szkolny, czyli muszą chodzić do szkoły podstawowej,
- młodzież w wieku 15-18 lat realizuje obowiązek nauki w formie szkolnej (w liceum, technikum albo szkole branżowej) lub w formie pozaszkolnej (np. przygotowanie zawodowe u pracodawcy).

Regulacje prawne dotyczące edukacji dzieci i dorosłych są w całej Polsce takie same.

Art. 70 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej:

- każdy ma prawo do nauki,
- nauka do 18. roku życia jest obowiązkowa,
- nauka w szkołach publicznych jest bezpłatna.

2. Obowiązek szkolny i nauki

wiek	obowiązek		gdzie
	szkolny	nauki	
3-5	nie	nie	ma prawo chodzić do przedszkola publicznego lub niepublicznego
6	tak	tak	w przedszkolu lub w szkole (roczne przygotowanie przedszkolne, tzw. zerówka)
7-15	tak	tak	w szkole podstawowej (publicznej lub niepublicznej)
16-18	nie	tak	w szkole publicznej lub niepublicznej (w liceum, technikum albo szkole branżowej) lub w formie pozaszkolnej (np. przygotowanie zawodowe u pracodawcy)
18+	nie	nie	ma prawo kontynuować naukę w publicznej lub niepublicznej szkole średniej

3. Etapy kształcenia

Dzieci w wieku 0-3 lat

System edukacji obejmuje dzieci od 3 roku życia (r. ż.). Dzieci do 3 r. ż. mogą korzystać ze żłobków i klubów dziecięcych, które nie są instytucjami systemu edukacji, są nieobowiązkowe i płatne.

Dzieci w wieku 3-5 lat: wczesna edukacja i opieka (edukacja przedszkolna)

Dziecko w wieku 3-5 lat nie musi korzystać z edukacji przedszkolnej, ale ma takie prawo w swojej gminie, jeśli jego rodzice się na to zdecydują. Edukacja przedszkolna realizowana jest w takich miejscach, jak:

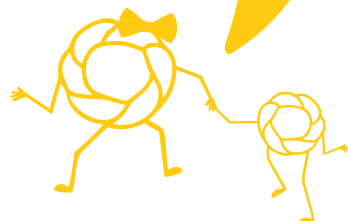
- przedszkola,
- oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych,
- zespoły wychowania przedszkolnego,
- punkty przedszkolne.

Dziecko w wieku 6 lat

Dziecko sześćoletnie objęte jest obowiązkiem szkolnym. Oznacza to, że w szkole lub w przedszkolu obowiązkowo realizuje roczne przygotowanie przedszkolne (tzw. zerówkę).

Szkoła publiczna jest bezpłatna, a w rekrutacji obowiązuje zasada dostępności (szkoła jest dla każdego). Około 90% szkół w Polsce to szkoły publiczne.

Szkoła niepubliczna prawie zawsze jest płatna (płaci się tzw. czesne), a w rekrutacji nie obowiązuje zasada dostępności, szkoła może określić kryteria (np. wpłacenie czesnego). Około 10% szkół w Polsce to szkoły niepubliczne.

Ile kosztuje przedszkole dla dziecka w wieku 3-5?

Przedszkole publiczne (samorządowe)	Przedszkole niepubliczne
Od 8:00 do 13:00 pobyt jest bezpłatny. Każda dodatkowa godzina kosztuje złotówkę. Rodzice dziecka w przedszkolu płacą także za wyżywienie. Wszystkie dodatkowe zajęcia dla dzieci są bezpłatne.	Rodzice płacą tzw. czesne, czasami też tzw. wpisowe. Ceny ustala wolny rynek. Rodzice płacą także za wyżywienie. Zajęcia dodatkowe dla dzieci mogą być bezpłatne lub dodatkowo płatne.

Jak zapisać dziecko do przedszkola samorządowego?

Za rekrutację do przedszkoli samorządowych odpowiada w Krakowie Wydział Edukacji. Informacje o terminach rekrutacji na dany rok publikowane są na stronie **1** w zakładce „rekrutacja”. Rekrutacja ma charakter elektroniczny – rodzic nie musi iść do urzędu, natomiast musi zarejestrować swój wniosek w systemie FORMICO. Strona główna systemu rekrutacji do przedszkoli znajduje się tutaj **2**.

W zakładce „Pliki do pobrania” rodzic znajdzie instrukcję (tylko po polsku).

Jeżeli dziecko nie ma numeru PESEL, należy zgłosić się do przedszkola, do którego rodzice chcą zapisać dziecko i poprosić o pomoc. Rodzice zapisują dzieci do przedszkola samorządowego wiosną (rekrutacja rozpoczyna się najczęściej 1 marca danego roku). Może się zdarzyć, że w przedszkolach samorządowych zabraknie miejsc – wówczas rodzice często decydują się na zapisanie dziecka do przedszkola niepublicznego.

Jak zapisać dziecko do przedszkola niepublicznego?

Każde przedszkole niepubliczne określa swoje zasady rekrutacji. Jeśli oferta przedszkola odpowiada rodzicom a przedszkole dysponuje wolnymi miejscami, dziecko może zostać przyjęte do przedszkola w dowolnym czasie.

Ile kosztuje edukacja dziecka 6-letniego?

Edukacja dziecka 6-letniego w przedszkolu samorządowym lub oddziale przedszkolnym (zerówce) w szkole podstawowej jest obowiązkowa i bezpłatna. Jeśli jednak dziecko będzie korzystało z wyżywienia, rodzice pokrywają ten koszt. Edukacja dziecka 6-letniego w przedszkolu prywatnym lub w szkole prywatnej jest odpłatna.

Przedszkole publiczne (samorządowe)	Przedszkole niepubliczne
Edukacja obowiązkowa jest bezpłatna (art. 70 Konstytucji RP). Rodzice dziecka płacą za wyżywienie.	Rodzice płacą tzw. czesne, czasami też tzw. wpisowe. Ceny ustala wolny rynek. Rodzice dziecka płacą za wyżywienie.

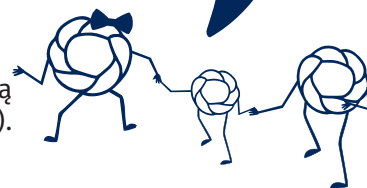
Dzieci w wieku 7 do 14 lat – szkoła podstawowa

Dzieci mają prawo chodzić do najbliższej położonej szkoły podstawowej – jest to tzw. szkoła obwodowa (rejonowa). Szkoła podstawowa trwa 8 lat i dzieli się na dwa etapy:

- klasy 1-3 (edukacja wczesnoszkolna),
- klasy 4-8 (nauczanie w podziale na poszczególne przedmioty).

Na zakończenie klasy 8 szkoły podstawowej uczniowie piszą ogólnokrajowy egzamin zewnętrzny (tzw. egzamin ósmoklasisty). Egzamin decyduje o ścieżce kariery ucznia.

Uwaga! Żeby złożyć wniosek o przyjęcie do przedszkola, dziecko musi mieć nr PESEL!

Jak znaleźć szkołę rejonową (obwodową)?

Żeby znaleźć szkołę rejonową (obwodową) można skorzystać z wyszukiwarki dostępnej tutaj: **3**.

Wystarczy wpisać tam numer domu i nazwę ulicy, przy której mieszka dziecko. System automatycznie pokazuje numer, adres i najważniejsze informacje na temat szkoły.

Wykaz wszystkich szkół i przedszkoli w Krakowie znajduje się tutaj: **4**.

Dzieci i młodzież w wieku 15-18 lat – szkoły ponadpodstawowa

Do 18. roku życia obowiązuje w Polsce obowiązek nauki, który może być realizowany w szkole ponadpodstawowej lub przez realizowanie przygotowania zawodowego u pracodawcy.

Szkoły ponadpodstawowe:

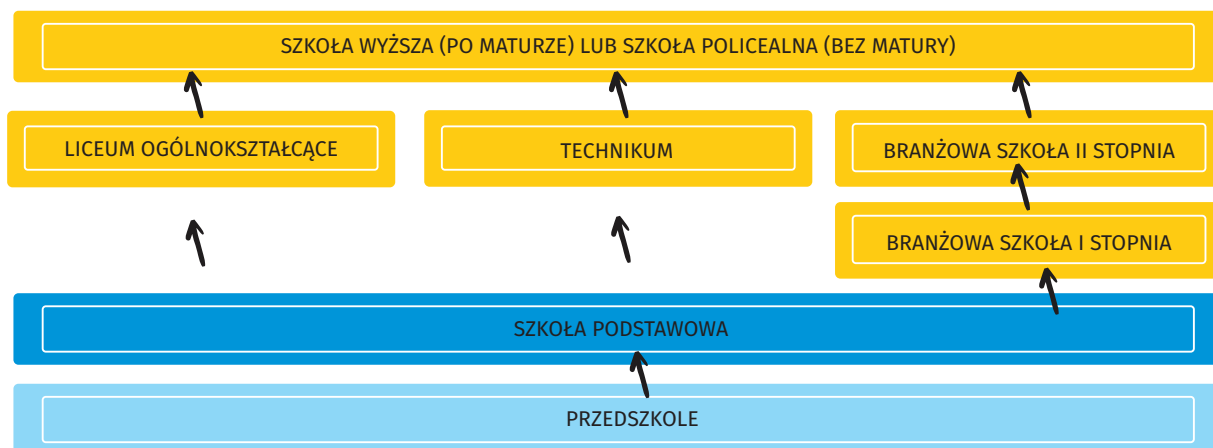
- 4-letnie liceum ogólnokształcące,
- 5-letnie technikum,
- 3-letnia szkoła branżowa (I stopnia),
- 2-letnia szkoła branżowa (II stopnia).

W szkołach ponadpodstawowych (średnich) uczniowie zdają egzaminy.

Egzaminy w szkołach średnich

Rodzaj egzaminu	Kto może zdawać	Dokument
Egzaminy potwierdzające kwalifikacje w zawodzie (dają dostęp do rynku pracy)	Uczniowie szkoły branżowej I stopnia i technikum (w trakcie trwania nauki lub po jej ukończeniu)	Dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe
Matura (daje dostęp do uczelni wyższych)	Uczniowie liceum ogólnokształcącego i technikum, uczniowie szkoły branżowej II stopnia – po ukończeniu szkoły	Świadectwo maturalne (dojrzałości)

4. Ramowa struktura systemu edukacji

5. Studia w Polsce

Studia dzielą się na studia I stopnia, które nadają tytuł zawodowy licencjata (trwają 3-4 lata) lub tytuł zawodowy inżyniera (trwają 3,5-4 lata). Po skończeniu studiów I stopnia absolwent może podjąć studia drugiego stopnia (1,5-2 lata) i uzyskać tytuł magistra.

Studia na wybranych kierunkach są prowadzone jako jednolite studia magisterskie i trwają 4-6 lat.

Studia III stopnia to studia doktoranckie (wymagany jest tytuł magistra, studia trwają 3-4 lata).

Studia podyplomowe to forma kształcenia dla absolwentów studiów wyższych.

6. Typy szkół, liczba lat nauki, ważne egzaminy i ścieżka kariery

Typ szkoły	Ważne egzaminy	Ścieżka kariery	Typ szkoły	Ważne egzaminy	Ścieżka kariery	Typ szkoły	Ważne egzaminy	Ścieżka kariery
Liceum ogólnokształcące Wykształcenie: średnie ogólne Liczba lat nauki: 4	MATURA (decyduje o tym, czy absolwent może pójść na studia)	Studia albo szkoła policealna albo kursy kwalifikacyjne albo rynek pracy	Technikum Wykształcenie: średnie zawodowe Liczba lat nauki: 5	MATURA (decyduje o tym, czy absolwent może pójść na studia) + egzaminy potwierdzające kwalifikacje zawodowe	Studia albo szkoła policealna albo kursy kwalifikacyjne albo rynek pracy	Branżowa szkoła II stopnia Wykształcenie: średnie zawodowe Liczba lat nauki: 2	MATURA (decyduje o tym, czy absolwent może pójść na studia) + egzaminy potwierdzające kwalifikacje zawodowe	Studia albo szkoła policealna albo rynek pracy
						Branżowa szkoła I stopnia Wykształcenie: zasadnicze branżowe Liczba lat nauki: 3	Egzaminy potwierdzające kwalifikacje zawodowe	Branżowa szkoła II stopnia albo liceum dla dorosłych albo kursy kwalifikacyjne albo rynek pracy
			Typ szkoły: szkoła podstawowa Wykształcenie: podstawowe Liczba lat nauki: 8				EGZAMIN ÓSMOKLASISTY decyduje o tym, w jakiej szkole absolwent może kontynuować naukę	Liceum albo technikum albo szkoła branżowa I stopnia

7. Edukacja – ile to kosztuje?

Dla kogo?	Edukacja publiczna	Edukacja niepubliczna
Dzieci od 3 do 5 r. ż.	Przedszkole samorządowe – 5 godzin bezpłatnie (od 8.00 do 13.00), poza tym za każdą godzinę – 1 zł	Czesne (czasami też wpisowe) – ustala właściciel przedszkola, ceny różnią się w zależności od oferty przedszkola
Dzieci sześćioletnie	Przedszkole samorządowe/szkoła podstawowa – bezpłatnie	Czesne (czasami też wpisowe) – ustala właściciel przedszkola/szkoły, ceny różnią się w zależności od oferty przedszkola/szkoły
Dzieci i młodzież od 7 do 15 r. ż.	Szkoła podstawowa – bezpłatnie	Czesne (czasami też wpisowe) – ustala właściciel szkoły, ceny różnią się w zależności od oferty szkoły
Młodzież od 16 r. ż.	Szkoła ponadpodstawowa (liceum, technikum, szkoła branżowa) – bezpłatnie	Czesne (czasami też wpisowe) – ustala właściciel szkoły, ceny różnią się w zależności od oferty szkoły
Dorośli – szkoła policealna	Bezpłatne	Zasadniczo bezpłatne, choć niektóre szkoły pobierają czesne (czasami też wpisowe)
Dorośli – studia I i II stopnia	Dla obywateli polskich studia stacjonarne (dzienne) na uczelniach publicznych są bezpłatne, a studia niestacjonarne (zaoczne) odpłatne; dla cudzoziemców – płatne	Dla obywateli polskich i cudzoziemców studia w każdym trybie (stacjonarnym i niestacjonarnym) realizowane na uczelniach niepublicznych są zazwyczaj płatne
Dorośli – studia podyplomowe	Płatne	Płatne

8. Moje dziecko idzie do polskiej szkoły – edukacja uczniów z doświadczeniem migracji

Dziecko z doświadczeniem migracji to dziecko, które chodziło do szkoły w innym systemie oświaty: polskie powracające z zagranicy lub cudzoziemskie. Każde dziecko mieszkające na terytorium Polski może korzystać z publicznego i niepublicznego przedszkola oraz objęte jest obowiązkiem szkolnym (od 6 do 15 r. ż.) i nauki (do 18 r. ż.). Uczniowie-cudzoziemcy korzystają z nauki i opieki we wszystkich typach publicznych przedszkoli i szkół do ukończenia 18 lat lub ukończenia szkoły ponadpodstawowej na warunkach dotyczących obywateli polskich.

Co jest potrzebne przy przyjęciu dziecka cudzoziemskiego do szkoły?

- wniosek rodzica o przyjęcie do szkoły,
- dowód tożsamości rodzica do wglądu,
- dokument określający sumę lat nauki dziecka (np. świadectwo ostatniej skończonej klasy) lub dokument potwierdzający ukończenie danej szkoły (np. świadectwo końcowe),
- odpis aktu urodzenia dziecka – do wglądu,
- oświadczenie o zamieszkaniu dziecka – składane pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń.

Co w sytuacji, kiedy nie ma świadectwa i innych dokumentów ze szkoły?

Jeżeli uczeń przybywający z zagranicy nie może przedłożyć dokumentów, zostaje zakwalifikowany do odpowiedniej klasy oraz przyjęty do szkoły publicznej na podstawie rozmowy kwalifikacyjnej. Dyrektor szkoły może przeprowadzić z dzieckiem rozmowę kwalifikacyjną w języku, którym posługuje się uczeń. Jeśli dyrektor nie zna języka ucznia, zaprasza na rozmowę tłumacza.

Czy dokumenty potrzebne przy przyjęciu do szkoły muszą być tłumaczone przez tłumacza przysięgłego?

Nie. Przedstawione szkole dokumenty mogą przetłumaczyć nauczyciele szkoły lub asystent międzykulturowy. Tłumaczenie dokumentu przez tłumacza przysięgłego wymagane jest przy potwierdzaniu wykształcenia średniego (nostryfikacja świadectw) dla cudzoziemców i obywateli polskich ubiegających się o przyjęcie na studia lub do szkoły policealnej.

Do której klasy powinno być przyjęte moje dziecko?

Należy wziąć pod uwagę liczbę lat nauki oraz wiek dziecka: dziecko powinno uczyć się w klasie, do której chodzą jego rówieśnicy. Dyrektor powinien ustalić na podstawie dokumentów sumę lat nauki szkolnej ucznia, a jeśli ustalenie nie jest możliwe – odebrać od rodzica lub pełnoletniego ucznia pisemne oświadczenie dotyczące sumy lat nauki szkolnej.

Dyrektor szkoły nie może żądać od rodzica umowy najmu mieszkania, poświadczenia zameldowania ani żadnego dokumentu potwierdzającego legalność pobytu (wizy, karty pobytu itp.)!

O przyjęciu do danej klasy nie decyduje poziom (nie)znajomości języka polskiego!

Moje dziecko nie zna języka polskiego – gdzie może się go nauczyć?

W szkole. Każde dziecko, które nie zna języka polskiego ma prawo do minimum 2 godzin dodatkowych zajęć z języka polskiego aż do czasu opanowania języka w stopniu gwarantującym sukces edukacyjny. Niestety, w przypadku obywateli polskich prawo to ograniczone jest do 12 miesięcy. Maksymalny wymiar wsparcia językowego wynosi 5 godzin w tygodniu.

Co to są zajęcia wyrównawcze?

To dodatkowe zajęcia np. z historii, geografii czy innego przedmiotu w szkole. Maksymalnie 3 godziny tygodniowo przez 12 miesięcy efektywnej nauki. Zajęcia te nie muszą być realizowane w pierwszym roku pobytu dziecka w polskiej szkole. Zdecydowanie lepiej jest organizować je np. po roku nauki, kiedy dziecko posługuje się już trochę językiem polskim.

Co to jest oddział przygotowawczy?

To specjalna klasa, do której chodzą tylko dzieci cudzoziemskie lub polskie powracające, które nie znają języka. W klasie jest maksymalnie 15 osób. Uczniom i nauczycielowi może pomagać asystent międzykulturowy. Po roku nauki w oddziale przygotowawczym uczeń wraca do klasy, do której został zapisany. Nauka w oddziale przygotowawczym trwa co do zasady jeden rok szkolny, ale może być skrócona lub wydłużona nie więcej niż o jeden rok szkolny.

Kto to jest asystent międzykulturowy?

To osoba znająca język polski i język, którym posługuje się dziecko. Każde dziecko ma prawo do wsparcia asystenta międzykulturowego w pierwszym roku swojego pobytu w polskiej szkole (przez 12 miesięcy, nie wliczając w to wakacji). Osoba taka zatrudniona jest w szkole w charakterze pomocy nauczyciela przez dyrektora szkoły. Rodzice nie muszą nic płacić.

Czy moje dziecko może korzystać z pomocy psychologiczno-pedagogicznej?

Tak. W szkole i w poradni psychologiczno-pedagogicznej na takich samych zasadach, jak dziecko polskie. W Krakowie przy ul. Gertrudy 2 działa Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna dla Dzieci z Niepowodzeniami Edukacyjnymi, w której można uzyskać pomoc w kilku językach obcych. Więcej informacji znajdziesz tutaj: **1**.

Korzystanie przez cudzoziemców z dodatkowych zajęć z języka polskiego nie jest ograniczone czasowo.

Łącznie zajęcia z języka polskiego i wyrównawcze nie mogą przekroczyć 5 godzin. Oznacza to, że jeśli dziecko nie korzysta z zajęć wyrównawczych, może mieć 5 godzin języka polskiego tygodniowo.

1

Chcę, żeby moje dziecko miało kontakt z językiem ojczystym. Czy to jest możliwe w polskiej szkole?

Tak. Dla cudzoziemców podlegających obowiązkowi szkolnemu, placówka dyplomatyczna lub konsularna kraju ich pochodzenia działająca w Polsce albo stowarzyszenie kulturalno-oświatowe danej narodowości mogą organizować w szkole, w porozumieniu z dyrektorem szkoły i za zgodą organu prowadzącego, naukę języka i kultury kraju pochodzenia.

Czy moje dziecko musi zdawać egzaminy zewnętrzne?

Tak. Uczeń klasy ósmej i maturzysta mogą jednak liczyć na specjalne dostosowania na egzaminach. Konieczna jest do tego pozytywna opinia rady pedagogicznej. Podczas egzaminu uczniowie dostaną trochę inne arkusze egzaminacyjne oraz będą mieli możliwość korzystania ze słownika dwujęzycznego i przedłużenia czasu trwania egzaminu.

9. Kilka ważnych terminów i spraw związanych ze szkołą

Każdy system edukacji ma swoje symbole, tradycje, specyfikę. Wszystkiego nauczysz się będąc w szkole, ale o pewnych rzeczach możesz przeczytać poniżej.

Legitymacja szkolna

Dokument ucznia. Poświadcza, że uczeń chodzi do szkoły i że ma uprawnienia do zniżek, np. na bilety komunikacji publicznej.

Strój galowy

Najczęściej biała bluzka i spódnica oraz biała koszula i spodnie. Uczniowie i uczennice przychodzą w stroju galowym na rozpoczęcie i zakończenie roku szkolnego, uroczystości i święta szkolne.

Świetlica

Miejsce, gdzie dziecko spędza czas przed lekcjami i po lekcjach. W świetlicy pracuje nauczyciel specjalista, który organizuje czas dziecku i dba o jego bezpieczeństwo.

Korepetycje (korki)

Dodatkowe lekcje prywatne, za które płacą rodzice. Uczeń uczy się z nauczycielem poza szkołą, żeby nadrobić braki albo przygotować się do egzaminu. Oczywiście są to lekcje dobrowolne, nieobowiązkowe.

Zebranie, wywiadówka

Spotkanie nauczycieli z rodzicami w szkole. Podczas spotkania nauczyciel omawia ważne informacje z wszystkimi rodzicami (zebranie) lub indywidualnie rozmawia o edukacji ucznia (wywiadówka).

Dziennik elektroniczny

Dokument szkolny online. Nauczyciele zaznaczają tam frekwencję ucznia i jego oceny. Dyrektor szkoły publikuje komunikaty. Nauczyciel i rodzice mają możliwość pisać do siebie informacje tekstowe, komunikować się ze sobą.

Religia w polskie szkole

Religia w szkole jest nieobowiązkowa. Szkoła organizuje lekcje religii na pisemne życzenie rodziców. Przedszkole i szkoła mają obowiązek zorganizowania lekcji religii dla grupy nie mniejszej niż siedmiu uczniów danej klasy. Jeśli w szkole prowadzone są zajęcia z religii katolickiej, a nie jest to religia dziecka, rodzic może wnioskować o lekcje etyki. Jeśli dziecko nie korzysta ani z religii ani z etyki, szkoła zapewnia dziecku zajęcia wychowawcze i opiekę.

Kuratorium oświaty

Jednostka administracji rządowej. Zajmuje się nadzorowaniem placówek edukacyjnych na terenie województwa, czyli szkół publicznych i niepublicznych. Na stronie Małopolskiego Kuratorium Oświaty rodzice i uczniowie znajdą niezbędne, aktualne informacje odnośnie funkcjonowania szkół, przedszkoli oraz innych placówek edukacyjnych **1**.

Poradnie psychologiczno-pedagogiczne

Udzielają dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu. Współpracują z rodzicami i nauczycielami. Pomoc udzielana przez publiczną poradnię psychologiczno-pedagogiczną jest dobrowolna i nieodpłatna. W razie potrzeby, można spotkać się tam z pedagogiem, psychologiem, doradcą zawodowym, logopedą itp. W poradni realizuje się diagnozy, pisze opinie na temat dziecka oraz wydaje orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

W Krakowie uczniami z doświadczeniem migracji zajmuje się Poradnia na ul. Gertrudy 2 **2**. Rodzic znajdzie tam informacje w języku polskim, angielskim, ukraińskim i rosyjskim.

Kształcenie specjalne

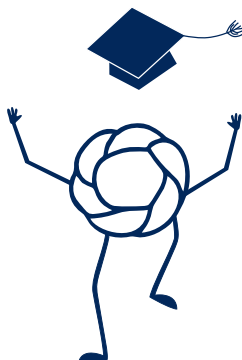
Szkoły specjalne przyjmują uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. Uczniowie cudzoziemscy mają takie same prawa w zakresie edukacji specjalnej, jak uczniowie polscy. Dotyczy to także prawa do bezpłatnego transportu do i ze szkoły. Aby skorzystać z darmowego dowozu lub otrzymać zwrot kosztów, należy wypełnić odpowiedni wniosek wraz z kserokopią aktualnego orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego i dostarczyć je do Wydziału Edukacji Urzędu Miasta Krakowa. Wnioski można pobrać poniżej, a dodatkowe informacje można uzyskać w Wydziale Edukacji: tel. 12 616 52 27.

Info: **3**.

10. Uznawalność wykształcenia

Wykształcenie nabyte w państwach członkowskich UE jest w pełni uznawane w pozostałych państwach członkowskich. Wykształcenie zdobyte w innych krajach wymaga nostryfikacji a czasem uzyskania dodatkowych licencji, czy zdania dodatkowych egzaminów. Uznawalnością wykształcenia zajmuje się w Polsce Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej (NAWA). Z instytucją tą należy się skontaktować w sprawie szczegółów dotyczących nostryfikacji, czy podejmowania pracy w zawodzie, w którym wymagane są określone kwalifikacje. Więcej informacji znajdziesz tutaj: **4**.

W bazie danych KWALIFIKATOR możesz automatycznie sprawdzić ogólne informacje o wybranych rodzajach dyplomów ukończenia studiów wyższych uzyskanych za granicą i w ten sposób ocenić poziom i status kwalifikacji w państwie ich wydania oraz dowiedzieć się, w jaki sposób dany zagraniczny dyplom lub stopień naukowy jest uznawany w Polsce **5**.

1

2

3

4

5

EDUKACJA DLA DOROSŁYCH – SZANSA, NIE OBOWIĄZEK

Nie tylko dzieci mają prawo do nauki, ale także dorośli, którzy mogą nieustannie się doksztalać i zdobywać nowe kwalifikacje. Niektóre instytucje (uczelnie, szkoły) oferują naukę bezpłatną, na innych trzeba płacić za edukację.

1. Policealne szkoły dla dorosłych

Do szkoły policealnej może pójść absolwent liceum, technikum i szkoły branżowej II stopnia (nie jest wymagana matura). Nauka w szkole policealnej trwa od 1 roku do 2,5 lat. Uczniowie szkół policealnych zdają takie same egzaminy zawodowe jak uczniowie zasadniczych szkół zawodowych oraz techników i – po zdaniu egzaminów – dostają dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe.

Jak znaleźć szkołę policealną w Krakowie?

Żeby znaleźć aktualną listę szkół policealnych w Krakowie można wejść tutaj **1**.

Na stronie można wybrać interesujące nas województwo i miasto, w którym szukamy szkoły. Następnie pojawi się lista. Klikając w nazwę szkoły, wyświetli się nam lista oferowanych kierunków, zawodów, a także link przenoszący nas na oficjalną stronę.

2. Szkolnictwo wyższe

Programy kształcenia na tym poziomie edukacji są realizowane przez dwa typy uczelni:

- uczelnie akademickie (studia I, II i III stopnia)
- uczelnie zawodowe (studia I i II stopnia).

Studia I stopnia nadają tytuł zawodowy licencjata (trwają 3-4 lata) lub tytuł zawodowy inżyniera (trwają 3,5-4 lata). Po skończeniu studiów I stopnia absolwent może podjąć studia II stopnia (1,5-2 lata) i uzyskać tytuł magistra. Studia na wybranych kierunkach są prowadzone jako jednolite studia magisterskie i trwają 4-6 lat.

Studia III stopnia to studia doktoranckie (wymagany jest tytuł magistra, studia trwają 3-4 lata). Studia podyplomowe to forma kształcenia dla absolwentów studiów wyższych.

Edukacja dorosłych	Uczelnie/szkoły publiczne	Uczelnie/szkoły niepubliczne (prywatne)
Szkoły policealne	Bezpłatne	Zasadniczo bezpłatne, choć niektóre szkoły pobierają czesne (czasami też wpisowe)
Studia I i II stopnia	Dla obywateli polskich studia stacjonarne (dzienne) na uczelniach publicznych są bezpłatne, a studia niestacjonarne (zaoczne) odpłatne; dla cudzoziemców – płatne	Dla obywateli polskich i cudzoziemców studia w każdym trybie (stacjonarnym i niestacjonarnym) realizowane na uczelniach niepublicznych są zazwyczaj płatne
Studia podyplomowe	Płatne	Płatne

Gdzie mogę znaleźć wykaz szkół wyższych w Krakowie?

Żeby znaleźć aktualną listę szkół wyższych w Krakowie można wejść tutaj: **2**.

Na stronie można wybrać interesujące nas województwo i miasto, w którym szukamy szkoły. Następnie pojawi się lista. Kiedy klikniemy w nazwę, wyświetli się nam lista oferowanych kierunków na danej uczelni, a także link przenoszący nas na oficjalną stronę.

Gdzie mogę znaleźć informację o dacie rekrutacji na studia?

Aktualne informacje dotyczące rekrutacji na uczelnie można znaleźć tutaj: **3**.

Na stronie można wybrać interesujące nas miasto, a poniżej wyświetli się lista uczelni i daty rekrutacji na studia I i II stopnia, a także link, gdzie można uzyskać więcej informacji.

1

2

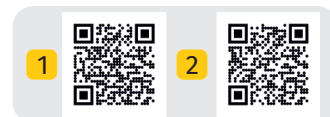
3

3. Rekrutacja na studia

Rekrutacja na uczelnie odbywa za pośrednictwem platform internetowych, a każda z uczelni ma swoje zasady. Dokumenty najczęściej wymagane do rekrutacji:

- kopia świadectwa dojrzałości/dyplomu zalegalizowanego lub opatrzonego apostille lub innego dokumentu uzyskanego za granicą, uprawniającego do ubiegania się o przyjęcie na studia na uczelniach każdego typu w państwie, w którego systemie działa instytucja wydająca świadectwo/dyplom, wraz z tłumaczeniem na język polski wykonanym przez tłumacza przysięgłego (oryginał do wglądu),
- ważna Karta Polaka – dotyczy osób, które ją posiadają,
- ważny paszport lub inny dokument podróży,
- dokument potwierdzający znajomość języka polskiego,
- dowód ubezpieczenia,
- ważna wiza lub karta pobytu albo inny dokument uprawniający do pobytu na terenie Rzeczypospolitej Polskiej,
- kserokopia karty stałego pobytu – dotyczy osób, które ją posiadają,
- kopia decyzji w sprawie stwierdzenia polskiego pochodzenia – dotyczy osób, które ją posiadają.

Minister może przyznać cudzoziemcowi stypendium, finansowanie lub dofinansowanie do kosztów opłat za usługi edukacyjne oraz ryczałt na koszty podróży, utrzymania i zakwaterowania. Środki finansowe są wypłacane za pośrednictwem Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (NAWA) **1** **2**.

4. Kilka ważnych terminów i spraw związanych ze studiami

Jeśli chcesz studiować w Polsce, powinieneś znać te terminy. Ich znajomość ułatwi ci orientację w sprawach studenta i przybliży kulturę organizacyjną tego poziomu edukacji.

Legitymacja studencka

Osobisty dokument studenta. Potwierdza, że dana osoba studiuje na określonej uczelni i ma prawo do zniżek, np. 50% w komunikacji publicznej. Można jej też używać jako Krakowskiej Karty Miejskiej i kupić na nią bilet okresowy.

Dziekanat

Miejsce, w którym student może załatwić najważniejsze sprawy związane ze studiowaniem, a także stypendium, zapomogę i akademik.

Egzamin

To jedna z form sprawdzenia wiedzy. Egzaminy odbywają się na zakończenie danego semestru, a ich pozytywne zaliczenie pozwala na kontynuację studiów, bądź ich zakończenie. Egzamin może mieć dwie formy: ustną i pisemną.

Kolokwium

Sprawdzian umiejętności, który odbywa się w ciągu roku akademickiego na zajęciach ćwiczeniowych lub na wykładach. Może mieć formę ustną bądź pisemną. Ocena uzyskana z kolokwium jest podstawą do zaliczenia danego przedmiotu lub dopuszczenia do egzaminu.

Seminarium

Zajęcia dydaktyczne, które służą przygotowaniu prac dyplomowych: licencjackich, inżynierskich, magisterskich. Najczęściej odbywają się na ostatnim roku studiów. Podczas zajęć student sam przygotowuje i opracowuje zagadnienia, a następnie przedstawia je w postaci prezentacji, referatu lub innej formie.

Sesja egzaminacyjna

To określony czas w semestrze, kiedy nie odbywają się zajęcia dydaktyczne. To czas przeznaczony na organizację i zaliczenie egzaminów. W ciągu roku występują cztery sesje egzaminacyjne: zimowa (styczeń-luty), zimowa poprawkowa (zwykle do połowy marca), letnia (czerwiec-lipiec), letnia poprawkowa (wrzesień). Każda z uczelni sama określa czas sesji, dlatego odbywają się w różnym czasie.

Akademik

Dom studencki, w którym możesz wynająć pokój. Jest to zazwyczaj tańsze niż wynajem mieszkania, czy pokoju w bloku/kamienicy. Informacje o akademikach znajdziesz na stronie swojej uczelni.

Inauguracja

Uroczyste rozpoczęcie roku akademickiego.

Godziny rektorskie/dziekańskie

Rektor lub dziekan mogą ogłosić godziny, bądź dni wolne od zajęć dydaktycznych. Rektor ogłasza je dla całej uczelni, natomiast dziekan – dla swojego wydziału.

Urlop dziekański

Nazywany też dziekanką. To przerwa w studiowaniu związana z ważnymi wydarzeniami w życiu studenta, np. choroba, urodzenie dziecka. Może on trwać semestr lub cały rok akademicki. O przyznaniu dziekanki decyduje dziekan wydziału.

Zaświadczenie z uczelni o podjęciu lub kontynuacji studiów stacjonarnych

Aktualny wzór zaświadczenia można znaleźć pod linkiem: **1**. Upewnij się, że osoba, która wystawia ci zaświadczenie jest upoważniona do podpisywania zaświadczeń dla cudzoziemców.

Zmiana uczelni a karta pobytu

Kiedy student decyduje się zmienić uczelnię nie musi wymieniać karty pobytu, jeśli jego adres zamieszkania się nie zmienia. Powinien poinformować urząd o zmianie uczelni i dołączyć zaświadczenie z nowej uczelni o statusie studenta i uregulowaniu zobowiązań finansowych wobec uczelni, które będzie potwierdzało, że nadal ma cel pobytu w Polsce.

5. Kursy kwalifikacyjne

Kwalifikacyjny kurs zawodowy to pozaszkolna forma kształcenia kierowana do osób dorosłych zainteresowanych uzyskaniem i uzupełnianiem wiedzy, której program nauczania uwzględnia podstawę programową kształcenia w zawodach w zakresie jednej kwalifikacji. Jego ukończenie umożliwia przystąpienie do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w zakresie tej kwalifikacji.

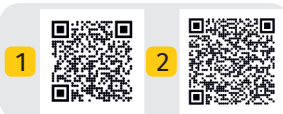
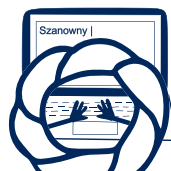
Kwalifikacyjne kursy zawodowe są niezwykle szansą dla wszystkich osób dorosłych, które chcą bezpłatnie:

- zdobyć nowy zawód,
- uzupełnić swoje wykształcenie,
- udoskonalić swoje umiejętności,
- wspomóc rozwój swojej kariery zawodowej.

Nowe kwalifikacje zwiększają szanse na znalezienie pracy, zmianę pracy, awans czy utrzymanie zatrudnienia. Na kwalifikacyjnych kursach zawodowych osoby dorosłe mogą zdobywać lub uzupełniać swoje kwalifikacje zawodowe oraz uzyskać tytuł technika w danym zawodzie.

Osoba, która ukończyła kwalifikacyjny kurs zawodowy może przystąpić do egzaminu zawodowego. Egzamin zawodowy jest formą oceny poziomu opanowania przez zdającego wiedzy i umiejętności z zakresu danej kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie, ustalonych w podstawie programowej kształcenia w zawodach. Osoba, która przystąpi do egzaminu zawodowego i zda go, otrzyma świadectwo potwierdzające kwalifikację w zawodzie. Warunkiem uzyskania dyplomu jest potwierdzenie wszystkich kwalifikacji wyodrębnionych w danym zawodzie oraz posiadanie odpowiedniego poziomu wykształcenia. W przypadku zawodu nauczanego na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej jest to wykształcenie zasadnicze zawodowe, natomiast w przypadku zawodu „technicznego” jest to wykształcenie średnie.

Do wykładowców na uczelni wyższej zwracamy się zgodnie z ich tytułem naukowym, czyli: *Panie Profesorze/Pani Profesor, Panie Doktorze/Pani Doktor, ale Proszę Pana/Proszę Pani* do wykładowcy z tytułem magistra. Pisząc do wykładowców maile, na końcu należy napisać: *Z wyrazami szacunku/Z poważaniem*. Rozpoczynając maile, na początku należy napisać: *Szanowny Panie/Szanowna Pani*, a następnie użyć odpowiedniego zwrotu zgodnego z tytułem naukowym.

Gdzie mogę znaleźć informację o prowadzonych kursach kwalifikacyjnych w Krakowie?

Żeby znaleźć aktualną listę kursów kwalifikacyjnych prowadzonych przez szkoły i instytucje wejdź tutaj: **2**.

Na tej stronie znajdziesz wyszukiwarkę kursów oraz kafelki z nazwami niektórych kursów. Jeśli klikniesz na kafelek z nazwą, wyświetli ci się strona internetowa, na której znajdziesz szczegółowe informacje dotyczące wybranego kursu.

NAUKA JĘZYKA POLSKIEGO W KRAKOWIE

1. Język polski w Krakowie

Język polski jest jedynym językiem urzędowym obowiązującym w Polsce. Coraz częściej można porozumieć się z Polakami w innych językach, głównie w języku angielskim. Warto jednak opanować chociaż podstawy języka polskiego niezbędne do codziennej komunikacji. W zależności od motywacji, predyspozycji i znanych już języków można wyznaczyć sobie cel opanowania języka polskiego na różnych poziomach. W Krakowie działają dziesiątki mniejszych i większych szkół językowych oferujących kursy języka polskiego jako obcego. Łatwo je znajdziesz, wpisując w dowolną wyszukiwarkę hasła typu: język polski w Krakowie, kurs języka polskiego w Krakowie, szkoła języka polskiego w Krakowie itp. Organizowane są również bezpłatne kursy językowo-adaptacyjne dla obcokrajowców przyjeżdżających do Krakowa, finansowane na przykład z budżetu Gminy Miejskiej Kraków. Informacje na temat kursów języka polskiego – jeśli akurat są realizowane – znajdziesz na stronie: **1** oraz na stronie Otwartego Krakowa na Facebooku: **2**.

Co oznaczają nazwy poziomów opanowania języka obcego?

A1 – użytkownik początkujący. Osoba na tym poziomie rozumie i buduje bardzo proste wypowiedzi niezbędne do zaspakajania podstawowych i konkretnych potrzeb życia codziennego.

A2 – użytkownik początkujący. Osoba na tym poziomie rozumie i buduje bardzo proste wypowiedzi podczas typowych sytuacji komunikacyjnych (np. poznanie nowych osób, opis rodziny, robienie zakupów, wizyta u lekarza itp.). Potrafi w prosty sposób opowiedzieć o środowisku, z którego się wywodzi i o swoim bezpośrednim otoczeniu oraz o swoich najważniejszych potrzebach.

B1 – użytkownik samodzielny. Osoba na tym poziomie rozumie znaczenie głównych wątków przekazu dotyczącego znanych jej spraw i sytuacji typowych dla pracy, szkoły, czasu wolnego itp. Potrafi tworzyć poprawne wypowiedzi ustne i pisemne na popularne tematy lub dotyczące jej zainteresowań oraz wypowiadać się o osobistych wydarzeniach i doświadczeniach, swoich planach, projektach i marzeniach.

B2 – użytkownik samodzielny. Osoba na tym poziomie rozumie znaczenie głównych wątków przekazu w złożonych tekstach o tematach konkretnych i abstrakcyjnych. Potrafi zrozumieć dyskusję z użyciem języka specjalistycznego z zakresu jej tematyki zawodowej. Prowadzi płynną i spontaniczną rozmowę z rodzimym użytkownikiem języka. Formuluje przejrzyste i szczegółowe wypowiedzi ustne i pisemne dotyczące różnych tematów oraz wyraża swoje stanowisko przedstawiając wady i zalety omawianych rozwiązań.

C1 – użytkownik zaawansowany. Osoba na tym poziomie rozumie wymagające, obszernie teksty dotyczące różnorodnych tematów. W tym oprócz podstawowego komunikatu potrafi rozszyfrować podteksty i ukryte znaczenia. Wypowiada się płynnie, szybko i swobodnie posługując się skutecznie językiem w kontaktach towarzyskich, społecznych, edukacyjnych i zawodowych. Formuluje przejrzyste, dobrze skonstruowane, szczegółowe wypowiedzi pisemne z szerokiego zakresu tematycznego.

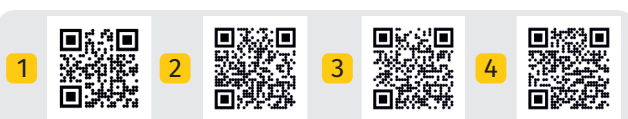
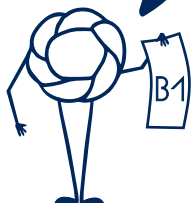
C2 – użytkownik zaawansowany. Osoba na tym poziomie z łatwością rozumie praktycznie wszystko, co słyszy lub czyta. Odtwarza i relacjonuje informacje z różnych źródeł w spójny i płynny sposób. Wyraża się płynnie, spontanicznie i precyzyjnie uwytłumiając odcienie znaczeniowe nawet złożonych wypowiedzi.

2. Materiały dostępne online

Wiele materiałów i pomocy dydaktycznych wspomagających naukę języka polskiego jest dostępne online. Poniżej znajdują się linki do kilku pozycji odpowiednich dla różnych poziomów zaawansowania. Z wszystkich poniższych materiałów można korzystać nieodpłatnie:

- podręcznik **Polak potrafi** (U. Majcher-Legawiec, M. Czech, P. Dudek i K. Sowa) zawiera materiały dla poziomów od A2 do C2, **3**

Uwaga! W przypadku starania się o polskie obywatelstwo należy poświadczyć znajomość języka polskiego na poziomie minimum B1. Uznawany wtedy jest tylko Certyfikat państwowy. Więcej informacji na ten temat znajdziesz na stronie Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (NAWA) **4**.

- zestaw materiałów **Polski na dobry start** (B.K. Jędryka, M. Buława i A. Mijas) zawiera *Kurs wstępny*, który zapoznaje uczących się z podstawowym słownictwem oraz *Kurs podstawowy* przewidziany dla poziomu A1. Zestaw materiałów obejmuje podręcznik, zeszyt ćwiczeń, poradnik metodyczny oraz rozmówki polsko-angielskie i rozmówki polsko-rosyjskie, **1**
- podręcznik **Z językiem polskim każdego dnia** (P. Mandziej) zawiera materiały przewidziane dla poziomu A2 z elementami B1, **2**
- podręcznik **Gramatyka z kulturą** (B. Maliszewski) zawiera omówienie wszystkich przypadków języka polskiego oraz ćwiczenia pomagające w opanowaniu opisywanych reguł, **3**
- podręcznik **Po polsku bez błędu** (D. Izdebska-Długosz) zawiera materiały przeznaczone dla studentów ukraińskojęzycznych (ale również rosyjskojęzycznych i białoruskojęzycznych), na poziomach od A1 do B1, **4**
- platforma **Po polsku po Polsce** (U. Majcher-Legawiec, A. Prizel-Kania, D. Bucko i K. Sowa) zawiera materiały dla poziomu A1/A2, **5**
- podręcznik **Językowa podróż po Polsce** (K. Szostak Król) jest przeznaczony do nauki dzieci i młodzieży rozpoczynających edukację w Polsce (wiek 11-15 lat) **6**.

3. Państwowy certyfikat poświadczający znajomość języka polskiego

Certyfikat z języka polskiego jako obcego jest jedynym państwowym dokumentem poświadczającym znajomość języka polskiego. Certyfikat może być potrzebny między innymi podczas:

- ubiegania się o polskie obywatelstwo,
- ubiegania się o niektóre stanowiska pracy (np. Izby Pięłęgniarские oczekują od obcokrajowców poświadczenia znajomości języka polskiego na poziomie B1, służby cywilne wymagają poziomu B2),
- zamiaru studiowania w Polsce (certyfikat zwalnia osoby planujące studiować w Polsce z językowych kursów przygotowawczych przed rozpoczęciem studiów; w zależności od wymagań konkretnej uczelni wyższej do podjęcia studiów niezbędne będzie opanowanie języka na poziomie B1 lub B2).

Na stronie certyfikatpolski.pl należy szukać przykładowych testów na różnych poziomach oraz informacji na temat:

- terminów egzaminów, znajdują się w zakładce „Terminy egzaminów” (daty wszystkich egzaminów planowych w danym roku zamieszczane są na ok. 3 miesiące przed pierwszym egzaminem),
- miast, w których można zdać egzamin (na ok. 2 miesiące przed datą konkretnego egzaminu),
- listy ośrodków uprawnionych do przeprowadzenia egzaminów (aktualna lista znajduje się w zakładce „O egzaminie”),
- rejestracji na egzamin (w zakładce „Zapisy na egzamin”),
- materiałów, z których można skorzystać, aby dobrze przygotować się do egzaminu (w zakładce „O egzaminie”) **7**.

Egzaminy przeprowadzane są na poziomach A2, B1, B2, C1 i C2 dla dorosłych oraz B1 i B2 dla dzieci i młodzieży. Egzamin dla dzieci i młodzieży jest zaliczany po uzyskaniu co najmniej 50% punktów z każdej części egzaminu. W przypadku egzaminu dla dorosłych na poziomach A2 i B1 również należy zdobyć co najmniej 50% punktów z każdej części egzaminu, natomiast na poziomach B2, C1 i C2 co najmniej 60%.

Uwaga! Certyfikat jest ważny bezterminowo.

Z jakich części składa się egzamin?

Egzamin:

- dla dzieci i młodzieży poziom B1 dzieli się na cztery części: rozumienie ze słuchu, rozumienie tekstów pisanych z rozpoznaniem struktur gramatycznych, pisanie, mówienie,
- dla dzieci i młodzieży poziom B2 dzieli się na pięć części: rozumienie ze słuchu, rozumienie tekstów pisanych, poprawność gramatyczna, pisanie, mówienie,
- dla dorosłych poziom A2 dzieli się na cztery części: rozumienie ze słuchu, rozumienie tekstów pisanych z rozpoznaniem struktur gramatycznych, pisanie, mówienie,
- dla dorosłych poziom B1 oraz B2, C1 i C2 dzieli się na pięć części: rozumienie ze słuchu, rozumienie tekstów pisanych, poprawność gramatyczna, pisanie, mówienie.

O ile wcześniej muszę zapisać się na egzamin?

Rejestracja na egzamin zaczyna się około 2 miesiące przed egzaminem.

Ile kosztuje egzamin?

Wysokość opłaty egzaminacyjnej ustala każdy ośrodek indywidualnie, opłata nie może być wyższa niż:

- 90 euro dla poziomów: A1, A2, B1 i B2 (egzamin dla dzieci i młodzieży),
- 120 euro dla poziomów: A1 i A2 (egzamin dla dorosłych),
- 150 euro dla poziomów: B1 i B2 (egzamin dla dorosłych),
- 180 euro dla poziomów: C1 i C2 (egzamin dla dorosłych).

POLSKI NIE TAKI OBCY**Mały test dla odważnych**

Przeczytaj te zdania:

Chrząszcz brzmi w trzcinie w Szczepreszynie.

Stół z powyłamywanymi nogami.

Pójdźmy do pasterzy, którzy trzód swych strzegli.

Król Karol kupił królowej Karolinie korale koloru koralowego.

Jola lojalna, Jola niełojalna.

W czasie suszy szosa sucha.

FORMY WSPARCIA RODZINY, POMOC SPOŁECZNA I POLITYKA SENIORALNA W KRAKOWIE

1. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

Ustawa weszła w życie w 2012 roku i reguluje obowiązki państwa wobec rodzin, które mają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Ustawa reguluje zagadnienia dotyczące:

- 1) profilaktyki środowiskowej,
  - 2) rodzinnej pieczy zastępczej,
  - 3) instytucjonalnej pieczy zastępczej,
  - 4) usamodzielnień pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej,
  - 5) procedur adopcyjnych,
  - 6) zadań administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
  - 7) zasad finansowania systemu wsparcia rodziny w opiece nad dzieckiem, pieczy zastępczej, adopcji.
- Według ustawy najważniejszą formą wspierania rodziny powinna być praca z rodziną od momentu przeżywania pierwszych trudności po sytuacji kryzysowe zagrażające dobru dziecka. Pomoc rodzinie doświadczającej trudności obejmuje usługi asystenta rodziny oraz placówek wsparcia dziennego i rodzin wspierających.

2. Asystent rodziny

Asystent rodziny jest to osoba, która wspiera rodzinę w jej środowisku. Może asystować rodzinie i pomagać jej na wniosek pracownika socjalnego lub na podstawie decyzji sądu rodzinnego. Asystent pomaga rodzinie opracować katalog możliwych do uzyskania form wsparcia, a następnie reprezentuje ją w wybranych instytucjach, aby umożliwić tej rodzinie skorzystanie z należnej jej pomocy.

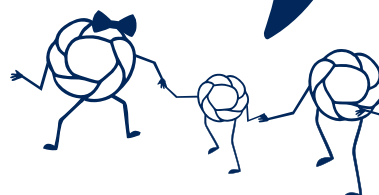
Przykładowe formy wsparcia oferowane przez asystenta rodziny to:

- poradnictwo w zakresie pielęgnacji i opieki nad niemowlęciem,
- pomoc w rozwiązywaniu problemów wychowawczych z dziećmi,
- pomoc w codziennej organizacji życia rodziny, planowanie sposobów spędzania wspólnie wolnego czasu,
- nauka sprawnego wykonywania obowiązków domowych,
- doradztwo w zakresie zarządzania budżetem domowym,
- pomoc w sprawach urzędowych, wspieranie rodziny w kontaktach z pracownikami innych instytucji,
- reprezentowanie przed instytucjami,
- pomoc w zakresie możliwości podniesienia kwalifikacji zawodowych i poszukiwaniu pracy,
- doradztwo w zakresie form i miejsc uzyskania wsparcia,
- dostęp do rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz świadczeń opieki zdrowotnej, w tym specjalistycznych poradni lekarskich,
- pomoc w uzyskaniu wsparcia psychologicznego,
- dostęp do pomocy prawnej, w szczególności w zakresie praw rodzicielskich i uprawnień pracowniczych.

3. Placówki wsparcia dziennego

Placówki wsparcia dziennego mają pomagać rodzinie (szczególnie tej, w której występują problemy opiekuńczo-wychowawcze) w opiece i wychowywaniu dziecka. Takie placówki mogą być prowadzone w formie: opiekuńczej (np. świetlice), specjalistycznej (np. zajęcia terapeutyczne) oraz pracy podwórkowej, realizowanej przez wychowawców – pedagogów.

Uwaga! Piecza zastępcza to każda forma opieki nad dzieckiem w sytuacji, gdy rodzina nie jest w stanie jej zapewnić. Są różne formy takiej pieczy (opieki), np. formy rodzinne (tzw. rodzina zastępcza albo rodzinny dom dziecka) i formy instytucjonalne (np. placówka opiekuńczo-wychowawcza).

Pracownicy placówki współpracują z rodzicami, nauczycielami oraz służbą zdrowia. Pobyt dziecka w placówce jest bezpłatny i zazwyczaj dobrowolny. Więcej informacji znajduje się tutaj **1** **2**.

Gdzie w Krakowie można znaleźć placówki wsparcia dziennego?

- „Akademia Młodzieży” – ul. Radzikowskiego 29 31-315 Kraków
- „Amaltea” – ul. Borkowska 27 Kraków
- „Augustiańska” – ul. Augustiańska 22 31-064 Kraków
- „Centralka” – os. Słoneczne 14 31-057 Kraków
- „Chatka Puchatka” – ul. Elsnera 3 31-311 Kraków
- „DOM” – ul. Skarbińskiego 16 30-071 Kraków
- „Dzieci z Jaskrowej” – ul. Jaskrowa 5 31-988 Kraków
- „Familka” – os. Górali 15 31-956 Kraków
- „Fruwająca Miejscówka” – os. Na Skarpie 35 31-057 Kraków
- „Ikar” – ul. Bujaka 15 30-611 Kraków
- „Iskierka” – ul. Strzelców 9a/1 31-422 Kraków
- „Kraina Marzeń” – os. Albertyńskie 36 31-855 Kraków
- „Mały Książę” – ul. Kurczaba 5 30-868 Kraków
- „Maximilianum” – os. Tysiąclecia 86 31-610 Kraków
- „Promyczek” – ul. Pawła Włodkowica 7a 31-443 Kraków
- „Przyjaciele K. Makuszyńskiego” – os. Na Wzgórzach 13a 31-722 Kraków
- „Benedictus” – ul. Rynek Podgórski 4/1a 30-533 Kraków
- „Gratka” – ul. Ks. Józefa 337 30-243 Kraków
- „Oratorium” – ul. Aleksandry 1 30-837 Kraków
- „Radość” – ul. Józefińska 3 30-529 Kraków

4. Rodziny wspierające

Rodzina, która ma trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych może, przy współpracy asystenta rodziny, zostać objęta pomocą tak zwanej rodziny wspierającej. Rodzina wspierająca jest to rodzina z bezpośredniego otoczenia dziecka (np. sąsiedzi), która na przykład pomaga w prowadzeniu gospodarstwa domowego, wypełnianiu podstawowych ról społecznych (np. roli matki, ojca) oraz w opiece nad dzieckiem i organizacji ważnych dla dziecka procesów (np. realizacji obowiązku szkolnego, leczenia itp.).

5. Program 500+

Od 2016 roku wszystkie rodziny w Polsce otrzymują comiesięczne świadczenia wychowawcze w wysokości 500 zł na każde dziecko (do momentu ukończenia przez nie 18 lat).

Podczas całego pobytu w Polsce z rodziną ze świadczeń mogą skorzystać obcokrajowcy, którzy spełniają przynajmniej jeden z poniższych warunków:

- posiadanie obywatelstwa jednego z krajów Unii Europejskiej lub Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu – EFTA,
- posiadanie obywatelstwa jednego z krajów, który podpisał z Polską dwustronną umowę o zabezpieczeniu społecznym (np. USA, Kanady, Mołdawii, Korei Południowej lub Ukrainy),
- uzyskanie zezwolenia na pobyt czasowy w celu wykonywania pracy w zawodzie wymagającym wysokich kwalifikacji,
- posiadanie karty pobytu z adnotacją „dostęp do rynku pracy”,
- legalne przebywanie na terenie Polski w ramach przeniesienia wewnątrz przedsiębiorstwa,
- przebywanie w Polsce w związku z prowadzeniem badań naukowych.

Uwaga: Obcokrajowcy, którzy mieszkają w Polsce wraz ze swoimi rodzinami również mogą skorzystać z Programu 500+.

1

2

Jak mogę otrzymać 500+?

Aby uzyskać świadczenie, cudzoziemcy muszą spełniać takie same obowiązki jak Polacy tzn. złożyć wniosek o przyznanie 500 zł. Instrukcje jak złożyć wniosek znajdują się w poniższych linkach **1 2**.

Do wniosku należy dołączyć karty pobytu i decyzję o udzieleniu zgody na pobyt w Polsce.

Wniosek można złożyć:

1. przez Internet – za pośrednictwem systemu bankowości elektronicznej banków, które dołączyły do programu. Wykaz banków znajduje się tutaj **3**.
2. przez Internet (dla osób posiadających tzw. Profil Zaufany ePUAP lub podpis elektroniczny):
  - za pomocą portalu EMPATIA prowadzonego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej: **4**,
  - za pomocą Platformy Usług Elektronicznych – PUE ZUS: **5**,
  - za pomocą elektronicznej Platformy Usług Administracji Publicznej – ePUAP: **6**,
3. osobiście w Urzędzie Miasta Krakowa:
  - ul. Stachowicza 18 (od poniedziałku do piątku w godzinach od 7:40 do 15:00),
  - os. Zgody 2 (od poniedziałku do piątku w godzinach od 7:40 do 15:00).

Kiedy złożyć wniosek?

Okres składania świadczeń i terminy można znaleźć na stronie: **7**.

6. Krakowska Karta Rodzinna 3+

Program jest systemem zniżek, ulg, preferencji i uprawnień skierowanych do rodzin wielodzietnych. System ten tworzy Gmina Miejska Kraków oraz partnerzy, którzy przystępują do programu na podstawie zawieranych z Miastem porozumień.

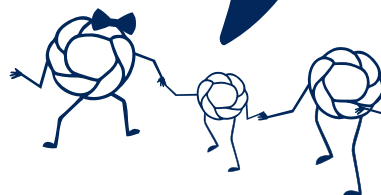
Do korzystania z **Krakowskiej Karty Rodzinnej 3+** uprawnione są rodziny wielodzietne, zamieszkałe na terenie Gminy Miejskiej Kraków, w których rodzice rozliczają podatek dochodowy w Urzędzie na terenie Miasta Krakowa.

Krakowska Karta Rodzinna wydawana jest na okres jednego roku.

Wykaz zniżek, ulg, preferencji i uprawnień znajduje się na stronie: **8**.

Uwaga! Rodzina wielodzietna to rodzina składająca się z rodziców (rodzica w przypadku rodzin niepełnych) mających na utrzymaniu co najmniej troje dzieci do ukończenia przez nie 18. roku życia lub 24. roku życia – jeśli dzieci nadal kontynuują naukę. Limity wieku nie obowiązują dzieci legitymujących się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

7. Karta Dużej Rodziny

Karta dużej rodziny to ogólnopolski program dla rodzin wielodzietnych pozwalający na korzystanie ze zniżek oraz dodatkowych uprawnień (w sferze kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej na terenie całego kraju). Wykaz zniżek znajduje się na stronie: **9 10**.

KARTA DUŻEJ RODZINY

8. Kluby Malucha w Krakowie

Klub Malucha, nazywany również klubem dziecięcym, to rodzaj mini-żłobka lub mini-przedszkola. Od oficjalnej placówki różni się mniejszymi wymaganiami w stosunku do osoby zakładającej Klub Malucha. Takie domowe przedszkola mogą powstawać nawet w prywatnych domach i mieszkaniach jeżeli posiada się odpowiednio przystosowane pomieszczenie. Opieka nad dziećmi może trwać maksymalnie 5 godzin. Kluby dziecięce zatrudniają jako opiekunów: nauczycieli wychowania przedszkolnego, położne, pielęgniarki i osoby z doświadczeniem w pracy z dziećmi. Jeden opiekun może zajmować się maksymalnie ośmiorgiem dzieci, w przypadku przynależności do grupy dziecka niepełnosprawnego lub wymagającego specjalnej opieki limit zostaje zmniejszony do pięciorga dzieci. Więcej informacji na temat procedur działania i zakładania Klubu Malucha można znaleźć tutaj: **1**. Natomiast lista placówek znajduje się pod adresem: **2**.

Gdzie szukać informacji na temat organizacji, klubów i wydarzeń zraszających rodziny?

Warto śledzić strony internetowe Krakowskiej Karty Rodzinnej **3** lub fanpage Otwartego Krakowa: **4**. Można tam przeczytać informacje na temat organizowanych wydarzeń, festynów oraz cyklicznych spotkań jak np. spotkania Klubów rodziców z dziećmi do lat 3. Znajduje się też tam lista miejsc przyjaznych rodzinom z dziećmi.

9. Instytucje wspierające rodzinę

Na terenie Krakowa i całej Małopolski działa szereg instytucji mających za zadanie wsparcie rodzin. Najważniejsze z nich to: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Krakowie **5** oraz Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie **6**.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie udziela pomocy społecznej na terenie powiatu: dzieciom, rodzinom, osobom starszym, chorym i niepełnosprawnym. Do obowiązków centrum należy współpraca i koordynowanie świadczeń i usług udzielanych w ramach: pracy Domów Pomocy Społecznej, Środowiskowych Domów Samopomocy, Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności, a także: warsztatów terapii zajęciowej, placówek opiekuńczo-wychowawczych (Domy Dziecka), przeciwdziałania przemocy, interwencji kryzysowej, rehabilitacji społecznej, udzielania pomocy przez tłumacza języka migowego.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej to instytucja, do której należy zwrócić się, gdy potrzebna jest pomoc w trudnej sytuacji życiowej dotyczącej nas samych lub naszych bliskich. Główne problemy to: ubóstwo, bezrobocie, bezdomność, długotrwała lub ciężka choroba, przemoc w rodzinie, alkoholizm lub narkomania. Szczególną opieką MOPS otacza rodziny wielodzietne, uchodźców, osoby niepełnosprawne, a także tych, których dotknęła jakakolwiek klęska (np. żywiołowa czy ekologiczna).

Co znaczą skróty MOPS, PCPR i DPS?

MOPS – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
DPS – Dom Pomocy Społecznej

Gdzie można znaleźć najbliższą sobie filię?

Najbliższą filię w swojej okolicy można znaleźć pod adresem: **7**.

1**2****3****4****5****6****7**

10. Seniorzy w Krakowie

Na terenie całego Krakowa działają **Centra Aktywności dla Seniora (CAS)**, które oferują seniorom bezpłatnie ciekawe zajęcia odbywające się od poniedziałku do piątku.

Natomiast **Kraków dla Seniora** – to platforma informacyjna, gdzie można znaleźć aktualne propozycje dla seniorów mieszkających w Krakowie.

Na stronie znajdują się również informacje, w jaki sposób można otrzymać pomoc i do kogo się o nią zwrócić w sprawie zdrowia, opieki czy aktualnych wydarzeń odbywających się na terenie Krakowa specjalnie dla seniorów **1**.

Na stronie **Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej** można znaleźć aktualną listę organizacji pozarządowych, które wspierają seniorów. Są tam również podane adresy placówek oraz link do strony internetowej ze szczegółowymi informacjami: **2**

Gdzie mogę znaleźć informacje o najbliższym Centrum Aktywności dla Seniora?

Aktualna lista miejsc znajduje się na stronie: **3**.

1

2

3

POLSKI NIE TAKI OBCY

zniżka, ulga, upust = bonifikata

rodzina wielodzietna = minimum 3 dzieci

maluch = małe dziecko do 3 roku życia

osoba niepełnosprawna = osoba z deficytami mobilności lub intelektualnymi

senior = osoba 60+

Ile masz dzieci? (trochę o polskich liczebnikach zarezerwowanych dla dzieci)

	jedno dziecko		sześcioro dzieci		dziewięcioro dzieci
	dwoje dzieci		siedmioro dzieci		dziesięcioro dzieci
	troje dzieci		ośmioro dzieci		
	pięcioro dzieci				

Ile masz córek i ilu masz synów?

Mam...

jedną córkę i jednego syna (= dwoje dzieci)

dwie córki i dwóch synów (= czworo dzieci)

trzy córki i trzech synów (= sześcioro dzieci)

cztery córki i czterech synów (= ośmioro dzieci)

pięć, sześć, siedem... córek i pięciu, sześciu, siedmiu... synów

oficjalnie

nieoficjalnie

matka

mama, mamusia

ojciec

tata, tatuś

syn

synek, syneček, synuś

córka

córeczka, córcia

dziadek

dziadzius, dziadzio

babcia

babusia, babunia

KRAKÓW – MIASTO KULTURY

1. Cykliczne wydarzenia kulturalne w Krakowie

Każdego roku w Krakowie odbywają się setki imprez, w tym wiele o znaczeniu międzynarodowym. Większość z nich to przedsięwzięcia promujące młodych, niezależnych twórców, pozwalające na aktywne uczestnictwo mieszkańcom miasta i turystom. Największe krakowskie festiwale to:

DZIEDZINA	NAZWA WYDARZENIA	CZAS
literatura	Festiwal Miłosza	czerwiec
	Conrad Festival	czerwiec
	Targi Książki	październik
film	Międzynarodowy Festiwal Kina Niezależnego Mastercard OFF CAMERA	kwiecień/maj
	Krakowski Festiwal Filmowy	maj/czerwiec
	Etiuda&Anima	listopad
teatr	Festiwal Teatrów Ulicznych	lipiec
	Krakowskie Miniatury Teatralne	lipiec
	Międzynarodowy Festiwal Teatralny Boska Komedia	grudzień
muzyka	Opera Rara	styczeń
	Misteria Paschalia	marzec
	Festiwal Muzyki Filmowej	maj
	Festiwal Muzyki Polskiej	lipiec
	Summer Jazz Festival Kraków	lipiec
	Muzyka w Starym Krakowie	sierpień
	Live Music Festiwal	sierpień
	Sacrum Profanum	wrzesień
	Unsound Festival	październik

Wielką popularnością cieszą się również Krakowskie Noce: 1 Noc Muzeów (w maju), Noc Teatrów (w czerwcu), Noc Tańca (w czerwcu), Noc Jazzu (w lipcu), Noc Sakralna – Cracovia Sacra (w sierpniu), Noc Poezji (we wrześniu), Noc Kin Studyjnych. Ideą projektu jest bezpłatne udostępnianie mieszkańcom Krakowa oraz turystom obiektów, które na co dzień są często niedostępne lub nieznanne oraz zwrócenie uwagi na bogactwo kulturalne miasta.

2. Kultura przez cały rok – ważne miejsca kultury w Krakowie

Kultura w Krakowie żyje nie tylko w trakcie wydarzeń i festiwali, w mieście działa wiele instytucji, z których usług można korzystać przez cały rok. Oto „ABC kulturalnych punktów w Krakowie” wraz adresami:

Loch Camelot – krakowski kabaret, który cechuje różnorodność stylów, rodzajów i gatunków. Prezentuje dzieła wielu twórców z klasyki polskiej i europejskiej. Łączy bogatą atmosferę Krakowa z najlepszym wykonawstwem, prezentuje wysoki poziom i tradycyjną rozrywkę. Działa w piwnicy XIII-wiecznego budynku pod adresem ul. św. Tomasza 17.

Kultura w Krakowie jest dostępna dla każdego.

Niektóre wydarzenia są bezpłatne:

- Festiwal Nauki i Sztuki (w maju),
- Copernicus Festival (w maju),
- Wielka Parada Smoków (w czerwcu w ramach Dni Krakowa),
- Festiwal Kultury Żydowskiej (w czerwcu),
- Międzynarodowe Targi Sztuki Ludowej (w sierpniu),
- Małopolska Noc Naukowców (we wrześniu),
- Podgórska Jesień Kulturalna (we wrześniu),
- Konkurs Szopek Krakowskich (w pierwszy czwartek grudnia),
- Krakowskie Lekcje Śpiewania (kilka razy w roku: 3 maja, 5 sierpnia, 11 listopada, w grudniu).

1

Piwnica pod Baranami – ta najstynniejsza krakowska piwnica jest miejscem legendarnym o niepowtarzalnej atmosferze. Już w XV i XVI wieku w znajdującej się tu kamienicy mieściła się gospoda, w której według badaczy literatury gościli najwybitniejsi pisarze polskiego renesansu: Jan Kochanowski, Mikołaj Rej i Łukasz Górnicki. W 1956 roku powstał tu słynny, działający do dzisiaj kabaret. Każdy koncert w wykonaniu artystów kabaretu Piwnica pod Baranami to wielkie wydarzenie. Tuż obok znajduje się popularny (i kultowy w literackich kręgach) **pub Vis à Vis** – miejsce odwiedzane chętnie przez artystów Piwnicy, przed którym siedzi przy stoliku figura Piotra Skrzyneckiego (jednego z założycieli kabaretu) z codziennie nową wiązką świeżych kwiatów. Piwnica pod Baranami jest zlokalizowana przy Rynku Głównym 27.

Pod Jaszczurami – to nieodłączna część krakowskiego życia kulturalnego, jeden z najstarszych klubów studenckich w Polsce, działający od roku 1960. Odbывая się w nim koncerty, debaty polityczne, wieczory z poezją, pokazy filmów, dyskoteki, wystawy i inne imprezy. To nie tylko lokal, to przede wszystkim klimat. Mieści się w sięgającej korzeniami średniowiecza Kamienicy pod Jaszczurką przy Rynku Głównym 8.

Jama Michalika – jedna z najstarszych krakowskich kawiarni, otwarta w 1895 roku. Na początku XX w. w lokalu powstał legendarny kabaret literacki Zielony Balonik. Atrakcją każdego wieczoru kabaretowego był występ teatrzyku kukiełkowego (niektóre z kukiełek nich przedstawiały słynnych krakowian i krakowianki). Część lalek można nadal zobaczyć w kawiarni w otoczeniu secesyjnych mebli, luster, witraży i lamp. Miejsce to można znaleźć przy ul. Floriańskiej 45.

Alchemia – jeden z najstarszych lokali na Kazimierzu. To połączenie kawiarni z barem oraz parkietem do tańca. Odbывая się tu liczne koncerty. Fundacja Dom Kultury Alchemia jest m.in. organizatorem Krakowskiej Jesieni Jazzowej. Z klubem związani są też tacy artyści, jak Czesław Mozil, Kroke, Pink Freud czy Maciej Maleńczuk, którzy grywają tutaj niemal od początku swojej kariery. Lokal mieści się w samym centrum Kazimierza tuż przy Placu Nowym ze słynnym „Okrągłakiem” z zapiekankami, przy ul. Estery 5.

Muzeum Historyczne Miasta Krakowa (od 2019: Muzeum Krakowa) – muzeum historyczne założone w 1899 roku. Jego główna siedziba mieści się w Pałacu pod Krzysztoforą przy Rynku Głównym 35 w Krakowie.

Od początku swojego istnienia dba o kultywowanie krakowskich tradycji. Muzeum ma aż 19 oddziałów zlokalizowanych w różnych częściach miasta:

- Apteka Pod Orłem (wystawa stała „Apteka Tadeusza Pankiewicza w getcie krakowskim”),
- Barbakan,
- Celestat (wystawa stała „Krakowskie Bractwo Kurkowe i obronność miejska”),
- Dom pod Krzyżem,
- Dom Zwierzyniecki (wystawa stała „Mieszkanie przedmiejskie przed stu laty”),
- Fabryka Emalia Oskara Schindlera (wystawa stała „Kraków – czas okupacji 1939-1945”),
- Kamienica Hipolitów (wystawa stała „Mieszczkański dom”)
- KL Płaszów,
- Mury Obronne,
- Muzeum Nowej Huty,
- Muzeum Podgórze (wystawa stała „Miasto pod kopcem Kraka”),
- Pałac Krzysztofora (wystawa stała „Cyberteka. Kraków – czas i przestrzeń”),
- Podziemna Nowa Huta (wystawa stała „Stan zagrożenia”),
- Rydlówka (wystawa stała „Rydlówka”),
- Rynek Podziemny (wystawa stała „Śladem europejskiej tożsamości Krakowa”),
- Synagoga Stara (wystawa stała „Dzieje i kultura Żydów krakowskich”),
- Thesaurus Cracoviensis,
- Ulica Pomorska (wystawa stała „Krakowianie wobec terroru 1939-1945-1956”),
- Wieża Ratuszowa.

1

1

Akademia Sztuk Pięknych, pl. Matejki 13
Biblioteka Kraków, Powroźnicza 2
Biblioteka Polskiej Piosenki, ul. Krakusa 7
Bunkier Sztuki, pl. Szczepański 3a
Centrum Kultury Podgórze, ul. Sokolska 13
Centrum Kultury Rotunda, ul. Oleandry 1
Centrum Kultury Żydowskiej, ul. Rabina Meiselsa 17
Centrum Społeczności Żydowskiej, ul. Miodowa 24
Centrum Sztuki Solvay, ul. Zakopiańska 62
Collegium Maius, ul. Jagiellońska 15
Cricoteka, ul. Szczepańska 2
Dom Jana Matejki, ul. Floriańska 41
Dom Józefa Mehoffera, ul. Krupnicza 26
Dworek Białoprądnicki, ul. Papiernicza 2
Filharmonia Krakowska, ul. Zwierzyniecka 1
Instytut Dialogu Międzykulturowego
 im. Jana Pawła II, Totus Tuus 30
Instytut Kultury Willa Decjusza, ul. 28 Lipca 1943
Kamienica Hipolitów, pl. Mariacki 3
Kino Agrafka, ul. Krowoderska 8
Kino ARS, ul. Jana 6
Kino Kika, ul. Ignacego Krasickiego 18
Kino Mikro, ul. Lea 5
Kino Pod Baranami, Rynek Główny 27

Krakowskie Biuro Festiwalowe, ul. Wygrana 2
Krakowskie Forum Kultury, ul. Mikołajska 2
Międzynarodowe Centrum Kultury, Rynek Główny 25
Muzeum Armii Krajowej, ul. Wita Stwosza 12
Muzeum Historii Fotografii, ul. Józefitów 16
Muzeum Inżynierii Miejskiej, ul. Św. Wawrzyńca 15
Muzeum Sztuki Współczesnej MOCAK, ul. Lipowa 4
Nowohuckie Centrum Kultury, al. Jana Pawła II 232
Opera Krakowska, ul. Lubicz 48
Ośrodek Kultury – Kraków-Nowa Huta, os. Zgody 1
Ośrodek Kultury im. C.K. Norwida, os. Górali 5
Śródmiejski Ośrodek Kultury, ul. Mikołajska 2
Teatr Bagatela, ul. Karmelicka 6
Teatr Groteska, ul. Skarbowska 2
Teatr im. Juliusza Słowackiego, pl. Św. Ducha 1
Teatr KTO, ul. Krowoderska 74
Teatr Ludowy, os. Teatralne 34
Teatr Łaźnia Nowa, os. Szkolne 25
Teatr PWST, ul. Straszewskiego 22
Teatr Stary, ul. Jagiellońska 5
Teatr STU, Al. Krasieńskiego 16-18 I piętro
Teatr VARIETE, ul. Grzegorzewska 71
Zespół Pieśni i Tańca "Krakowiacy", ul. Św. Gertrudy 4

Czy wiesz, że w 2013 roku Kraków oficjalnie ogłoszono Miastem Literatury UNESCO?

Aby zostać Miastem Literatury UNESCO, miasto musi spełniać szereg warunków dotyczących roli literatury w codziennym życiu mieszkańców, bogactwa festiwalu i wydarzeń literackich, a także obfitości księgarni, bibliotek i innych instytucji związanych z literaturą. Wszystkie miasta mające „tematyczne” tytuły przyznawane przez UNESCO (np. Miasta Filmu, Miasta Muzyki czy Miasta Designu) tworzą światową Sieć Miast Kreatywnych (Creative Cities Network).

Koniecznym zobacz stronę poświęconą temu tematowi! **2**

3. Tradycje, które przetrwały do dziś

Kraków to nie tylko miasto festiwalu, ale również miasto, w którym dawne zwyczaje i obrzędy nadal żyją, łącząc tradycję z nowoczesnością. Oto najważniejsze z nich:

Emaus

W Poniedziałek Wielkanocny przy klasztorze Norbertanek na Zwierzyńcu (u zbiegu ulic Emaus, św. Bronisławy i Kościuszki) odbywa się co roku Emaus krakowski. Dawniej był to uroczysty spacer mieszkańców miasta po całym dniu siedzenia za stołem, z czasem przerodził się w ludową zabawę. Dziś słynie przede wszystkim ze straganów (kramów) z ludowymi zabawkami oraz strzelnic sportowych, karuzeli dla dzieci, loterii fantowych itp. Typowe dla krakowskiego Emaus są drewniane figurki żydowskich grajków i Żydów studiujących Torę. Innym charakterystycznym elementem są tradycyjne, małe precelki nawlekane na nić, tworzące wieniec. Zwyczaj ten przetrwał do dziś (bez przerw) jedynie w Krakowie i Kaliszu **3**.

Rękawka

We wtorek po Wielkanocy krakowianie gromadzą się na Kopcu Kraka. Rękawka to zwyczaj nawiązujący do słowiańskiej tradycji wiosennych Dziadów. Dzisiaj to przede wszystkim okazja do zobaczenia, jak wyglądał Kraków kilkaset lat temu, w średniowieczu. Wśród atrakcji należy wymienić: prezentacje i bitwy wojów, jarmark historyczny i stoiska rzemieślnicze oraz spotkania z alchemikami, zielarkami, szamanami, wiedźmami i innymi postaciami rodem ze średniowiecza **4**.

Juwenalia

Juwenalia to bardzo stary zwyczaj, świętowali je już w średniowieczu studenci Akademii Krakowskiej, czyli dzisiejszego Uniwersytetu Jagiellońskiego (pierwszej uczelni w Polsce!). Odbywają się w maju, a w trakcie ich trwania można w centrum miasta (szczególnie na Rynku Głównym) spotkać tłumy studentów w fantazyjnych przebraniach oraz wziąć udział w wielu koncertach. Prezydent symbolicznie daje wtedy studentom klucze do miasta, przekazując im tym samym władzę. Juwenalia szybko rozprzestrzeniły się na teren całego kraju jako popularna studencka impreza.

Wianki i Jarmark Świętojański

W przeszłości przesilenie letnie pełniło wyjątkową rolę, jako noc zwycięstwa dobra i światła nad złem i mrokiem. Palono wówczas ogromne ogniska, które miały odganiać wszystkie łęki miejscowej ludności. W kulminacyjnym momencie obrzędów młode dziewczęta puszczały na wodę wianki uplecione z ziół i kwiatów. Po co? By wiosce zapewnić urodzajne plony i zwiększyć swoje szanse na znalezienie męża. Dzisiaj Wianki to święto muzyki i światła – wyjątkowym koncertom towarzyszą pokazy sztucznych ogni nad Wisłą w okolicach Wawelu **1**.

Pochód Lajkonika (Harce Lajkonika)

Lajkonik to jeden z najpopularniejszych symboli Krakowa. Legenda z nim związana sięga historycznych wydarzeń z XIII wieku, kiedy mieszkańcy Krakowa po pokonaniu tatarskich najeźdźców przebrali się w ich stroje i konno wjechali do miasta. Tradycja przetrwała do dziś i każdego roku, w pierwszy czwartek po święcie Bożego Ciała można zobaczyć pochód Lajkonika ulicami Krakowa. Brodaty jeździec w orientalnym stroju poruszający się na sztucznym koniu przytwierdzonym do pasa, przemierza tradycyjną trasę ze Zwierzyńca na Rynek Główny w towarzystwie kapeli muzycznej oraz orszaku w krakowskich i „tatarskich” strojach **2**.

4. Słynni krakowianie i krakowianki

Kraków to miasto, które łączy bogatą historię i tradycję z nowoczesnością, miejsce, które inspiruje i pozwala rozwijać się w różnych dziedzinach. Nic dziwnego, że pochodzi stąd wiele artystycznych dusz i wybitnych umysłów. Z pewnością nieraz słyszeliście te nazwiska:

- Andrzej Wajda, reżyser filmowy i teatralny, inicjator powstania Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha w Krakowie,
- Bronisław Malinowski, antropolog, który prowadził badania w Australii i Oceanii,
- Czesław Miłosz, poeta, laureat Nagrody Nobla, profesor Uniwersytetu Kalifornijskiego w Berkeley i Uniwersytetu Harvarda,
- Helena Modrzejewska, aktorka teatralna znana w USA jako Helena Modjeska,
- Helena Rubinstein, bizneswoman, założycielka firmy Helena Rubinstein Inc.,
- Joseph Conrad, pisarz, na podstawie jego opowiadania Francis Ford Coppola nakręcił film „Czas Apokalipsy”,
- Karol Wojtyła znany w świecie jako Jan Paweł II,
- Mikołaj Kopernik, astronom, który „wstrzymał Słońce – ruszył Ziemię”,
- Oskar Schindler, przedsiębiorca upamiętniony przez Stevena Spielberga w filmie „Lista Schindlera”,
- Stanisław Lem, pisarz gatunku hard science fiction, filozof, futurolog, człowiek, który ma w kosmosie swoją planetoidę 3836 Lem,
- Wisława Szymborska, poetka, laureatka Nagrody Nobla, która ceniła sobie dwa małe słowa: „nie wiem”,
- Wit Stwosz, rzeźbiarz, autor ołtarza – tryptyku, który możesz podziwiać w Kościele Mariackim w Krakowie.

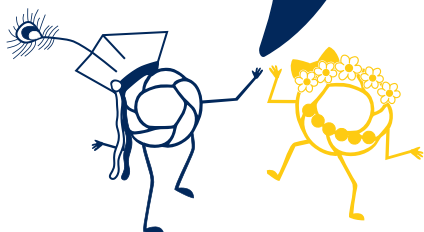
1

2

Oficjalnymi symbolami Krakowa są kolory biały i błękitny, herb przedstawiający czerwony mur ceglany z trzema basztami na błękitnym tle z białym orłem w bramie, chorągiew, flaga i pieczęć. Jednak miasto posiada też wiele innych, nieoficjalnych, ale bardzo popularnych symboli!

5. Symbole Krakowa (te bardziej i mniej oficjalne)

Dzwon Zygmunt (Dzwon Zygmunta) – najstynniejszy dzwon w Polsce, znajduje się w Wieży Zygmuntońskiej w katedrze na Wawelu. Odzywa się w chwilach najważniejszych dla narodu polskiego i kraju oraz w najważniejsze święta kościelne i narodowe.

Muzycy uliczni – saksofoniści, skrzypkowie, wokaliści... artyści zarabiający w ten sposób na życie i szukający kontaktu z ludźmi to często nie tylko Polacy, ale i cudzoziemcy mieszkający w Krakowie, którzy współtworzą wyjątkową atmosferę miasta.

Hejnał mariacki – jeden z najstynniejszych symboli Krakowa, odgrywany jest (w tonacji F-dur) co godzinę z wieży Kościoła Mariackiego. Krótka melodia odgrywana na wszystkie strony

świata urywa się w pewnym momencie. Ma to związek z legendą – podobno hejnalista, który chciał ostrzec miasto przed najazdem tatarów został trafiony strzałą.

Kiełbaski z Niebieskiej Nyski – słynna krakowska przekąska, po którą wieczorem ustawiają się kolejki mieszkańców miasta. Niebieską nyskę można spotkać codziennie oprócz niedzieli od 20:00 do 03:00 przy Hali Targowej.

Krakowskie kopce – w całej Polsce jest ich ok. 350 ale żadne miasto nie może się pochwalić taką ich ilością jak Kraków. Najstarsze są kopce Krakusa i Wandy (powstały jeszcze w VIII wieku!), najbardziej popularny jest kopiec Kościuszki, największy – Piłsudskiego, zaś najmłodszy i najmniejszy – Jana Pawła II.

Obwarzanek – jeden z najsmaczniejszych z symboli Krakowa. Przygotowany z ciasta z mąki pszennej przysmak obwarza się w wodzie przed procesem pieczenia. Tylko kilka piekarni produkuje oryginalne obwarzanki, które sprzedawane są z charakterystycznych wózków w centrum Krakowa.

Rynek Główny – jeden z największych rynków w całej Europie i największy średniowieczny rynek Europy. Jego powierzchnia wynosi 4 hektary.

Smok wawelski – kolejny ważny symbol Krakowa, z którym związana jest słynna legenda. Pod wzgórzem Wawelskim znajduje się legendarna smocza jama, a przed nią stoi ziejąca ogniem rzeźba smoka ustawiona u stóp Wawelu w 1969 roku.

Uniwersytet Jagielloński – najstarsza polska uczelnia i jedna z najstarszych uczelni świata, założona dzięki Kazimierzowi Wielkiemu w 1364 roku.

Zapiekanka z Okrągłaka – polska „kuzynka pizzy”, uznawana za pierwszy polski street food, to nic innego jak podgrzana w piekarniku bagietka z pieczarkami, ciągnącym się serem i innymi dodatkami. Największą popularnością cieszą się zapiekanki na Placu Nowym sprzedawane w okrągłym budynku zwanym Okrągłakiem.

Gdzie mogę znaleźć aktualne informacje na temat wydarzeń kulturalnych w Krakowie?

Na stronie krakow.travel znajdziesz informacje o aktualnych wydarzeniach kulturalnych w Krakowie: **1**.

Na stronie www.telewizja.krakow.pl można znaleźć najnowsze informacje kulturalne w formie wideo: **2**.

Inne świetne źródło informacji o życiu kulturalnym w Krakowie to strona karnet.krakowculture.pl: **3**.

Czy mogę otrzymać dofinansowanie na działalność w zakresie kultury w Krakowie?

Tak! Od 1994 roku osobom, które zajmują się twórczością artystyczną, upowszechnianiem kultury i opieką nad zabytkami, miasto przyznaje Stypendia Twórcze Miasta Krakowa (10 000 zł brutto) na realizację przedsięwzięcia z zakresu ich działalności. Stypendia te przyznawane są w wielu różnych artystycznych dziedzinach, takich jak: literatura, sztuki wizualne (w tym projektowanie przemysłowe oraz moda), architektura, muzyka poważna i popularna, taniec, teatr, film, folklor i tradycja Krakowa, kultura ludowa, opieka nad zabytkami, kultura cyfrowa, animacja i edukacja kulturalna, zarządzanie kulturą i wspieranie rozwoju kadr kultury, „street art”.

1

2

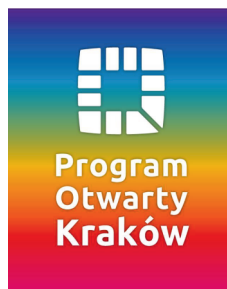
3

WSPARCIE DLA CUDZOZIEMCÓW I PROCES INTEGRACJI SPOŁECZNEJ. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

1. Program „Otwarty Kraków”

Od 2016 roku działa Program „Otwarty Kraków”, którego głównym celem jest działanie na rzecz cudzoziemców oraz mniejszości narodowych i etnicznych mieszkających w Krakowie. Jego zadaniem jest również pomoc w rozwiązywaniu problemów związanych z funkcjonowaniem w międzykulturowym społeczeństwie. Więcej informacji o programie znajdziesz na stronie: **1**.

2. Centrum Wielokulturowe

Jedną z wielu inicjatyw programu jest działalność Centrum Wielokulturowego oraz Punktu Informacyjnego dla Cudzoziemców. Działania Centrum Wielokulturowego skupiają się na budowaniu dobrych relacji między obcokrajowcami i rodzimymi mieszkańcami Krakowa, by miasto było przyjaznym miejscem dla wszystkich. W tym celu organizowane są międzykulturowe wydarzenia integracyjne, edukacyjne i inne, spotkania, debaty, warsztaty kulinarne i empatyczne, konferencje, seminaria i wiele innych. Centrum udziela także wsparcia cudzoziemcom oraz mniejszościom kulturowym i etnicznym w organizacji wydarzeń prezentujących kulturę oraz historię ich krajów, a także w szeroko pojętej aktywizacji i włączaniu w lokalne inicjatywy. W Centrum Wielokulturowym można również dowiedzieć się o wydarzeniach kulturalno-oświatowych realizowanych w Krakowie. Wolontariusze Centrum to Polacy i obcokrajowcy mieszkający w Krakowie, którzy chętnie pomagają innym cudzoziemcom stawiać w tym mieście swoje pierwsze kroki. Centrum jest czynne od poniedziałku do czwartku w godzinach 10:00-18:00.

Więcej informacji o Centrum (w języku polskim, ukraińskim i rosyjskim) możesz znaleźć tu: **2**.

Aktualne informacje można zawsze znaleźć na fanpage'u Centrum: **3**.

3. Punkt Informacyjny dla Obcokrajowców

W Krakowie działają dwa punkty informacyjne dla obcokrajowców: miejski i społeczny (prowadzony i finansowany przez organizację pozarządową). W zasadzie zakres ich usług jest takim sam. W każdym punkcie uzyskasz informacje na temat: edukacji, opieki zdrowotnej, pomocy socjalnej, uzyskania numeru PESEL, prawa jazdy, zarejestrowania samochodu, wynajmu mieszkań, uzyskania zezwoleń pobytowych lub innych kwestii życia codziennego. Z miejskim Punktem Informacyjnym dla Obcokrajowców (PIO) możesz skontaktować się telefonicznie (tel. +48 887 201 598) lub przez profil na Facebooku: **4**.

Dodatkowo Punkt oferuje konsultacje z radcami prawnymi (dyżury telefoniczne w każdy czwartek od 16:00 do 19:00 pod jednym z poniższych numerów telefonu: +48 510 080 765 oraz +48 510 065 321).

Więcej informacji o Punkcie możesz znaleźć tu: **5**.

Drugi punkt informacyjny prowadzony jest przez organizację pozarządową – Fundację Współpracy Polsko-Ukraińskiej przy ulicy Batorego 2/28. Z konsultantami tego punktu możesz skontaktować się od poniedziałku do piątku w godzinach od 9:00 do 17:00 – telefonicznie: +48 12 312 06 46, mailowo: info@migrant.krakow.pl lub przez profil na Facebooku: **6**.

4. Krakowski Ambasador Wielokulturowości

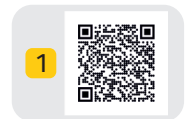
Prezydent Miasta Krakowa co roku przyznaje tytuł Krakowskiego Ambasadora Wielokulturowości osobom i podmiotom (takim jak organizacje pozarządowe, instytucje, firmy, grupy nieformalne) działającym na rzecz dialogu międzykulturowego w Krakowie. Celem tego konkursu jest promowanie zróżnicowania kulturowego, etnicznego, wyznaniowego w Krakowie oraz budowanie wśród mieszkańców miasta poczucia solidarności. O tytuł mogą starać się nie tylko Polacy, ale i cudzoziemcy!

Więcej informacji o konkursie znajdziesz tu: [1](#)

5. Organizacje pozarządowe (NGO)

W Krakowie działa wiele organizacji pozarządowych, których celem jest zapewnienie pomocy i wsparcia cudzoziemcom oraz mniejszościom narodowym, m.in.:

- Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć,
- Fundacja Autonomia,
- Fundacja Diversity Hub,
- Fundacja ZUSTRICZ,
- Fundacja One World-One Heart,
- Fundacja Promocji i Rozwoju Sportu, Proland-Sport
- Fundacja Wspierania Kultury i Języka Polskiego im. Mikołaja Reja,
- Fundacja Współpracy Polsko-Ukraińskiej U-WORK,
- Fundacja Instytut Studiów Strategicznych,
- Instytut Wiedzy Obywatelskiej,
- Internationaler Bund Polska,
- Krakowskie Forum Organizacji Społecznych,
- Małopolskie Stowarzyszenie Skąta,
- Relocation2Poland,
- Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych LEGE ARTIS,
- Stowarzyszenie INTERKULTURALNI PL,
- Stowarzyszenie Rodzin Wielokulturowych,
- Stowarzyszenie Twoje Korzenie w Polsce,
- Stowarzyszenie Wielokulturowy Kraków,
- Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Francuskiej w Krakowie,
- Żydowskie Stowarzyszenie CZULENT.

Jako cudzoziemiec możesz bezpłatnie brać udział w organizowanych przez nie projektach, warsztatach, kursach, spotkaniach i innych wydarzeniach. Informacje o nich znajdziesz na stronach internetowych poszczególnych organizacji.

Jak mogę skontaktować się z organizacją pozarządową?

Każda z organizacji prowadzi zwykle stronę internetową (lub fanpage w mediach społecznościowych, np. na portalu Facebook). Możesz znaleźć tę stronę, wpisując w wyszukiwarkę internetową nazwę organizacji. Na stronie (najczęściej w zakładce „Kontakt”) znajdziesz adres mailowy i/lub telefon kontaktowy.

Czy mogę zostać wolontariuszem w organizacji pozarządowej?

Tak! Możesz zostać zarówno wolontariuszem, jak i pracownikiem organizacji pozarządowej. Jeżeli twój wolontariat trwa mniej niż 30 dni, nie musisz spisywać pisemnego porozumienia z organizacją, jeżeli jest dłuższy niż 30 dni, potrzebne będzie porozumienie na piśmie.

Czy cudzoziemcy mogą założyć organizację pozarządową?

Tak! Cudzoziemcy mogą założyć zarówno fundację, jak i stowarzyszenie. Fundację może założyć każdy pełnoletni obywatel (nie musi to być obywatel Polski!). Do założenia fundacji wystarczy jedna osoba fizyczna (założycieli może być kilku) lub prawna (np. szkoła wyższa albo firma). Żeby założyć fundację, trzeba przeznaczyć na ten cel pewną kwotę, tzw. fundusz założycielski (przepisy nie precyzują jednak jego wysokości). Żeby założyć stowarzyszenie potrzebne jest co najmniej 7 osób fizycznych obywatelstwa polskiego (pełnoletnich) lub cudzoziemców zameldowanych w Polsce. Jeśli nie jesteś zameldowany, możesz wstąpić do stowarzyszenia, którego statut przewiduje taką możliwość.

Tutaj znajdziesz praktyczne wskazówki na temat zakładania fundacji/stowarzyszenia (strona w języku polskim): **1 2**.

1

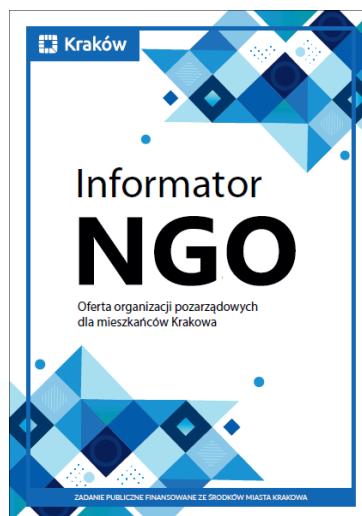
2

POLSKI NIE TAKI OBCY

NGO = organizacje pozarządowe, czyli fundacje i stowarzyszenia

W Krakowie działa wiele organizacji pozarządowych – polecamy krakowski informator NGO.

3

Konkurs „Krakowski Ambasador Wielokulturowości”

W grudniu 2018 roku Rada Miasta Krakowa kierując się intencją wspierania działalności oraz inicjatyw mających na celu promowanie zróżnicowania kulturowego, etnicznego, wyznaniowego oraz integracją mieszkańców Krakowa i środowisk cudzoziemców, ustanowiła tytuł **KRAKOWSKI AMBASADOR WIELOKULTUROWOŚCI**, przyznawany osobom lub podmiotom działającym na rzecz dialogu międzykulturowego w Krakowie.

Tytuł może być przyznawany osobom indywidualnym lub podmiotom, takim jak: organizacja pozarządowa, instytucja, firma, grupa nieformalna. Tytuł KRAKOWSKI AMBASADOR WIELOKULTUROWOŚCI przyznaje Prezydent Miasta Krakowa na wniosek KAPITUŁY WIELOKULTUROWOŚCI, corocznie za poprzedni rok kalendarzowy.

Laureaci tytułu otrzymują nagrody w postaci symbolicznego wielobarwnego Lajkonika.

Krakowscy Ambasadorzy Wielokulturowości		
rok	Institucje, organizacje, grupy nieformalne	osoby indywidualne
2019	Stowarzyszenie INTERKULTURALNI PL Fundacja Diversity Hub	Urszula Majcher – Legawiec Olha Menko
2020	Chór w Kontakcie Collaborate, Krakow!	Anna Wilczyńska David McGirr
2021	Federacja Znaki Równości Fundacja na Rzecz Różnorodności Polistrefa	Joanna Antonik Ziyad Raof

Kraków zawdzięcza swoje niezwykle bogate dziedzictwo kulturowe nie tylko rdzennym mieszkańcom, którzy urodzili się w Krakowie, ale również tym przyjeźdnym z kraju i zagranicy. Kraków od zawsze przyciągał nie tylko ludzi wybitnych, ale także zwykłych migrantów. Dzięki nim miasto stawało się coraz bardziej różnorodne i wielokulturowe. Nowi mieszkańcy Krakowa przyczyniali się do jego rozwoju społeczno-ekonomicznego. Tak jest do dzisiaj.

We wrześniu 2016 roku Rada Miasta Krakowa przegłosowała uchwałę w sprawie przyjęcia Programu „Otwarty Kraków”.

Celem głównym Programu jest wdrożenie i realizacja polityki otwartości miasta Krakowa na przedstawicieli mniejszości narodowych i etnicznych oraz cudzoziemców poprzez:

- 1) budowanie wśród mieszkańców Krakowa poczucia solidarności oraz świadomości i wiedzy na temat kultury i obyczajów innych narodowości;
- 2) kształtowanie postawy tolerancyjnej wobec cudzoziemców, mniejszości narodowych i etnicznych;
- 3) działanie nastawione na identyfikację i rozwiązywanie problemów związanych z funkcjonowaniem we wspólnocie społeczeństwa międzykulturowego.

